

Obres escollides de Lenin en català

L'ESTAT I LA REVOLUCIÓ
La doctrina marxista de l'estat i
les tasques del proletariat en la
revolució

V. I. LENIN

1918

2ª edició

Edicions internacionals Sedov

Núcleo en defensa
del marxismo

Germinal

Índex

PREFACI A LA PRIMERA EDICIÓ	3
PREFACI A LA SEGONA EDICIÓ	3
CAPITOL I: LA SOCIETAT DE CLASSES I L'ESTAT.....	4
1.- L'estat, producte del caràcter irreconciliable de les contradiccions de classe	4
2.- Els destacaments especials de forces armades, les presons, etc.....	5
3.- L'estat, instrument d'explotació de la classe oprimida	7
4.- L'"extinció" de l'estat i la revolució violenta	9
CAPITAL II: L'ESTAT I LA REVOLUCIÓ. L'EXPERIÈNCIA DELS ANYS 1848 A 1851	11
1.- En vespres de la revolució	12
2.- El balanç de la revolució.....	14
3.- Com plantejava Marx la qüestió en 1852	16
CAPÍTOL III: L'ESTAT I LA REVOLUCIÓ. L'EXPERIÈNCIA DE LA COMUNA DE PARÍS DE 1871. L'ANÀLISI DE MARX	18
1.- En què consisteix l'heroisme de la temptativa dels comuners?	18
2.- Amb què substituir la màquina de l'estat una vegada destruïda?	20
3.- L'abolició del parlamentarisme.....	22
4.- Organització de la unitat de la nació	24
5.- La destrucció de l'estat paràsit.....	26
CAPÍTOL IV: CONTINUACIÓ, ACLARIMENTS COMPLEMENTARIS D'ENGELS	27
1.- "El problema de la vivenda"	27
2.- Polèmica amb els anarquistes.....	29
3.- Una carta a Bebel	30
4.- Crítica del projecte de programa d'Erfurt.....	32
5.- Prefaci de 1891 a <i>La guerra civil</i> de Marx.....	35
6.- Engels i la superació de la democràcia	38
CAPÍTOL V: LES BASES ECONÒMIQUES DE L'ESTAT	39
1.- Plantejament de la qüestió per Marx.....	39
2.- La transició del capitalisme al comunisme	40
3.- Primera fase de la societat comunista	43
4.- La fase superior de la societat comunista	45
CAPÍTOL VI: L'ENVILIMENT DEL MARXISME PELS OPORTUNISTES	48
1.- La polèmica de Plekhanov amb els anarquistes.....	48
2.- La polèmica de Kautsky amb els oportunistes	49
3.- La polèmica de Kautsky amb Pannekoek	52
PARAULES FINALS A LA PRIMERA EDICIÓ	57

PREFACI A LA PRIMERA EDICIÓ

La qüestió de l'Estat adquireix actualment una importància singular, tant en l'aspecte teòric com en l'aspecte polític pràctic. La guerra imperialista ha accelerat i aguditzat extraordinàriament el procés de transformació del capitalisme monopolista en capitalisme monopolista d'Estat. L'opressió monstruosa de les masses treballadores per l'Estat, que es va fent cada vegada més estretament amb les associacions omnipotents dels capitalistes, cobra proporcions cada vegada més monstruoses. Els països avançats es converteixen - i al dir aquests ens referim a la seua "reraguarda" - en presidis militars per als obrers.

Els inaudits horrors i calamitats d'aquesta guerra interminable fan insuportable la situació de les masses, augmentant la seua indignació. Va fermentant, sens dubtes, la revolució proletària internacional. La qüestió de l'actitud d'aquesta envers l'Estat adquireix una importància pràctica.

Els elements d'oportunisme acumulats durant dècades de desenrotllament relativament pacífic van crear el corrent de socialxovinisme imperant en els partits socialistes oficials del món sencer. Aquest corrent (Plekhanov, Potresov, Breshkovskaia, Rubanovij i després, sota una forma lleument velada, els senyors Tseretelli, Txernov i Cia., a Rússia; Scheidemann, Legien, David i altres a Alemanya; Renaudel, Guesde, Vandervelde, a França i a Bèlgica; Hyndman i els fabians, a Anglaterra, etc., etc.), socialisme de paraula i xovinisme de fet, es distingeix per l'adaptació vil i servil dels "caps" del "socialisme", no sols als interessos de "la seua" burgesia nacional, sinó, precisament, als interessos d'"el seu" Estat, perquè la majoria de les anomenades grans potències fa ja llarg temps que exploten i esclavitzen a moltes nacionalitats xicotetes i dèbils. I la guerra imperialista és precisament una guerra per la participació i el repartiment d'aquesta classe de botí. La lluita per arrancar a les masses treballadores de la influència de la burgesia en general i de la burgesia imperialista en particular, és impossible sense una lluita contra els prejudicis oportunistes relatius a l'"Estat".

Comencem examinant la doctrina de Marx i Engels sobre l'Estat, detenint-nos de manera especialment minuciosa en els aspectes d'aquesta doctrina oblidats o tergiversats d'una manera oportunista. Després, analitzarem especialment la posició del principal representant d'aquests tergiversacions, Carles Kautsky, el líder més conegut de la II Internacional (1889-1914), que tan lamentable fallida ha sofert durant la guerra actual. Finalment, farem el balanç fonamental de l'experiència de la revolució russa de 1905 i, sobretot, de la de 1917. Aquesta última tanca, evidentment, en els moments actuals (començaments d'agost de 1917), la primera fase del seu desenrotllament; però tota aquesta revolució, en termes generals, només pot comprendre's com una de les anelles de la cadena de les revolucions proletàries socialistes suscidades per la guerra imperialista. La qüestió de l'actitud de la revolució socialista del proletariat davant de l'Estat adquireix, així, no sols una importància política pràctica, sinó la importància més candent com a qüestió d'explicar a les masses què hauran de fer per a alliberar-se, en un esdevenidor immediat, del jou del capital.

L'Autor

Agost de 1917.

PREFACI A LA SEGONA EDICIÓ

Aquesta edició, la segona, no conté a penes modificacions. No s'ha fet més que afegir l'apartat 3 al capítol II.

L'Autor

Moscú, 17 de desembre de 1918.

CAPITOL I: LA SOCIETAT DE CLASSES I L'ESTAT

1.- L'estat, producte del caràcter irreconciliable de les contradiccions de classe

Ocorre hui amb la doctrina de Marx el que ha solgut ocórrer en la història repetides vegades amb les doctrines dels pensadors revolucionaris i dels caps de les classes oprimides en la seua lluita per l'alliberament. En vida dels grans revolucionaris, les classes opressores els sotmeten a constants persecucions, acullen les seues doctrines amb la ràbia més salvatge, amb l'odi més furiós, amb la campanya més desenfrenada de mentides i calúmnies. Després de la seua mort, s'intenta convertir-los en icones inofensives, canonitzar-los, per dir-ho així, rodejar els seus *noms* d'una certa aurèola de glòria per a "consolar" i enganyar les classes oprimides, castrant el *contingut* de la seua doctrina revolucionària, descantellant el seu tall revolucionari, envilint-la. En semblant "arreglament" del marxisme es donen la mà actualment la burgesia i els oportunistes dins del moviment obrer. Obliden, releguen a un segon pla, tergiversen l'aspecte revolucionari d'aquesta doctrina, el seu esperit revolucionari. Fan passar a primer pla, exalcen el que és o pareix acceptable per a la burgesia. Tots els socialxovinistes són hui - bromes a banda! - "marxistes". I cada vegada amb major freqüència els savis burgesos alemanys, que ahir encara eren especialistes a polvoritzar el marxisme, parlen hui d'un Marx "nacional-alemany" que, segons ells, va educar aquests associacions obreres tan magníficament organitzades per a portar a terme la guerra de rapinya!

Davant d'aquesta situació, davant de la inaudita difusió de les tergiversacions del marxisme, la nostra missió consisteix, primer que res, a *restaurar* la vertadera doctrina de Marx sobre l'Estat. Per a açò és necessari citar tota una sèrie de passatges llargs de les obres mateixes de Marx i Engels. Naturalment, les cites llargues fan l'exposició pesada i en res contribueixen a donar-li un caràcter popular. Però és totalment impossible prescindir d'elles. No hi ha més remei que citar del mode més complet possible tots els passatges, o, almenys, tots els passatges decisius, de les obres de Marx i Engels sobre la qüestió de l'Estat, perquè el lector pugua formar-se pel seu compte una noció del conjunt de les idees dels fundadors del socialisme científic i del desenvolupament d'aquests idees, així com també per a provar documentalment i posar en relleu amb tota claredat la tergiversació d'aquests idees pel "kautskisme" hui imperant.

Comencem per l'obra més coneguda de F. Engels: *L'origen de la família, de la propietat privada i de l'Estat*¹, de la que ja en 1894 es va publicar en Stuttgart la sexta edició. Convé traduir les cites dels originals alemanys, perquè les traduccions russes, de ser tan nombroses, són en gran part incompletes o estan fetes d'una manera molt defectuosa.

"L'Estat - diu Engels, resumint la seua anàlisi històrica - no és, de cap manera, un Poder imposat des de fora a la societat; ni és tampoc 'la realitat de la idea moral, 'la imatge i la realitat de la raó', com afirma Hegel. L'Estat és, més prompte, un producte de la societat quan arriba a una determinada fase de desenvolupament; és la confessió que aquesta societat s'ha enredat en una irremeiable contradicció amb ella mateixa, s'ha dividit en antagonismes irreconciliables, que és impotent per a conjurar. I perquè aquests antagonismes, aquestes classes amb interessos econòmics en pugna, no es devoren a si mateixes i no devoren a la societat en una lluita estèril, per a això va fer-se necessari un Poder situat, aparentment, per damunt de la societat i cridat a amortir el conflicte, a mantindre'l dins dels límits del 'ordre'. I aquest Poder, que brolla de la societat, però que es col-loca per damunt d'ella i que es divorcia cada vegada més

---

¹ Versió catalana en: http://www.marxists.org/catala/marx/1884/ursprung/me21_025.htm , NdE-EIS.

d'ella, és l'Estat" (ps. 177 i 178 de la sexta edició alemanya).

Ací apareix expressada amb tota claredat la idea fonamental del marxisme en punt a la qüestió del paper històric i de la significació de l'Estat. L'Estat és el producte i la manifestació del *caràcter irreconciliable* de les contradiccions de classe. L'Estat sorgeix en el lloc, en el moment i en el grau en què les contradiccions de classe *no poden*, objectivament, conciliar-se. I viceversa: l'existència de l'Estat demostra que les contradiccions de classe són irreconciliables.

Entorn d'aquest punt importantíssim i cardinal comença precisament la tergiversació del marxisme, tergiversació que segueix dues direccions fonamentals.

D'una part, els ideòlegs burgesos i especialment els petitburgesos, obligats per la pressió dels fets històrics indiscutibles a reconèixer que l'Estat només existeix allí on hi han les contradiccions de classe i la lluita de classes, "corregixen" a Marx de manera que l'Estat resulta ser l'òrgan de la *conciliació* de classes. Segons Marx, l'Estat no podria ni sorgir ni mantindre's si fóra possible la conciliació de les classes. Per als professors i publicistes mesquins i filisteus (que invoquen a cada pas en actitud benèvola a Marx!) resulta que l'Estat és precisament el que concilia les classes. Segons Marx, l'Estat és un òrgan de *dominació* de classe, un òrgan d'*opressió* d'una classe per una altra, és la creació de l'"ordre" que legalitza i referma aquesta opressió, amortint els xocs entre les classes. En opinió dels polítics petitburgesos, l'ordre és precisament la conciliació de les classes i no l'opressió d'una classe per una altra. Amortir els xocs significa per a ells conciliar i no privar a les classes oprimides de certs mitjans i procediments de lluita per a l'enderrocament dels opressors.

Per exemple, en la revolució de 1917, quan la qüestió de la significació i del paper de l'Estat es va plantejar precisament en tota la seua magnitud, en el terreny pràctic, com una qüestió d'acció immediata, i a més d'acció de masses, tots els socialrevolucionaris i tots els menxevics van caure, de sobte i completament, en la teoria petitburgesa de la "conciliació" de les classes "per l'Estat". Hi ha innumbrables resolucions i articles dels polítics d'aquests dos partits saturats d'aquesta teoria mesquina i filisteu de la "conciliació". Que l'Estat és l'òrgan de dominació d'una determinada classe, la qual *no pot* conciliar-se amb la seua antípoda (amb la classe contraposada a ella), és quelcom que aquesta democràcia petitburgesa no podrà mai comprendre, L'actitud davant de l'Estat és un dels símptomes més patents que els nostres socialrevolucionaris i menxevics no són en manera alguna socialistes (el que nosaltres, els bolxevics, sempre hem demostrat), sinó demòcrates petitburgesos amb una fraseologia quasi socialista.

D'una altra banda, la tergiversació "kautskiana" del marxisme és prou més subtil. "Teòricament", no es nega ni que l'Estat siga l'òrgan de dominació de classe, ni que les contradiccions de classe siguin irreconciliables. Però es passa per alt o oculta el següent: si l'Estat és un producte del caràcter irreconciliable de les contradiccions de classe, si és una força que està *per damunt* de la societat i que "*es divorcia, cada vegada més, de la societat*", és evident que l'alliberament de la classe oprimida és impossible, no sols sense una revolució violenta, *sinó també sense la destrucció* de l'aparell del Poder estatal que ha sigut creat per la classe dominant i en el que pren cos aquell "divorci". Com veurem més avall, Marx va arribar a aquesta conclusió, teòricament clara per si mateixa, amb la precisió més completa, a base de l'anàlisi històrica concreta de les tasques de la revolució. I aquesta conclusió és precisament (com exposarem fil per randa en les pàgines següents) la que Kautsky .... ha "oblidat" i falsejat.

2.- Els destacaments especials de forces armades, les presons, etc.

"En comparació amb les antigues organitzacions gentilícies (de tribu o de clan) [prosegueix Engels], l'Estat es caracteritza, en primer lloc, per l'agrupació dels seus súbdits segons les divisions territorials..."

A nosaltres, aquesta agrupació ens sembla 'natural', però va exigir una llarga lluita contra l'antiga organització en gens o en tribus.

"La segona característica és la institució d'una força pública que ja no és el poble armat. Aquesta força pública especial es fa necessària perquè des de la divisió

de la societat en classes és ja impossible una organització armada espontània de la població... Aquesta força pública existeix en tot Estat; i no està formada sols per homes armats, sinó també per additaments materials, les presons i les institucions coercitives de tot tipus que la societat gentilícia (de clan) no coneixia..."

Engels desenrotlla la noció d'aqueixa "força" a la que es dóna el nom d'Estat, força que brolla de la societat, però que se situa per damunt d'ella i que es divorcia cada vegada més d'ella. En què consisteix, fonamentalment, aquesta força? En destacaments especials d'homes armats, que tenen a la seua disposició presons i altres elements.

Tenim dret a parlar de destacaments especials d'homes armats, perquè la força pública, pròpia de tot Estat, "ja no és" la població armada, la seua "organització armada espontània".

Com tots els grans pensadors revolucionaris, Engels s'esforça a dirigir l'atenció dels obrers conscients precisament cap a allò que el filisteisme dominant considera com el menys digne d'atenció, com el més habitual, santificat per prejudicis no ja sòlids, sinó podríem dir que petrificats. L'exèrcit permanent i la policia són els instruments fonamentals de la força del Poder de l'Estat. Però potser ser d'una altra manera?

Des del punt de vista de la immensa majoria dels europeus de finals del segle XIX, als que es dirigia Engels i que no havien viscut ni vist de prop cap gran revolució, açò no podia ser d'una altra manera. Per a ells, era completament incomprendible això d'una "organització armada espontània de la població". A la pregunta de per què ha sorgit la necessitat de destacaments especials d'homes armats (policia i exèrcit permanent) situats per damunt de la societat i divorciats d'ella, el filisteu d'Europa Occidental i el filisteu rus s'inclinaven a contestar amb un parell de frases preses de prestat de Spencer o de Mijailovski, remetent-se a la complexitat de la vida social, a la diferenciació de funcions, etc.

Aquests referències semblen "científiques" i adormen magníficament el filisteu, velant el principal i fonamental: la divisió de la societat en classes enemigues irreconciliables.

Si no existira aqueixa divisió, l'"organització armada espontània de la població" es diferenciaria per la seua complexitat, per la seua elevada tècnica, etc., de l'organització primitiva de la bandada de mones que manegen el pal, o de la de l'home prehistòric, o de l'organització dels homes agrupats en la societat del clan; però semblant organització seria possible.

Si és impossible, és perquè la societat civilitzada es troba dividida en classes enemigues, i a més irreconciliablement enemigues, l'armament "espontani" de la qual conduiria a la lluita armada entre elles. Es forma l'Estat, es crea una força especial, destacaments especials d'homes armats, i cada revolució, al destruir l'aparell de l'Estat, ens indica ben visiblement com la classe dominant s'esforça per restaurar els destacaments especials d'homes armats al seu servei, com la classe oprimida s'esforça a crear una nova organització d'aquest tipus, que siga capaç de servir no als explotadors, sinó als explotats.

En el passatge citat, Engels planteja teòricament la mateixa qüestió que cada gran revolució planteja davant de nosaltres pràcticament d'una manera palpable i, a més, sobre un pla d'acció de masses, a saber: la qüestió de les relacions mútues entre els destacaments "especials" d'homes armats i la "organització armada espontània de la població". Hem de veure com il·lustra d'una manera concreta aquesta qüestió l'experiència de les revolucions europees i russes.

Però tornem a l'exposició d'Engels.

Engels assenyala que, a vegades, per exemple, en alguns llocs d'Amèrica del Nord, aquesta força pública és dèbil (es tracta ací d'excepcions rares dins de la societat capitalista i d'aquells llocs d'Amèrica del Nord en què imperava, en el període preimperialista, el colon lliure), però que, en termes generals, s'enforteix:

"...La força pública s'enforteix a mesura que els antagonismes de classe s'aguditzen dins de l'Estat i a mesura que es fan més grans i més poblats els estats confrontants; basta fixar-se en la nostra Europa actual, on la lluita de classes i la rivalitat en les conquestes han fet créixer tant la força pública a una altura en què amenaça de devorar a tota la societat i fins al mateix Estat".

Açò va ser escrit no més tard que al començament de la dècada del 90 del segle passat. L'últim pròleg d'Engels porta la data del 16 de juny de 1891. En aquell moment, començava a penes a França, i més tènue encara a Amèrica del Nord i a Alemanya, el viratge cap a l'imperialisme, tant en el sentit de la dominació completa dels trusts, com en el sentit de l'omnipotència dels grans bancs, en el sentit d'una grandiosa política colonial, etc. Des de llavors, les "rivalitats en les conquestes" ha experimentat un avanç gegantí, tant més quant que al començament de la segona dècada del segle XX el planeta ha resultat definitivament repartit entre aquests "conquistadors en rivalitat", és a dir, entre les grans potències rapaces. Des de llavors, els armaments terrestres i marítims han crescut en proporcions increïbles, i la guerra de pillatge de 1914 a 1917 per la dominació d'Anglaterra o Alemanya sobre el món, pel repartiment del botí, ha portat a la vora d'una catàstrofe completa l'"absorció" de totes les forces de la societat per un Poder estatal rapaç.

Ja en 1891, Engels va saber assenyalar les "rivalitats en les conquestes" com un dels més importants traços distintius de la política exterior de les grans potències. I els canals socialxovinistes dels anys 1914-1917, quan precisament aquestes rivalitats, aguditzant-se més i més, han engendrat la guerra imperialista, encobreixen la defensa dels interessos rapaços de "la seua" burgesia amb frases sobre la "defensa de la pàtria", sobre la "defensa de la república i de la revolució" i amb altres frases per l'estil!

3.- L'estat, instrument d'explotació de la classe oprimida

Per tal de mantenir un Poder públic especial, situat per damunt de la societat, són necessaris els impostos i el deute públic.

"...Els funcionaris, proveïts amb la força pública i amb el dret a cobrar impostos, estan situats [diu Engels], com a òrgans de la societat, *per damunt* de la societat. A ells ja no els basta, inclús suposant que pogueren tindre'l, amb el respecte lliure i voluntari que se'ls tributa als òrgans del règim gentilici..." Es dicten lleis d'excepció sobre la santedat i la inviolabilitat dels funcionaris. "El més menyspreable policia" té més "autoritat" que els representants del clan; però inclús el cap del poder militar d'un Estat civilitzat podria envejar a un cap de clan per "el respecte espontani" que li professava la societat.

Ací es planteja la qüestió de la situació privilegiada dels funcionaris com a òrgans del Poder de l'Estat. El fonamental és saber: què els col·loca *per damunt* de la societat? Vegem com aquesta qüestió teòrica va ser resolta pràcticament per la Comuna de París en 1871 i com la velà reaccionàriament Kautsky en 1912:

"Com L'Estat va nàixer de la necessitat de tindre a ratlla els antagonismes de classe, i com, al mateix temps, va nàixer al mig del conflicte d'aquestes classes, L'Estat ho és, per regla general, de la classe més poderosa, de la classe econòmicament dominant, que amb ajuda d'ell es converteix també en la classe políticament dominant, adquirint així nous mitjans per a la repressió i explotació de la classe oprimida..." No van ser només l'Estat antic i l'Estat feudal òrgans d'explotació dels esclaus i dels llauradors serfs i vassalls: també "el modern Estat representatiu és instrument d'explotació del treball assalariat pel capital. No obstant, excepcionalment, hi ha períodes en què les classes en pugna s'equilibren fins a tal punt, que el Poder de l'Estat adquireix momentàniament, com a aparent mediador, una certa independència respecte a ambdós..." Tal va succeir amb la monarquia absoluta dels segles XVII i XVIII, amb el bonapartisme del primer i del segon Imperi a França, i amb Bismarck a Alemanya.

I tal ha succeït també (afegim nosaltres) amb el govern de Kerenski, en la Rússia republicana, després del pas a les persecucions del proletariat revolucionari, en un moment en què els Soviets, com a conseqüència de estar dirigits per demòcrates petitburgesos, són ja impotents, i la burgesia no és *encara* prou forta per a dissoldre'ls purament i simple.

En la república democràtica - prossegueix Engels- "la riquesa exerceix el seu poder indirectament, però d'una manera tant més segura", i l'exerceix, en primer lloc, per mitjà de la "corrupció directa dels funcionaris" (Amèrica del Nord), i, en segon lloc, per mitjà de l'"aliança del govern amb la Borsa" (França i Amèrica del Nord).

En l'actualitat, l'imperialisme i la dominació dels Bancs han "desenrotllat", fins a convertir-los en un art extraordinari, aquests dos mètodes adequats per a defensar i dur a la pràctica l'omnipotència de la riquesa en les repúbliques democràtiques, si, com és ara, en els primers mesos de la república democràtica russa, en els mesos que podem anomenar de la lluna de mel dels "socialistes" (socialrevolucionaris i menxevics) amb la burgesia, en el govern de coalició, el senyor Paltxinski va sabotejar totes les mesures de restricció contra els capitalistes i els seus lladronicis, contra els seus actes de saqueig en detriment del fisc per mitjà dels subministraments de guerra, i si, en sortir del ministeri, el senyor Paltxinski (substituit, naturalment, per un altre Paltxinski exactament igual) va ser "recompensat" pels capitalistes amb un lloc de 120.000 rubles de sou a l'any, què significa açò? És un suborn directe o indirecte? És una aliança del govern amb els consorcis o són "només" llaços d'amistat? Quin paper exerceixen els Txernov i els Tseretelli, els Avksentiev i els Skobelev? El d'aliats "directes" o només indirectes dels milionaris malversadors dels fons públics?

L'omnipotència de la "riquesa" és *més segura* en les repúbliques democràtiques, perquè no depèn del mal embolcall polític del capitalisme. La república democràtica és el millor embolcall polític amb què pot revestir-se el capitalisme, i per tant el capital, al dominar (a través dels Pakhinski, els Txernov, els Tseretelli i Cia.) aquest embolcall, que és el millor de tots, cimentant el seu poder d'una manera tan segura, tan ferma, que *cap* canvi de persones, ni d'institucions, ni de partits, dins de la república democràtica burgesa, fa vacil·lar aquest poder.

Cal advertir, a més a més, que Engels, amb la major precisió, anomena al sufragi universal arma de dominació de la burgesia. El sufragi universal, diu Engels, traient evidentment les ensenyances de la llarga experiència de la socialdemocràcia alemanya, és

"l'índex que serveix per a mesurar la maduresa de la classe obrera. No pot ser més ni serà mai més, en l'Estat actual".

Els demòcrates petitburgesos, per l'estil dels nostres socialrevolucionaris i menxevics, i els seus germans carnals, tots els socialxovinistes i oportunistes de l'Europa occidental, esperen, en efecte, "més" del sufragi universal. Comparteixen ells mateixos i inculquen al poble la falsa idea que el sufragi universal és, "en l'Estat *actual*", un mitjà capaç d'expressar realment la voluntat de la majoria dels treballadors i de garantir la seua efectivitat pràctica.

Ací no podem fer més que assenyalar aquesta idea mentidera, posar de manifest que aquesta afirmació d'Engels completament clara, precisa i concreta, es falseja a cada pas en la propaganda i en l'agitació dels partits socialistes "oficials" (és a dir, oportunistes). Una explicació minuciosa de tota la falsedat d'aquesta idea, rebutjada ací per Engels, la trobarem més endavant, en la nostra exposició dels punts de vista de Marx i Engels sobre l'Estat "*actual*".

En la més popular de les seues obres, Engels traça el resum general dels seus punts de vista en els següents termes:

"Per tant, l'Estat no ha existit eternament. Hi ha hagut societats que se les van arreglar sense ell, que no van tindre la menor noció de l'Estat ni del Poder estatal. En arribar a una determinada fase del desenrotllament econòmic, que estava lligada necessàriament a la divisió de la societat en classes, aquesta divisió va fer que l'Estat es convertís en una necessitat. Ara ens apropem amb pas veloç a una fase de desenvolupament de la producció en què l'existència d'aquestes classes no sols deixa de ser una necessitat, sinó que es converteix en un obstacle directe per a la producció. Les classes desapareixeran d'una manera tan inevitable com van sorgir en el seu dia. Amb la desaparició de les classes, desapareixerà inevitablement l'Estat. La societat, reorganitzant d'una manera nova la producció sobre la base d'una associació lliure i igual de productors, enviarà tota la màquina de l'Estat al lloc que llavors li ha de correspondre: al museu d'antigalles, al costat de la filosa i el destrial de bronze".

No es troba amb freqüència aquesta cita en les obres de propaganda i agitació de la socialdemocràcia contemporània. Però inclús quan ens vam trobar amb ella és, quasi sempre,

com si es feren reverències davant d'una icona; és a dir, per a rendir un homenatge oficial a Engels, sense el menor intent d'analitzar quina amplitud i profunditat revolucionàries suposa açò de "enviar tota la màquina de l'Estat al museu d'antigalles". No es veu, en la majoria dels casos, ni tan sols la comprensió del que Engels anomena la màquina de l'Estat.

4.- L'“extinció” de l'estat i la revolució violenta

Les paraules d'Engels sobre la "extinció" de l'Estat gaudeixen de tanta celebritat i se citen amb tanta freqüència, mostren amb tant de relleu on està el quid de l'adulteració corrent del marxisme per la qual aquest és adaptat a l'oportunisme, que es fa necessari detindre's a examinar-les detalladament. Citarem tot el passatge on figuren aquests paraules:

"El proletariat pren en les seues mans el Poder de l'Estat i comença per convertir els mitjans de producció en propietat de l'Estat. Però amb aquest mateix acte es destrueix a si mateix com a proletariat i destrueix tota diferència i tot antagonisme de classes, i, amb això mateix, l'Estat com tal. La societat fins al present, moguda entre els antagonismes de classe, ha necessitat de l'Estat, o siga d'una organització de la corresponent classe explotadora per a mantindre les condicions exteriors de producció, i per tant, particularment per a mantindre per la força a la classe explotada en les condicions d'opressió (l'esclavitud, la servitud o el vassallatge i el treball assalariat), determinades pel mode de producció existent. L'Estat era el representant oficial de tota la societat, la seua síntesi en un cos social visible; però ho era només com a Estat de la classe que en la seua època representava a tota la societat: en l'antiguitat era l'Estat dels ciutadans esclavistes; en l'Edat Mitjana el de la noblesa feudal; en els nostres temps és el de la burgesia. Quan l'Estat es convertisca finalment en representant efectiu de tota la societat, serà per si mateix superflu. Quan ja no existisca cap classe social a la que calga mantindre en l'opressió; quan desapareguen, junt amb la dominació de classe, junt amb la lluita per l'existència individual, engendrada per l'actual anarquia de la producció, els xocs i els excessos resultants d'aquesta lluita, no hi haurà ja res a reprimir ni caldrà, per tant, eixa força especial de repressió, l'Estat. El primer acte en què l'Estat es manifesta efectivament com a representant de tota la societat: la presa de possessió dels mitjans de producció en nom de la societat, és alhora el seu últim acte independent com a Estat. La intervenció de l'autoritat de l'Estat en les relacions socials es farà supèrflua en un camp darrere l'altre de la vida social i s'adormirà per si mateixa. El govern sobre les persones és substituït per l'administració de les coses i per la direcció dels processos de producció. L'Estat no serà 'abolit'; s'extingirà. Partint d'açò és com cal jutjar el valor d'eixa frase sobre l'Estat popular lliure en allò que toca a la seua justificació provisional com a consigna d'agitació i en el que es refereix a la seua fàlta absoluta de fonament científic. Partint d'açò és també com ha de ser considerada l'exigència dels anomenats anarquistes que l'Estat siga abolit de la nit al matí" (*Anti-Dühring* o "*La subversió de la ciència pel senyor Eugeni Dühring*, ps.301-303 de la tercera edició alemanya).

Sense por d'equivocar-nos, podem dir que d'aquests pensaments sobre manera rics, exposats ací per Engels, l'única cosa que ha passat a ser vertader patrimoni del pensament socialista, en els partits socialistes actuals, és la tesi que l'Estat, segons Marx, "s'extingeix", a diferència de la doctrina anarquista de l'"abolició" de l'Estat. Truncar així el marxisme equival a reduir-lo a l'oportunisme, doncs amb aquesta "interpretació" no queda en peu més que una noció confusa d'un canvi lent, gradual, sense bots ni tempestes, sense revolucions. Parlar d'"extinció" de l'Estat, en un sentit corrent, generalitzat, de masses, si és el cas dir-ho així, equival indubtablement a velar, si no a negar, la revolució.

A més, semblant "interpretació" és la més tosca tergiversació del marxisme, tergiversació que només afavoreix a la burgesia i que descansa teòricament en l'omissió de circumstàncies i consideracions importantíssimes que s'indiquen, per exemple, en el "resum" contingut en el passatge d'Engels, citat ací per nosaltres en la seua integritat.

En primer lloc, Engels diu en el començament mateix d'aquest passatge que, al prendre el Poder de l'Estat, el proletariat "destrueix, amb això mateix, l'Estat com tal". "No és usual" parar-se a pensar què significa açò. El normal és ignorar-lo en absolut o considerar-lo quelcom així com una "debilitat hegeliana" d'Engels. En realitat, en aquestes paraules

s'expressa concisament l'experiència d'una de les més grans revolucions proletàries, l'experiència de la Comuna de París de 1871, de què parlarem detalladament en el seu lloc. En realitat, Engels parla ací de la "destrucció" de l'Estat de la *burgèsia* per la revolució proletària, mentre que les paraules relatives a l'extinció de l'Estat es refereixen a les restes de l'Estat *proletari* després de la revolució socialista. L'Estat burgès no s'"extingeix", segons Engels, sinó que "és destruït" pel proletariat en la revolució. El que s'extingeix, després d'aquesta revolució, és l'Estat o semiEstat proletari.

En segon lloc, l'Estat és una "força especial de repressió". Aquesta magnífica i profundíssima definició d'Engels és donada ací per aquest amb la més completa claredat. I d'ella es dedueix que la "força especial de repressió" del proletariat per la burgesia, de milions de treballadors per un grapat de ricassos, ha de substituir-se per una "força especial de repressió" de la burgesia pel proletariat (dictadura del proletariat). En açò consisteix, precisament, la "destrucció de l'Estat com tal". En açò consisteix, precisament, l'"acte" de la presa de possessió dels mitjans de producció en nom de la societat. I és per si mateix evident que *semblant* substitució d'una "força especial" (la burgesa) per una altra (la proletària) ja no pot operar-se, de cap manera, sota la forma d'"extinció".

En tercer lloc, Engels, en parlar de l'"extinció" i (amb frase encara més plàstica i gràfica) de l'"endormiscament" de l'Estat, es refereix amb absoluta claredat i precisió a l'època *posterior* a la "presa de possessió dels mitjans de producció per l'Estat en nom de tota la societat", és a dir, *posterior* a la revolució socialista. Tots nosaltres sabem que la forma política de l'"Estat", en aquesta època, és la democràcia més completa. Però a cap dels oportunistes que tergiversen desvergonyidament el marxisme se li ve a les esmentes la idea que, per consegüent, Engels parle ací de l'"endormiscament" i de l'"extinció" de la *democràcia*. Açò sembla, a primera vista, molt estrany. Però açò només és "incomprensible" per a qui no haja comprés que la democràcia *també* és un Estat i que, consegüentment, la democràcia també desapareixerà quan desaparega l'Estat. L'Estat burgès només pot ser "destruït" per la revolució. L'Estat en general, és a dir, la més completa democràcia, només pot "extingir-se".

En quart lloc, en establir la seua notable tesi de l'"Estat s'extingeix", Engels declara a línia seguida, d'una manera concreta, que aquesta tesi es dirigeix tant contra els oportunistes, com contra els anarquistes. A més a més, Engels col·loca en primer pla la conclusió que, derivada de la seua tesi sobre l'"extinció de l'Estat", es dirigeix contra els oportunistes.

Podria apostar-se que de deu mil homes que hagen llegit o escoltat parlar sobre l'"extinció" de l'Estat, nou mil nou-cents noranta no saben o obliden per complet que Engels *no* va dirigir *només* contra els anarquistes les seues conclusions derivades d'aquesta tesi. I de les deu persones restants, el més probable és que nou no sàprien què és l'"Estat popular lliure" i per què atacar aquesta consigna significa atacar als oportunistes. Així s'escriu la Història! Així s'adapta d'una manera imperceptible la gran doctrina revolucionària al filisteisme dominant. La conclusió contra els anarquistes s'ha repetit milers de vegades, s'ha vulgaritzat, s'ha inculcat en els caps del mode més simplificat, ha adquirit la solidesa d'un prejudici. Però la conclusió contra els oportunistes l'han velat i "oblidat"!

L'"Estat popular lliure" era una reivindicació programàtica i una consigna corrent dels socialdemòcrates alemanys en la dècada del 70. En aquesta consigna no hi ha el menor contingut polític, fora d'una filisteia i emfàtica descripció de la noció de democràcia. Engels estava disposat a "justificar", "de moment", aquesta consigna des del punt de vista de l'agitació, per quant amb ella s'insinuava legalment la república democràtica. Però aquesta consigna era oportunista, perquè expressava no sols l'embelliment de la democràcia burgesa, sinó també la incomprensió de la crítica socialista de tot Estat en general. Nosaltres som partidaris de la república democràtica, com la millor forma d'Estat per al proletariat sota el capitalisme, però no tenim cap dret a oblidar que l'esclavitud assalariada és el destí reservat al poble, àdhuc sota la república burgesa més democràtica. Més encara. Tot Estat és una "força especial per a la repressió" de la classe oprimida. Per això, *tot* Estat *ni* és lliure *ni* és popular. Marx i Engels van explicar açò reiteradament als seus camarades de partit en la dècada del 70.

En quint lloc, en aquesta mateixa obra d'Engels, de la que tots citen el passatge sobre l'extinció de l'Estat, es conté un passatge sobre la importància de la revolució violenta. L'anàlisi històrica del seu paper el converteix Engels en un vertader panegíric de la revolució violenta. Açò "ningú no ho recorda". Sobre la importància d'aquest pensament, no és usual parlar ni tan sols pensar en els partits socialistes contemporanis: aquests pensaments no exerceixen cap paper en la propaganda ni en l'agitació quotidianes entre les masses. I, no

obstant, es troben indissolublement units a l'"extinció" de l'Estat i formen amb ella un tot harmònic.

Heus ací el passatge d'Engels:

"...que la violència exerceix en la història un altre paper [a més del d'agent del mal], un paper revolucionari; que, segons l'expressió de Marx, és la comare de tota vella societat que porta en les seues entranyes una altra nova; que la violència és l'instrument amb l'ajuda del qual el moviment social s'obri camí i trenca les formes polítiques mortes i fossilitzades, de tot això no diu una paraula el senyor Dühring. Només entre sospirs i gemecs admet la possibilitat que per tal d'afonar el sistema d'explotació siga necessària potser la violència, desgraciadament, afirma, perquè l'ocupació de la mateixa, segons ell, desmoralitza a qui en fa ús. I açò es diu, malgrat del gran avanç moral i intel·lectual, resultant de tota revolució victoriosa! I açò es diu a Alemanya, on la col·lisió violenta que pot ser imposada al poble tindria, si més no, l'avantatge de destruir l'esperit de servilisme que ha penetrat en la consciència nacional com a conseqüència de la humiliació de la Guerra dels Trenta anys. I aquests raonaments tèrbols, anodins, impotents, propis d'un rector rural, es pretén imposar-los al partit més revolucionari de la història?" (Lloc citat, p. 193, tercera edició alemanya, final del IV capítol, II part).

¿Com és possible conciliar en una sola doctrina aquest panegíric de la revolució violenta, presentat amb insistència per Engels als socialdemòcrates alemanys des de 1878 fins a 1894, és a dir, fins als últims dies de la seua vida, amb la teoria de l'"extinció" de l'Estat?

Generalment es concilien aquests dos passatges amb ajuda de l'eclecticisme, arrancant a capritx (o per a complaure als investits del Poder), sense atindre's als principis o d'una manera sofística, o bé un o bé un altre argument i fent passar a primer pla, en el noranta-nou per cent dels casos, si no en més, precisament la tesi de l'"extinció". Se suplanta la dialèctica per l'eclecticisme: és l'actitud més usual i més generalitzada davant del marxisme en la literatura socialdemòcrata oficial dels nostres dies. Aquestes suplantacions no tenen, certament, res de nou; poden observar-se inclús en la història de la filosofia clàssica grega. Amb la suplantació del marxisme per l'oportunisme, l'eclecticisme presentat com a dialèctica enganya més fàcilment a les masses, donant-les una aparent satisfacció, sembla tindre en compte tots els aspectes del procés, totes les tendències del desenrotllament, totes les influències contradictòries, etc., quan en realitat no dona cap noció completa i revolucionària del procés del desenvolupament social.

Ja hem dit més amunt, i citarem amb major detall en la nostra ulterior exposició, que la doctrina de Marx i Engels sobre el caràcter inevitable de la revolució violenta es refereix a l'Estat burgès. Aquest *no pot* substituir-se per l'Estat proletari (per la dictadura del proletariat) mitjançant l'"extinció", sinó només, per regla general, per mitjà de la revolució violenta. El panegíric que dedica Engels a aquesta, i que coincideix plenament amb reiterades manifestacions de Marx (recordem el final de *La Misèria de la Filosofia* i del *Manifest Comunista* amb la declaració orgullosa i franca sobre el caràcter inevitable de la revolució violenta; recordem la *Crítica del Programa de Gotha*, en 1875, quan ja havien passat quasi trenta anys, i en la que Marx fustiga implacablement l'oportunisme d'aquest programa), aquest panegíric no té res d'"apassionament", res de declamatori, res d'arrancada polèmica. La necessitat d'educar sistemàticament a les masses en aquesta, precisament en aquesta, idea sobre la revolució violenta, és quelcom bàsic en *tota* la doctrina de Marx i Engels. La traïció comesa contra la seua doctrina pels corrents socialxovinista i kautskià hui imperants es manifesta amb singular relleu en l'oblit pels uns i pels altres d'*aquesta* propaganda, d'*aquesta* agitació.

La substitució de l'Estat burgès per l'Estat proletari és impossible sense una revolució violenta. La supressió de l'Estat proletari, és a dir, la supressió de tot Estat, només és possible per mitjà d'un procés d'"extinció".

Marx i Engels van desenrotllar aquestes idees d'una manera minuciosa i concreta, estudiant cada situació revolucionària per separat, analitzant les ensenyances tretes de l'experiència de cada revolució. I aquesta part de la seua doctrina, que és, inqüestionablement, la més important, és la que passem a analitzar.

CAPITAL II: L'ESTAT I LA REVOLUCIÓ. L'EXPERIÈNCIA

DELS ANYS 1848 A 1851

1.- En vespres de la revolució

Les primeres obres del marxisme madur, *Misèria de la Filosofia* i *El Manifest Comunista*, daten precisament de la vespra de la revolució de 1848. Aquesta circumstància fa que en aquestes obres es continga, fins a cert punt, a més a més d'una exposició dels fonaments generals del marxisme, el reflex de la situació revolucionària concreta d'aquella època; per això serà, potser, més convenient examinar el que els autors d'aqueixes obres diuen sobre l'Estat, immediatament abans d'examinar les conclusions tretes per ells de l'experiència dels anys 1848-1851.

"En el transcurs del desenvolupament, la classe obrera [escriu Marx en *La Misèria de la Filosofia*²] substituirà l'antiga societat burgesa per una associació que excloga a les classes i el seu antagonisme; i no existirà ja un Poder polític pròpiament dit, perquè el Poder polític és precisament l'expressió oficial de l'antagonisme de classe dins de la societat burgesa" (p.182 de l'edició alemanya de 1885).

És interessant confrontar amb aquesta exposició general de la idea de la desaparició de l'Estat després de la supressió de les classes, l'exposició que conté *El Manifest Comunista*³, escrit per Marx i Engels alguns mesos després, a saber, al novembre de 1847:

"En esbossar les fases més generals del desenrotllament del proletariat, hem seguit la guerra civil més o menys latent que existeix al si de la societat vigent, fins al moment en què es transforma en una revolució oberta i el proletariat, derrocant per la violència a la burgesia, instaura la seua dominació...

Ja vam deixar dit que el primer pas de la revolució obrera serà la transformació [literalment: elevació] del proletariat en classe dominant, la conquesta de la democràcia.

El proletariat es valdrà de la seua dominació política per a anar arrancant gradualment a la burgesia tot el capital, per a centralitzar tots els instruments de producció en mans de l'Estat, és a dir, del proletariat organitzat com a classe dominant, i per a augmentar amb la major rapidesa possible les forces productives" (ps. 31 i 37 de la 7ª edició alemanya, de 1906).

Veiem ací formulada una de les idees més notables i més importants del marxisme en la qüestió de l'Estat, a saber: la idea de la "dictadura del proletariat" (com van començar a denominar-la Marx i Engels després de la Comuna de París) i així mateix la definició de l'Estat, interessant en el més alt grau, que es conté també entre les "paraules oblidades" del marxisme: "*l'Estat, és a dir, el proletariat organitzat com a classe dominant*".

Aquesta definició de l'Estat no sols no s'ha explicat mai en la literatura imperant de propaganda i agitació dels partits socialdemòcrates oficials, sinó que, a més, l'han lliurat expressament a l'oblit, perquè és del tot inconciliable amb el reformisme i es dona de bufetades amb els prejudicis oportunistes corrents i les il·lusions filistees sobre el "desenvolupament pacífic de la democràcia".

El proletariat necessita l'Estat, repeteixen tots els oportunistes socialxovinistes i kautskians, assegurant que tal és la doctrina de Marx i "*oblidant-se*" d'afegir, primer, que, segons Marx, el proletariat només necessita un Estat que s'extingisca, és a dir, organitzat de tal manera, que comence a extingir-se immediatament i que no pugui per menys d'extingir-se; i, segon, que els treballadors necessiten un "Estat", "és a dir, el proletariat organitzat com a classe dominant".

L'Estat és una organització especial de la força, és una organització de la violència per a la repressió d'una classe qualsevol. Quina classe és la que el proletariat ha de reprimir? Només és, naturalment, la classe explotadora, és a dir, la burgesia. Els treballadors només necessiten l'Estat per a xafar la resistència dels explotadors, i aquest aixafament només pot dirigir-lo, només pot portar-lo a la pràctica el proletariat, com l'única classe conseqüentment revolucionària, com l'única classe capaç d'unir a tots els treballadors i explotats en la lluita contra la burgesia, per la completa eliminació d'aquesta.

² Veure versió catalana: <http://www.marxists.org/catala/marx/1847/miseria/index.htm> NdE-EIS.

³ Veure versió catalana: <http://www.marxists.org/catala/marx/manifest/index.htm> NdE-EIS

Les classes explotadores necessiten la dominació política per a mantindre l'explotació, és a dir, en interès egoista d'una minoria insignificant contra la majoria immensa del poble. Les classes explotades necessiten la dominació política per a destruir completament tota explotació, és a dir, en interès de la majoria immensa del poble contra la minoria insignificant dels esclavistes moderns, és a dir, els grans terratinents i capitalistes.

Els demòcrates petitburgesos, aquests seudosocialistes que han substituït la lluita de classes per somnis sobre l'harmonia de les classes, s'han imaginat la transformació socialista també d'una manera somiador, no com l'enderrocament de la dominació de la classe explotadora, sinó com la submissió pacífica de la minoria a la majoria, que haurà adquirit consciència de la seua missió. Aquesta utopia petitburgesa, que va inseparablement unida al reconeixement d'un Estat situat per damunt de les classes, ha conduït en la pràctica a la traïció contra els interessos de les classes treballadores, com ho ha demostrat, per exemple, la història de les revolucions franceses de 1848 i 1871, i com ho ha demostrat l'experiència de la participació "socialista" en ministeris burgesos en Anglaterra, França, Itàlia i altres països a finals del segle XIX i començaments del XX.

Marx va lluitar durant tota la seua vida contra aquest socialisme petitburgès, que avui torna a renàixer en Rússia en els partits socialrevolucionari i menxevic. Marx desenvolupà conseqüentment la teoria de la lluita de classes fins a arribar a establir la doctrina sobre el Poder polític, sobre l'Estat.

L'enderrocament de la dominació de la burgesia només pot dur-lo a cap el proletariat, com a classe especial les condicions econòmiques d'existència del qual li preparen per a aqueix enderrocament i li donen la possibilitat i la força d'efectuar-lo. Mentre la burgesia desuneix i dispersa els llauradors i totes les capes petitburgeses, cohesiona, uneix i organitza al proletariat. Només el proletariat (en virtut del seu paper econòmic en la gran producció) és capaç de ser el cap de *totes* les masses treballadores i explotades, a les que amb freqüència la burgesia explota, esclavitza i oprimeix no menys, sinó més, que als proletaris, però que no són capaces de lluitar pel seu compte per a aconseguir el seu propi alliberament.

La teoria de la lluita de classes, aplicada per Marx a la qüestió de l'Estat i de la revolució socialista, condueix necessàriament al reconeixement de la *dominació política* del proletariat, de la seua dictadura, és a dir, d'un Poder no compartit amb ningú i recolzat directament en la força armada de les masses. L'enderrocament de la burgesia només pot realitzar-se per mitjà de la transformació del proletariat en *classe dominant*, capaç de aixafar la resistència inevitable i desesperada de la burgesia i d'organitzar per al nou règim econòmic a *totes* les masses treballadores i explotades.

El proletariat necessita el Poder de l'Estat, organització centralitzada de la força, organització de la violència, tant per a xafar la resistència dels explotadors com per a *dirigir* a l'enorme massa de la població, als llauradors, a la petita burgesia, als semiproletaris, en l'obra de "posar en marxa" l'economia socialista.

Educand el Partit obrer, el marxisme educa a l'avantguarda del proletariat, avantguarda capaç de prendre el Poder i de *conduir a tot el poble* al socialisme, de dirigir i organitzar el nou règim, de ser el mestre, el dirigent, el cap de tots els treballadors i explotats en l'obra de construir la seua pròpia vida social sense burgesia i contra la burgesia. Al contrari, l'oportunisme hui imperant educa en els seus partits obrers als representants dels obrers millor pagats, que estan apartats de les masses i s'"arreglen" passablement sota el capitalisme, venent per un plat de lletilles el seu dret de primogenitura, és a dir, renunciant al paper de caps revolucionaris del poble contra la burgesia.

"L'Estat, és a dir, el proletariat organitzat com a classe dominant": aquesta teoria de Marx es troba inseparablement vinculada a tota la seua doctrina sobre la missió revolucionària del proletariat en la història. El coronament d'aquesta missió és la dictadura proletària, la dominació política del proletariat.

Però si el proletariat necessita l'Estat com a organització *especial* de la violència *contra* la burgesia, d'ací es desprèn per si mateixa la conclusió de si és concebible que pugua crear-se una organització semblant sense destruir prèviament, sense aniquilar aquella màquina estatal creada *per a si* per la burgesia. A aquesta conclusió porta directament *El Manifest Comunista*, i Marx parla d'ella en fer el balanç de l'experiència de la revolució de 1848-1851.

2.- El balanç de la revolució

En el següent passatge de la seua obra *El 18 de Brumari de Lluís Bonaparte*⁴, Marx fa el balanç de la revolució de 1848-1851, respecte a la qüestió de l'Estat, que és el que ací ens interessa:

"Però la revolució és radical. Està passant encara pel purgatori. Compleix la seua tasca amb mètode. Fins al 2 de desembre de 1851 [dia del colp d'Estat de Lluís Bonaparte] havia acabat la meitat de la seua labor preparatòria; ara, acaba l'altra meitat. Porta primer a la perfecció el Poder parlamentari, per a poder derrocar-lo. Ara, aconseguit ja açò, porta a la perfecció el *Poder executiu*, el redueix a la seua més pura expressió, l'aïlla, s'enfronta amb ell, amb l'únic objecte de *concentrar contra ell totes les forces de destrucció* [subratllat per nosaltres]. I quan la revolució haja dut a terme aquesta segona part de la seua labor preliminar, Europa s'alçarà i cridarà joiosa: ben has barrigat, vell talp!

Aquest Poder executiu, amb la seua immensa organització burocràtica i militar, amb la seua complexa i artificiosa maquinària d'Estat, un exèrcit de funcionaris que suma mig milió d'homes, al costat d'un exèrcit d'un altre mig milió d'homes, aquest espantós organisme parasitari que se cenyeix com una xàrcia al cos de la societat francesa i li taponava tots els porus, va sorgir en l'època de la monarquia absoluta, de la decadència del règim feudal, que el dit organisme va contribuir a accelerar". La primera revolució francesa va desenrotllar la centralització, "però al mateix temps va ampliar el volum, les atribucions i el nombre de servidors del Poder del govern. Napoleó va perfeccionar aquesta màquina de l'Estat". La monarquia legítima i la monarquia de juliol "no afegiren ni més menys que una major divisió del treball...

...Finalment, la república parlamentària, en la seua lluita contra la revolució, va veure's obligada a enfortir, junt amb les mesures repressives, els mitjans i la centralització del Poder del govern. *Totes les revolucions perfeccionaven aquesta màquina en compte de trencar-la* [subratllat per nosaltres]. Els partits que lluitaven alternativament per la dominació, consideraven la presa de possessió d'aquest immens edifici de l'Estat com el botí principal del vencedor" (*El 18 de Brumari de Lluís Bonaparte*, ps. 98-99, 4a ed., Hamburg, 1907).

En aquest notable passatge, el marxisme avança una tirada enorme en comparació amb *El Manifest Comunista*. Allí, la qüestió de l'Estat plantejava's encara d'una manera extremadament abstracta, operant amb les nocions i les expressions més generals. Ací, la qüestió es planteja ja d'una manera concreta, i la conclusió a què s'arriba és extraordinàriament precisa, definida, pràcticament tangible: totes les revolucions anteriors van perfeccionar la màquina de l'Estat, i allò que cal és trencar-la, destruir-la.

Aquesta conclusió és el principal, el fonamental, en la doctrina del marxisme sobre l'Estat. I precisament açò, que és el fonamental, és el que no sols ha sigut *oblidat* completament pels partits socialdemòcrates oficials imperants, sinó el que ha estat evidentment *tergiversat* (com veurem més avall) pel més destacat teòric de la II Internacional, C. Kautsky.

En *El Manifest Comunista* es resumeixen els resultats generals de la història, que ens obliguen a veure en l'Estat un òrgan de dominació de classe i ens porten a la conclusió necessària que el proletariat no pot enderrocar a la burgesia si no comença per conquerir el Poder polític, si no aconsegueix la dominació política, si no transforma l'Estat en el "proletariat organitzat com a classe dominant", i que aquest Estat proletari comença a extingir-se immediatament després del seu triomf, perquè en una societat sense contradiccions de classe l'Estat és innecessari i impossible. Però ací no es planteja la qüestió de com haurà de realitzar-se (des del punt de vista del desenvolupament històric) aquesta substitució de l'Estat burgès per l'Estat proletari.

Aquesta qüestió és precisament la que Marx planteja i resol en 1852. Fidel a la seua filosofia del materialisme dialèctic, Marx pren com a base l'experiència històrica dels grans anys de la revolució, dels anys 1848-1851. Ací, com sempre, la doctrina de Marx és un *resum* de

⁴ Veure versió catalana: <http://www.marxists.org/catala/marx/1852/brumaire/index.htm>, NdE-EIS.

l'experiència, il·luminat per una profunda concepció filosòfica del món i per un ric coneixement de la història.

La qüestió de l'Estat es planteja d'una manera concreta: ¿com ha sorgit històricament l'Estat burgès, la màquina estatal que necessita per a la seua dominació la burgesia? ¿Quins han sigut els seus canvis, quina la seua evolució en el transcurs de les revolucions burgeses i davant de les accions independents de les classes oprimides? ¿Quines són les tasques del proletariat pel que fa a aquesta màquina estatal?

El Poder estatal centralitzat, característic de la societat burgesa, va sorgir en l'època de la caiguda de l'absolutisme. Dues són les institucions més característiques d'aquesta màquina de estatal: la burocràcia i l'exèrcit permanent. En les obres de Marx i Engels es parla reiterades vegades dels milers de fils que vinculen a aquestes institucions precisament amb la burgesia. L'experiència de tot obrer revela aquests vincles d'una manera extraordinàriament evident i suggeridora. La classe obrera aprèn en la seua pròpia carn a comprendre aquests vincles, per això, capta tan fàcilment i s'assimila tan bé la ciència del caràcter inevitable d'aquests vincles, ciència que els demòcrates petitburgesos neguen per ignorància i per frivolitat, o reconeixen, encara d'una manera més frívola, "en termes generals", oblidant-se de traure les conclusions pràctiques corresponents. La burocràcia i l'exèrcit permanent són un "paràsit" adherit al cos de la societat burgesa, un paràsit engendrat per les contradiccions internes que divideixen a aquesta societat, però, precisament, un paràsit que "taponen" els porus vitals. L'oportunisme kautskià imperant avui en la socialdemocràcia oficial considera patrimoni especial i exclusiu de l'anarquisme la idea de l'Estat com *un organisme parasitari*. Es comprèn que aquesta tergiversació del marxisme siga extraordinàriament avantatjosa per a aqueixos filisteus que han dut el socialisme a la ignomínia inaudita de justificar i embellir la guerra imperialista per mitjà de l'aplicació a aquesta del concepte de la "defensa de la pàtria", però és, malgrat tot, una tergiversació indiscutible.

A través de totes les revolucions burgeses viscudes en gran nombre per Europa des dels temps de la caiguda del feudalisme, aquest aparell burocràtic i militar va desenvolupant-se, perfeccionant-se i refermant-se. En particular, és precisament la petita burgesia que es passa al costat de la gran burgesia i se li sotmet en una mesura considerable mitjançant aquest aparell, que subministra a les capes altes dels llauradors, petits artesans, comerciants, etc., llocs relativament còmodes, tranquils i honorables, que col·loquen als seus posseïdors *per damunt* del poble. Fixeu-vos en el que ha passat en Rússia en el mig any transcorregut des del 27 de febrer de 1917: els càrrecs burocràtics, que abans s'adjudicaven preferentment als membres de les centúries negres, s'han convertit en botí de kadets, menxevics i socialrevolucionaris. En el fons, no es pensava en reformes serioses, esforçant-se per ajornar-les "fins a l'Assemblea Constituent", i ajornant a poc a poc l'Assemblea Constituent fins al final de la guerra! Però per al repartiment del botí, per a l'ocupació dels llocs de ministres, sots-secretaris, governadors generals, etc., etc., no es van donar llargues ni es va esperar a cap Assemblea Constituent! El joc entorn de combinacions per a formar govern no era, en el fons, més que l'expressió d'aquest repartiment i reajustament del "botí", que es feia dalt i baix, per tot el país, en tota l'administració, central i local. El balanç, un balanç objectiu, del mig any que va des del 27 de febrer al 27 d'agost de 1917 és indiscutible: les reformes es van ajornar, es va efectuar el repartiment dels llocs burocràtics, i els "errors" del repartiment es van corregir per mitjà d'alguns reajustaments.

Però, com més es procedeix a aquests "reajustaments" de l'aparell burocràtic entre els distints partits burgesos i petitburgesos (entre els kadets, socialrevolucionaris i menxevics, si ens atenim a l'exemple rus), més evident és per a les classes oprimides, i al cap d'elles el proletariat, la seua hostilitat irreconciliable contra *tota* la societat burgesa. D'ací la necessitat, per a tots els partits burgesos, incloent-hi els més democràtics i "revolucionaridemocràtics", de reforçar la repressió contra el proletariat revolucionari, d'enfortir l'aparell de repressió, és a dir, la mateixa màquina de l'Estat. Aquesta marxa dels esdeveniments obliga a la revolució "a *concentrar totes les forces de destrucció*" contra el Poder estatal, l'obliga a proposar-se com a objectiu, no el perfeccionar la màquina de l'Estat, sinó *destruir-la, aixafar-la*.

No va ser la deducció lògica, sinó el desenvolupament real dels esdeveniments, l'experiència viva dels anys 1848-1851, que va conduir a aquesta manera de plantejar la qüestió. Fins a quin punt s'até Marx rigorosament a la base efectiva de l'experiència històrica, es veu tenint en compte que en 1852 Marx no planteja encara el problema concret de saber *amb què* es va a substituir aquesta màquina de l'Estat que ha de ser destruïda. L'experiència

no subministrava encara aleshores els materials per a aquesta qüestió, que la història va posar a l'ordre del dia més tard, en 1871. En 1852, amb la precisió de l'observador que investiga la història natural, només podia registrar-se una cosa: que la revolució proletària *havia d'abordar* la tasca de "concentrar totes les forces de destrucció" contra el Poder estatal, en la tasca de "trençar" la màquina de L'Estat.

Ací pot sorgir aquesta pregunta: és just generalitzar l'experiència, les observacions i les conclusions de Marx, aplicant-les a zones més àmplies que la història de França en els tres anys que van de 1848 a 1851? Per a examinar aquesta pregunta, començarem recordant una observació d'Engels i passarem després als fets.

"França [escrivia Engels en el pròleg a la tercera edició de *El 18 de Brumari*] és el país en què les lluites històriques de classes s'han dut cada vegada al seu terme decisiu més que en cap altre lloc i on, per tant, les formes polítiques variables dins de les que s'han mogut aquestes lluites de classes i en què han trobat la seua expressió els resultats de les mateixes, i en les que es condensen els seus resultats, adquireixen també els contorns més acusats. Centre del feudalisme en l'Edat Mitjana i país model de la monarquia unitària corporativa des del Renaixement, França va polvoritzar el feudalisme en la gran revolució i va instaurar la dominació pura de la burgesia sota una forma clàssica com cap altre país d'Europa. També la lluita del proletariat que s'aixeca contra la burgesia dominant revesteix ací una forma violenta, desconeguda en altres països" (p. 4, ed. de 1907)

L'última observació està antiquada, ja que a partir de 1871 s'ha operat una interrupció en la lluita revolucionària del proletariat francès, si bé aquesta interrupció, per molt que dure, no exclou, de cap manera, la possibilitat que, en la pròxima revolució proletària, França es revele com el país clàssic de la lluita de classes fins al seu final decisiu. Però fem una ullada general a la història dels països avançats a finals del segle XIX i començaments del XX. Veurem que, d'una manera més lenta, més variada, i en un camp d'acció molt més extens, es desenrotlla el mateix procés: d'una banda, la formació del "Poder parlamentari", igual en els països republicans (França, Amèrica del Nord, Suïssa) que en els monàrquics (Anglaterra, Alemanya fins a cert punt, Itàlia, els Països Escandinaus, etc.); d'una altra banda, la lluita pel Poder entre els distints partits burgesos i petitburgesos, que es reparteixen i es tornen a repartir el "botí" dels llocs burocràtics, deixant intangibles les bases del règim burgès; i finalment, el perfeccionament i enfortiment del "Poder executiu", del seu aparell burocràtic i militar.

No hi ha el menor dubte que aquests són els trets generals que caracteritzen tota l'evolució moderna dels Estats capitalistes en general. En el transcurs de tres anys, de 1848 a 1851, França va revelar, en una forma ràpida, contundent, concentrada, els mateixos processos de desenvolupament característics de tot el món capitalista.

I en particular l'imperialisme, l'època del capital bancari, l'època dels gegantins monopolis capitalistes, l'època de transformació del capitalisme monopolista en capitalisme monopolista d'Estat, revela un extraordinari enfortiment de la "màquina de l'Estat", un desenrotllament inaudit del seu aparell burocràtic i militar, en relació amb l'augment de la repressió contra el proletariat, així en els països monàrquics com en els països republicans més lliures.

Indubtablement, en l'actualitat, la història del món condueix, en proporcions incomparablement més àmplies que en 1852, a la "concentració de totes les forces" de la revolució proletària per a la "destrucció" de la màquina de l'Estat.

Amb què ha de substituir el proletariat aquesta màquina? La Comuna de París ens subministra els materials més instructius a aquest respecte.

3.- Com plantejava Marx la qüestió en 1852

En 1907, va publicar Mehring en la revista *Neue Zeit* (XXV, 2, p. 164) extractes d'una carta de Marx a Weydemeyer, del 5 de març de 1852. Aquesta carta conté, entre d'altres, el següent notable passatge:

"Pel que a mi es refereix, no em caben ni el mèrit d'haver descobert l'existència de les classes en la societat moderna, ni el d'haver descobert la lluita entre elles. Molt

abans que jo, alguns historiadors burgesos havien exposat el desenvolupament històric d'aquesta lluita de classes i alguns economistes burgesos l'anatomia econòmica de les classes. El que jo vaig aportar de nou va ser demostrar: 1) que l'existència de les classes només va unida a determinades fases històriques de desenvolupament de la producció (*historische Entwicklungsphasen der Produktion*); 2) que la lluita de classes mena, necessàriament, a la dictadura del proletariat; 3) que aquesta mateixa dictadura no és de per si més que el trànsit cap a l'abolició de totes les classes i cap a una societat sense classes..."

En aquests paraules, Marx va aconseguir expressar d'una manera sorprenentment clara dues coses: primer, la diferència fonamental i cardinal entre la seua doctrina i les doctrines dels pensadors avançats i més profunds de la burgesia i, segon, l'essència de la seua teoria de l'Estat.

Allò de fonamental que hi ha en la doctrina de Marx és la lluita de classes. Així es diu i s'escriu amb molta freqüència. Però no és exacte. D'aquesta inexactitud es deriva amb gran freqüència la tergiversació oportunista del marxisme, el seu falsejament en un sentit acceptable per a la burgesia. En efecte, la doctrina de la lluita de classes *no va ser* creada per Marx, *sinó* per la burgesia, *abans* de Marx, i és, en termes generals, *acceptable* per a la burgesia. Qui reconeix *només* la lluita de classes no és encara marxista, pot mantindre's encara dins del marc del pensament burgès i de la política burgesa. Circumscriure el marxisme a la doctrina de la lluita de classes és limitar el marxisme, tergiversar-lo, reduir-lo a quelcom que la burgesia pot acceptar. Marxista només és qui *fa extensiu* el reconeixement de la lluita de classes al reconeixement de la *dictadura del proletariat*. En açò és que consisteix la més profunda diferència entre un marxista i un petit (o un gran) burgès adotzenat. En aquesta pedra de toc és que cal contrastar la comprensió i el reconeixement *real* del marxisme. I no té res de sorprenent que quan la història d'Europa ha col·locat *pràcticament* a la classe obrera davant d'aquesta qüestió, no sols tots els oportunistes i reformistes, sinó també tots els "kautskians" (gents que vacil·len entre el reformisme i el marxisme) hagen resultat ser miserables filisteus i demòcrates petitburgesos, *que neguen* la dictadura del proletariat. El fullet de Kautsky *La dictadura del proletariat*, publicat a l'agost de 1918, és a dir, molt després d'aparèixer la primera edició del present llibre, és un model de tergiversació filistea del marxisme, del que *de fet* es renega ignominiosament, encara que se l'acate hipòcritament *de paraula*.

(Veja's el meu fullet *La revolució proletària i el renegat Kaustky*, Petrograd i Moscou, 1918⁵.)

L'oportunisme dels nostres dies, personificat pel seu principal representant, l'exmarxista C. Kautsky, cau de ple dins de la característica de la posició *burguesa* que traça Marx i que hem citat, perquè aquest oportunisme circumscriu el terreny del reconeixement de la lluita de classes al terreny de les relacions burgeses. (I dins d'aquest terreny, dins d'aquest marc, cap liberal culte es negaria a reconèixer, "en principi", la lluita de classes!) L'oportunisme *no estén* el reconeixement de la lluita de classes, precisament, a allò més fonamental, al període de *transició* del capitalisme al comunisme, al període d'*enderrocament* de la burgesia i de completa *destrucció* d'aquesta. En realitat, aquest període és inevitablement un període de lluita de classes d'un aferrissament sense precedents, en què aquesta revesteix formes agudes mai vistes, i, per consegüent, l'Estat d'aquest període ha de ser inevitablement un Estat democràtic *d'una manera nova* (per als proletaris i els desposseïts en general) i dictatorial *d'una manera nova* (contra la burgesia).

A més, l'essència de la teoria de Marx sobre l'Estat només l'ha assimilada qui haja comprés que la dictadura *d'una* classe és necessària, no sols per a tota societat de classes en general, no sols per al *proletariat* després d'enderrocar a la burgesia, sinó també per a tot *el període històric* que separa al capitalisme de la "societat sense classes", del comunisme. Les formes dels estats burgesos són extraordinàriament diverses, però la seua essència és la mateixa: tots aqueixos estats són, sota una forma o sota una altra, però, en últim resultat, necessàriament, una *dictadura de la burgesia*. La transició del capitalisme al comunisme no pot, naturalment, deixar de proporcionar una enorme abundància i diversitat de formes polítiques, però l'essència de totes serà, necessàriament, una: *la dictadura del proletariat*.

⁵ Veure versió catalana: <http://www.marxists.org/catala/lenin/1918/11/kautski.pdf>, NdE-EIS.

CAPÍTOL III: L'ESTAT I LA REVOLUCIÓ. L'EXPERIÈNCIA DE LA COMUNA DE PARÍS DE 1871. L'ANÀLISI DE MARX

1.- En què consisteix l'heroisme de la temptativa dels comuners?

És sabut que alguns mesos abans de la Comuna, en la tardor de 1870, Marx va previndre els obrers de París; adduint que la temptativa de derrocar el govern seria un disbarat dictat per la desesperació. Però quan al març de 1871 es va imposar als obrers el combat decisiu i ells el van acceptar, quan la insurrecció va ser un fet, Marx va saludar la revolució proletària amb el més gran entusiasme, malgrat tots els mals auguris. Marx no es va aferrar a la condemna pedantesca d'un moviment "extemporani", com el tristament cèlebre renegat rus del marxisme Plekhanov, que al novembre de 1905 havia escrit encoratjant a la lluita als obrers i llauradors i que després de desembre de 1905 es va posar a cridar com un liberal qualsevol: "No s'havien d'haver empanyat les armes!"

Marx, al contrari, no es va acontentar d'entusiasmar-se davant de l'heroisme dels comuners, que, segons les seues paraules, "prenien el cel per assalt". Marx veia en aquell moviment revolucionari de masses, encara que aquest no va arribar a aconseguir els seus objectius, una experiència històrica de grandiosa importància, un cert pas cap endavant de la revolució proletària mundial, un pas pràctic més important que centenars de programes i de racionis. Analitzar aquesta experiència, traure'n les ensenyances tàctiques, revisar a la llum d'ella la seua teoria: heus ací com concebia la seua missió Marx.

L'única "correcció" que Marx va considerar necessari introduir en *El Manifest Comunista* va ser feta per ell a base de l'experiència revolucionària dels comuners de París.

L'últim pròleg a la nova edició alemanya d'*El Manifest Comunista*, subscrit pels seus dos autors, porta la data de 24 de juny de 1872. En aquest pròleg, els autors, Carles Marx i Frederic Engels, diuen que el programa d'*El Manifest Comunista* està "ara antiquat en determinats punts".

"...La Comuna ha demostrat, sobretot [continuen], que "la classe obrera no pot simplement prendre possessió de la màquina estatal existent i posar-la en marxa per als seus propis fins"..."

Les paraules posades entre cometes, en aquesta cita, van ser preses pels seus autors de l'obra de Marx *La guerra civil a França*.

Així, perquè, Marx i Engels atribuïen una importància tan gegantina a aquest ensenyament fonamental i principal de la Comuna de París, és que la van introduir com a correcció essencial en *El Manifest Comunista*.

És sobre manera característic que precisament aquesta correcció essencial haja estat tergiversada pels oportunistes i que el seu sentit siga, probablement, desconegut de les nou desenes parts, si no del noranta-nou per cent dels lectors d'*El Manifest Comunista*. D'aquesta tergiversació tractarem en detall més avall, en el capítol consagrat especialment a les tergiversacions. Ací, serà prou d'assenyalar que la manera corrent, vulgar, d'"entendre" les notables paraules de Marx citades per nosaltres consisteix a suposar que Marx subratlla ací la idea del desenvolupament lent, per oposició a la presa del Poder per la violència, i altres coses per l'estil.

En realitat, és precisament el contrari. El pensament de Marx consisteix que la classe obrera ha de *destruir, trencar*, la "màquina estatal existent" i no limitar-se simplement a apoderar-se'n.

El 12 d'abril de 1871, és a dir, justament en plena Comuna, Marx va escriure a Kugelmann:

"Si et fixes en l'últim capítol de meu *Divuit de Brumari*, veuràs que expose com a pròxima temptativa de la revolució francesa, no fer passar d'unes mans a d'altres la màquina burocraticomilitar, com es venia fent fins ara, sinó *trencar-la* [subratllat per Marx; en l'original *zerbrechen*], i aquesta és justament la condició prèvia de tota verdadera revolució popular en el continent. En açò, precisament, consisteix la temptativa dels nostres heroics camarades de París" (p. 709 de la revista *Neue Zeit*, t. XX, I, any 1901-1902). (Les cartes de Marx a Kugelmann han sigut publicades en rus

almenys en dues edicions, una d'elles redactada per mi i amb un pròleg meu.)

En aquests paraules: "trençar la màquina burocraticomilitar de l'Estat", es tanca, concisament expressada, l'ensenyança fonamental del marxisme en allò que pertoca a la qüestió de les tasques del proletariat en la revolució respecte a l'Estat. I aquest ensenyament és precisament el que no sols oblida en absolut, sinó que tergiversa directament la "interpretació" imperant, kautskiana, del marxisme!

Quant a la referència de Marx al *Divuit de Brumari*, més amunt hem citat en la seua integritat el passatge corresponent.

Interessa assenyalar especialment dos llocs en el mencionat passatge de Marx. En primer terme, Marx limita la seua conclusió al continent. Açò era lògic en 1871, quan Anglaterra era encara un model de país netament capitalista, però sense militarisme i, en una mesura considerable, sense burocràcia. Per això, Marx exclou a Anglaterra, on la revolució, i àdhuc una revolució popular, es considerava i era llavors possible *sense* la condició prèvia de destruir "la màquina estatal existent".

Avui en dia, en 1917, en l'època de la primera gran guerra imperialista, aquesta limitació feta per Marx no té raó de ser. Anglaterra i Amèrica del Nord, els més grans i els últims representants (en el món sencer) de la "llibertat" anglosaxona, en el sentit d'absència de militarisme i de burocratisme, han anat rodant completament a l'immund i sagnant pantà, comú a tot Europa, de les institucions burocraticomilitars, que tot ho sotmeten i ho xafen. Hui, també a Anglaterra i a Amèrica del Nord és "condició prèvia de tota revolució vertaderament popular" *destruir i trençar* la "màquina estatal existent" (i que allí ha aconseguit, en els anys de 1914 a 1917, la perfecció "europea", la perfecció comuna a l'imperialisme).

En segon lloc, mereix especial atenció l'observació extraordinàriament profunda de Marx que la destrucció de la màquina burocraticomilitar de l'Estat és "condició prèvia de tota revolució vertaderament popular". Aquest concepte de revolució "*popular*" pareix estrany en boca de Marx, i els plekhanovistes i menxevics russos, aquests sequaços de Struve que volen fer-se passar per marxistes, podrien tal vegada explicar aquesta expressió de Marx com un "lapsus". Han reduït el marxisme a una deformació liberal tan mesquina, que, per a d'ells, no existeix més que l'antítesi entre revolució burgesa i proletària, i fins aquesta antítesi la comprenen d'una manera increïblement escolàstic.

Si prenem com a exemples les revolucions del segle XX, haurem de reconèixer com a burgeses, naturalment, també les revolucions portuguesa i turca. Però ni la una ni l'altra són revolucions "populares", perquè en cap de les dues actua perceptiblement, d'una manera activa, per pròpia iniciativa, amb les seues pròpies reivindicacions econòmiques i polítiques, la massa del poble, la immensa majoria d'aquest. En canvi, la revolució burgesa russa de 1905 a 1907, encara que no registrés èxits tan "brillants" com els que van aconseguir en certs moments les revolucions portuguesa i turca, va ser, sens dubte, una revolució "vertaderament popular", perquè la massa del poble, la majoria d'aquest, les "més baixes capes" socials, aixafades pel jou i l'explotació, van alçar-se per pròpia iniciativa, van estampar en tot el curs de la revolució el segell de *les seues* reivindicacions, dels *seus* intents de construir al seu mode una nova societat en compte de la societat vella que era destruïda.

En l'Europa de 1871, el proletariat no formava la majoria ni en un sol país del continent. Una revolució "popular", que arrossegés al moviment vertaderament a la majoria, només podia ser-ho aquella que abraçés tant el proletariat com els llauradors. Ambdues classes formaven aleshores el "poble". Ambdues classes estan unides pel fet que la "màquina burocraticomilitar de l'Estat" les oprimeix, les esclavitzava, les explota. *Destruir, trençar* aquesta màquina: tal és el vertader interès del "poble", de la seua majoria, dels obrers i de la majoria dels llauradors, tal és la "condició prèvia" per a una aliança lliure dels llauradors pobres amb els proletaris, sense l'aliança dels quals la democràcia serà precària, i la transformació socialista, impossible.

Vers aquesta aliança precisament s'obria camí, com és sabut, la Comuna de París, si bé no va abastar el seu objectiu per una sèrie de causes de caràcter intern i extern.

Consegüentment, en parlar d'una "revolució vertaderament popular", Marx, sense oblidar per a res les característiques de la petita burgesia (de les quals va parlar molt i amb freqüència), tenia en compte amb la major precisió la correlació efectiva de classes en la

majoria dels Estats continentals d'Europa, en 1871. I, per altra banda, constatava que la "destrucció" de la màquina estatal respon als interessos dels obrers i llauradors, els uneix, planteja davant d'ells la tasca comuna de suprimir al "paràsit" i substituir-lo per quelcom nou. Però amb què substituir-lo concretament?

2.- Amb què substituir la màquina de l'estat una vegada destruïda?

En 1847, en *El Manifest Comunista*, Marx donava a aquesta pregunta una resposta encara completament abstracta, o, més exactament, una resposta que assenyalava les tasques, però no els mitjans per a resoldre-les. Substituir la màquina de l'Estat, una vegada destruïda, per l'"organització del proletariat com a classe dominant", "per la conquesta de la democràcia": tal era la resposta d'*El Manifest Comunista*.

Sense perdre's en utopies, Marx esperava de l'*experiència* del moviment de masses la resposta a la qüestió de quines formes concretes hauria de revestir aquesta organització del proletariat com a classe dominant i de quin mode aquesta organització hauria de coordinar-se amb la "conquesta de la democràcia" més completa i més conseqüent.

En la seua *Guerra civil a França*⁶, Marx sotmet a l'anàlisi més atenta l'experiència de la Comuna, per breu que aquesta experiència haja estat. Citem els passatges més importants d'aquesta obra:

En el segle XIX, es va desenrotllar, procedent de l'Edat Mitjana, "el poder centralitzat de l'Estat, amb els seus òrgans omnipresents: l'exèrcit permanent, la policia, la burocràcia, el clergat i la magistratura". Amb el desenvolupament de l'antagonisme de classe entre el capital i el treball, "el Poder de l'Estat va anar adquirint cada vegada més el caràcter d'un poder públic per a l'opressió del treball, el caràcter d'una màquina de dominació de classe. Després de cada revolució, que marcava un pas endavant en la lluita de classes, s'acusava amb trets cada vegada més destacats el caràcter purament opressor del Poder de l'Estat". Després de la revolució de 1848-1849, el Poder de l'Estat es converteix en un "arma nacional de guerra del capital contra el treball". El Segon Imperi el consolida.

"L'antítesi directa de l'Imperi era la Comuna". "Era la forma definida" "d'aquella república que no havia d'abolir tan sols la forma monàrquica de la dominació de classe, sinó la dominació mateixa de classe..."

En què havia consistit, concretament, aquesta forma "definida" de la república proletària, socialista? Quin era l'Estat que havia començat a crear?

"...El primer decret de la Comuna va ser... la supressió de l'exèrcit permanent per a substituir-lo pel poble armat..."

Aquesta reivindicació figura avui en els programes de tots els partits que desitgen anomenar-se socialistes. Però el que valen els seus programes ens ho diu millor que res la conducta dels nostres socialrevolucionaris i menxevics, que precisament després de la revolució del 27 de febrer han renunciat de fet a posar en pràctica aquesta reivindicació!

"...La Comuna estava formada pels consellers municipals elegits per sufragi universal en els diversos districtes de París. Eren responsables i podien ser revocats en qualsevol moment. La majoria dels seus membres eren, naturalment, obrers o representants reconeguts de la classe obrera.

... La policia, que fins llavors havia sigut instrument del govern central, va ser desposseïda immediatament de tots els seus atributs polítics i convertida en instrument de la Comuna, responsable davant d'aquesta i revocable en tot moment... I el mateix es va fer amb els funcionaris de totes les altres branques de l'administració... Des dels membres de la Comuna cap a baix, tots els que exercien càrrecs públics el feien pel *salari d'un obrer*. Tots els privilegis i les despeses de representació dels alts dignataris de l'Estat van desaparèixer junt amb aquests... Una vegada suprimits l'exèrcit permanent i la policia, instruments de la força material de l'antic govern, la Comuna es va afanyar a destruir també la força d'opressió espiritual, el poder dels capellans... Els funcionaris judicials van perdre la seua aparent independència... En el futur havien de

⁶ Veure versió catalana: <http://www.marxists.org/catala/marx/1871/burfr/index.htm>, NdE-EIS.

ser elegits públicament, ser responsables i revocables..."

Per tant, la Comuna substitueix la màquina estatal destruïda, aparentment "només" per una democràcia més completa: supressió de l'exèrcit permanent i completa elegibilitat i amobilitat de tots els funcionaris. Però, en realitat, aquest "només" representa un canvi gegantí d'unes institucions per d'altres d'un tipus distint per principi. Ací estem precisament davant d'un d'aqueixos casos de "transformació de la quantitat en qualitat": la democràcia, duta a la pràctica de la forma més completa i conseqüent que pot concebre's, es converteix de democràcia burgesa en democràcia proletària, d'un Estat (força especial per a la repressió d'una determinada classe) en quelcom que ja no és un Estat pròpiament dit.

Encara és necessari reprimir a la burgesia i vèncer la seua resistència. Açò era especialment necessari per a la Comuna, i una de les causes de la seua derrota està en no haver fet açò amb suficient decisió. Però ací l'òrgan repressor és ja la majoria de la població i no una minoria, com havia sigut sempre, el mateix sota l'esclavitud i la servitud que sota l'esclavitud assalariada. I, des del moment en què és la majoria del poble la que reprimeix *per si mateixa* als seus opressors, *no és ja necessària* una "força especial" de repressió! En aquest sentit, l'Estat *comença a extingir-se*. En comptes d'institucions especials d'una minoria privilegiada (la burocràcia privilegiada, els caps de l'exèrcit permanent), pot portar a efecte açò directament la majoria, i, com més intervinga tot el poble en l'execució de les funcions pròpies del Poder de l'Estat, menor és la necessitat del dit Poder.

En aquest sentit, és singularment notable una de les mesures decretades per la Comuna, que Marx subratlla: l'abolició de totes les despeses de representació, de tots els privilegis pecuniaris dels funcionaris, la reducció dels sous de *tots* els funcionaris de l'Estat al nivell del "*salari d'un obrer*". Ací és precisament on s'expressa d'una manera més evident el *viratge* de la democràcia burgesa a la democràcia proletària, de la democràcia de la classe opressora a la democràcia de les classes oprimides, de l'Estat com "*força especial*" per a la repressió d'una determinada classe a la repressió dels opressors *per la força conjunta* de la majoria del poble, dels obrers i els llauradors. I és precisament en aquest punt tan evident (tal vegada el més important, pel que fa a la qüestió de l'Estat) en què les ensenyances de Marx han sigut més relegades a l'oblit! En els comentaris de popularització (la quantitat dels quals és innumerable) no es parla d'açò. "És usual" guardar silenci sobre açò, com si es tractés d'una "ingenuïtat" passada de moda, quelcom així com quan els cristians, després de convertir-se el cristianisme en religió de l'Estat, es "van oblidar" de les "ingenuïtats" del cristianisme primitiu i del seu esperit democràticorevolucionari.

La reducció dels sous dels alts funcionaris de l'Estat sembla "simplement" la reivindicació d'una democràcia ingènua, primitiva. Un dels "fundadors" de l'oportunisme modern, l'exsocialdemòcrata E. Bernstein, s'ha dedicat més d'una vegada a repetir aqueixes burles burgeses trivials sobre la democràcia "primitiva". Com tots els oportunistes, com els actuals kautskians, no comprenia en absolut, en primer lloc, que el pas del capitalisme al socialisme és *impossible* sense un cert "retorn" a la democràcia "primitiva" (perquè ¿com, si no, passar a l'execució de les funcions de l'Estat per la majoria de la població, per tota la població en bloc?); i, en segon lloc, que aquest "democràcia primitiva", basada en el capitalisme i en la cultura capitalista, no és la democràcia primitiva dels temps prehistòrics o de l'època precapitalista. La cultura capitalista *ha creat* la gran producció, fàbriques, ferrocarrils, el correu i el telèfon, etc., i *sobre aquesta base*, una enorme majoria de les funcions de l'antic "Poder de l'Estat" s'han simplificat tant i poden reduir-se a operacions tan senzillíssimes de registre, comptabilitat i control, que aquests funcions són totalment assequibles a tots els que saben llegir i escriure, que poden executar-se en absolut pel "salari normal d'un obrer", que se les pot (i se les deu) desposseir de tota ombra de quelcom privilegiat i "jeràrquic".

La completa elegibilitat i l'amobilitat *en qualsevol* moment de tots els funcionaris sense excepció; la reducció del seu sou als límits del "salari normal d'un obrer": aquests mesures democràtiques, senzilles i "evidents per si mateixes", al mateix temps que unifiquen els interessos dels obrers i de la majoria dels llauradors, serveixen de pont que condueix del capitalisme al socialisme. Aquests mesures afecten a la reorganització de l'Estat, a la reorganització purament política de la societat, però és evident que només adquireixen el seu ple sentit i importància en connexió amb la "expropiació dels expropiadors" ja en realització o en preparació, és a dir, amb la transformació de la propietat privada capitalista sobre els mitjans de producció en propietat social.

"En suprimir les dues majors partides de despeses, l'exèrcit permanent i la burocràcia d'Estat, la Comuna [escriu Marx] va convertir en realitat aqueix tòpic de totes les revolucions burgeses: un govern barat".

Entre els llauradors, igual que en les altres capes de la petita burgesia, només "prospera", només "s'obri pas" en sentit burgès, és a dir, es converteixen en gents acomodades, en burgesos o en funcionaris amb una situació garantida i privilegiada, una minoria insignificant. La immensa majoria dels llauradors de tots els països capitalistes que hi ha una massa llauradora (i aquests països capitalistes formen la majoria), es troba oprimida pel govern i anhela derrocar-lo, anhela un govern "barat". Açò pot realitzar-lo *només* el proletariat, i, al realitzar-lo, dona al mateix temps un pas cap a la transformació socialista de L'Estat.

3.- L'abolició del parlamentarisme

"La Comuna [va escriure Marx] havia de ser, no una corporació parlamentària, sinó una corporació de treball, legislativa i executiva al mateix temps...".

"En comptes de decidir una vegada cada tres o cada sis anys quins membres de la classe dominant han de representar i aixafar [*ver-und zertreten*] el poble en el parlament, el sufragi universal havia de servir al poble, organitzat en comunes, per a trobar obrers, inspectors i comptables amb destí a les seues empreses de la mateixa manera que el sufragi individual serveix als patrons per al mateix fi."

Aquesta notable crítica del parlamentarisme, traçada en 1871, figura també avui en dia, gràcies al predomini del socialxovinisme i de l'oportunisme, entre les "paraules oblidades" del marxisme. Els ministres i parlamentaris professionals, els traïdors al proletariat i els "quincallers" socialistes dels nostres dies han deixat íntegrament als anarquistes la crítica del parlamentarisme, i sobre aquesta base sorprenentment judiciosa han declarat *tota* crítica del parlamentarisme com... "anarquisme"! No té res d'estrany que el proletariat dels països parlamentaris "avançats", fastiguejat de "socialistes" com els Scheidemann, David, Legien, Sembat, Renaudel, Henderson, Vandervelde, Stauning, Branting, Bissolati i Cia., haja posat cada vegada més les seues simpaties en l'anarcosindicalisme, malgrat que aquest és germà carnal de l'oportunisme.

Però per a Marx la dialèctica revolucionària no va ser mai aqueixa vàcua frase de moda, aqueixa bagatel·la en què l'han convertida Plekhanov, Kautsky i altres. Marx sabia trencar implacablement amb l'anarquisme per la seua incapacitat per a aprofitar-se fins de l'estable" del parlamentarisme burgès (sobretot quan se sap que no s'està davant de situacions revolucionàries), però, alhora, sabia també fer una crítica autènticament revolucionària i proletària del parlamentarisme.

Decidir una vegada cada cert nombre d'anys quins membres de la classe dominant han d'oprimir i aixafar el poble en el parlament: heus ací la vertadera essència del parlamentarisme burgès, no sols en les monarquies constitucionals parlamentàries, sinó també en les repúbliques més democràtiques.

Però si plantegem la qüestió de l'Estat, si enfoquem el parlamentarisme com una de les institucions de l'Estat, des del punt de vista de les tasques del proletariat en *aquest* terreny, ¿on està llavors l'eixida del parlamentarisme? Com és possible prescindir d'ell?

Cal dir, una vegada i una altra, que les ensenyances de Marx, basades en l'experiència de la Comuna, estan tan oblidades, que per a el "socialdemòcrata" modern (Ilija's: per als actuals traïdors al socialisme) és senzillament incomprendible una altra crítica del parlamentarisme que no siga l'anarquista o la reaccionària.

L'eixida del parlamentarisme no està, naturalment, en l'abolició de les institucions representatives i de l'elegibilitat, sinó en transformar les institucions representatives de llocs de xarlatanisme en corporacions "de treball". "La Comuna havia de ser, no una corporació parlamentària, sinó una corporació de treball, legislativa i executiva al mateix temps".

"No una corporació parlamentària, sinó una corporació de treball": aquest tir va dret al cor dels parlamentaris moderns i dels "gossets falders" parlamentaris de la socialdemocràcia! Fixeu-vos en qualsevol país parlamentari, d'Amèrica del Nord a Suïssa, de França a Anglaterra, Noruega, etc.: la vertadera labor "d'Estat" es fa entre bastidors i l'executen els ministeris, les

oficines, els Estats Majors. En els parlaments no es fa més que xerrar, amb la finalitat especial d'entabanar al "populatxo". I tan cert és açò, que fins en la república russa, república democràticoburguesa, abans d'haver aconseguit crear un vertader parlament, s'han posat de manifest de seguida tots aquests pecats del parlamentarisme. Herois del filisteisme podrit com els Skobelev i els Tseretelli, els Txernov i els Avksentiev se les han arreglat per a envilir fins els Soviets, segons el patró del més sòrdid parlamentarisme burgès, convertint-los en vacus llocs de xarlatanisme. En els Soviets, els senyors ministres "socialistes" enganyen als ingenus poblellans amb frases i amb resolucions. En el govern, es desenrotlla uns rigodons permanents, d'una banda per a "encebar" amb llocs ben retribuïts i honrosos al nombre més gran possible de socialrevolucionaris i menxevics, i, d'una altra banda, per a "distraure l'atenció" del poble. Mentrestant, en les oficines i en els Estats Majors "es desenrotlla" la labor "de l'Estat"!

El *Dielo Naroda*, òrgan del partit governant dels "socialistes revolucionaris", reconeixia no fa molt en un editorial (amb eixa sinceritat inimitable de les gents de la "bona societat" en la que "tots" exerceixen la prostitució política) que fins en els ministeris regentats per "socialistes" (perdoneu l'expressió!), que fins en aquests ministeris subsisteix substancialment tot el vell aparell burocràtic, funcionant a l'antiga i sabotejant amb absoluta "llibertat" les iniciatives revolucionàries! I encara que no tinguérem aquesta confessió, ¿la història real de la participació dels socialrevolucionaris i els menxevics en el govern no demostra açò? L'única cosa que hi ha de característic en açò és que els senyors Txernov, Rusanov, Sensinov i la resta de redactors del *Dielo Naroda*, associats en el ministeri amb els kadets, han perdut el pudor fins a tal punt, que no s'avergonyeixen de comptar públicament, sense rubor, com si es tractara d'una menudesa, que en "els seus" ministeris tot està igual que abans!! Per a enganyar els llauradors ingenus, frases revolucionariodemocràtiques, i per a "complaire" els capitalistes, el laberint burocràticoficinesc: he ací l'essència de l'"honorable" coalició.

La Comuna substitueix el parlamentarisme venal i podrit de la societat burgesa per institucions en què la llibertat de crítica i d'examen no degenera en engany, perquè ací els parlamentaris han de treballar ells mateixos, han d'executar ells mateixos les seues lleis, han de comprovar ells mateixos els resultats, han de respondre directament davant dels seus electors. Les institucions representatives continuen, però *desapareix* el parlamentarisme com a sistema especial, com a divisió del treball legislatiu i executiu, com a situació privilegiada per als diputats. Sense institucions representatives no pot concebre's la democràcia, ni inclús la democràcia proletària; sense parlamentarisme, sí que pot i *ha de* concebre's, si la crítica de la societat burgesa no és per a nosaltres una frase vàcua, si l'aspiració de derrocar la dominació de la burgesia és en nosaltres una aspiració seriosa i sincera i no una frase "electoral" per a caçar els vots dels obrers, com és en els llavis dels menxevics i els socialrevolucionaris, com és en els llavis dels Scheidemann i Legien, els Sembat i Vandervelde.

És sobre manera instructiu que, en parlar de les funcions d'*aquella* burocràcia que necessita també la Comuna i la democràcia proletària, Marx prenga com a punt de comparació als empleats de "qualsevol altre patró", és a dir, una empresa capitalista normal, amb "obriers, inspectors i comptables".

En Marx no hi ha ni rastre d'utopisme, en el sentit que invente i fantasiege sobre la "nova" societat. No, Marx estudia com un procés historiconatural com *naix* la nova societat *de* l'antiga, estudia les formes de transició de l'antiga a la nova societat. Pren l'experiència real del moviment proletari de masses i s'esforça en traure'n les ensenyances pràctiques. "Aprèn" de la Comuna, com tots els grans pensadors revolucionaris no van témer aprendre de l'experiència dels grans moviments de la classe oprimida, no dirigint-los mai "sermons" pedantescos (per l'estil del "no s'havia d'haver empunyat les armes", de Plekhanov, o de la frase de Tseretelli: "una classe ha de saber moderar-se").

No cap parlar de l'abolició sobtada de la burocràcia, en totes parts i fins a les seues últimes arrels. Açò és una utopia. Però el *destruir* de colp l'antiga màquina burocràtica i començar a construir immediatament una altra nova, que permeta anar reduint gradualment al no-res tota burocràcia, *no* és una utopia; és l'experiència de la Comuna, és la tasca directa, immediata, del proletariat revolucionari.

El capitalisme simplifica les funcions de l'administració de l'"Estat", permet desterrar l'"administració burocràtica" i reduir-ho tot a una organització dels proletaris (com a classe dominant) que pren al seu servei, en nom de tota la societat, a "obriers, inspectors i comptables".

Nosaltres no som utopistes. No "somiem" en com podrà prescindir-se *de colp* de tot govern, de tota subordinació, aquests somnis anarquistes, basats en la incomprensió de les tasques de la dictadura del proletariat, són fonamentalment aliens al marxisme i, de fet, només serveixen per a ajornar la revolució socialista fins al moment en què els homes siguin distints. No, nosaltres volem la revolució socialista amb homes com els de hui, amb homes que no puguin arreglar-se-les sense subordinació, sense control, sense "inspectors i comptables".

Però a qui cal sotmetre's és a l'avantguarda armada de tots els explotats i treballadors: al proletariat. L'"administració burocràtica" específica dels funcionaris de l'Estat, pot i ha de començar a substituir-se immediatament, de la nit al matí, per les simples funcions d'"inspectors i comptables", funcions que ja avui són plenament accessibles al nivell de desenrotllament dels habitants de les ciutats i que poden ser perfectament exercides pel "salari d'un obrer".

Organitzem la gran producció nosaltres *mateixos*, els obrers, partint del que ha estat creat ja pel capitalisme, basant-nos en la nostra pròpia experiència obrera, establint una disciplina rigorosíssima, fèrria, mantinguda pel Poder estatal dels obrers armats; reduïrem als funcionaris de l'Estat a ser simples executors de les nostres directives, "inspectors i comptables" responsables, amovibles i modestament retribuïts (en unió, naturalment, de tècnics de tota mena, de tots els tipus i graus): heus ací *nostra* tasca proletària, heus ací per on es pot i s'ha de *començar* a portar a terme la revolució proletària. Aquest començament, sobre la base de la gran producció, condueix per si mateix a l'"extinció" gradual de tota burocràcia, a la creació gradual d'un ordre (ordre sense cometes, ordre que no s'assemblarà en res a l'esclavitud assalariada), d'un ordre en què les funcions d'inspecció i de comptabilitat, cada vegada més simplificades, s'executaran per tots seguint un torn, acabaran per convertir-se en costum, i, per fi, desapareixeran com a funcions *especials* d'una capa especial de la societat.

Un enginyós socialdemòcrata alemany de la dècada del 70 del segle passat, va dir que *el correu* era un model d'economia socialista. Açò és molt exacte. Hui, el correu és una empresa organitzada segons el patró d'un monopoli *capitalista* d'Estat. L'imperialisme va convertint a poc a poc tots els trusts en organitzacions d'aquest tipus. En ells veiem aqueixa mateixa burocràcia burgesa, entronitzada sobre els "simples" treballadors, aclaparats de treball i famolencs. Però el mecanisme de la gestió social està ja preparat en aquestes organitzacions. No hi ha més que derrocar els capitalistes, destruir, per la mà fèrria dels obrers armats, la resistència d'aquests explotadors, trencar la màquina burocràtica de l'Estat modern, i tindrem davant de nosaltres un mecanisme d'alta perfecció tècnica, lliure del "paràsit" i perfectament susceptible de ser posat en marxa pels mateixos obrers units, donant ocupació a tècnics, inspectors i comptables i retribuint el treball de *tots* aquests, com el de *tots* els funcionaris de l'"Estat" en general, amb el salari d'un obrer. Heus ací una tasca concreta, una tasca pràctica que és ja immediatament realitzable respecte a tots els trusts, que allibera als treballadors de l'explotació i que té en compte l'experiència ja iniciada pràcticament (sobretot en el terreny de l'organització de l'Estat) per la Comuna.

Organitzar tota l'economia nacional com ho està el correu perquè els tècnics, els inspectors, els comptables i *tots* els funcionaris en general perceben sous que no siguin superiors al "salari d'un obrer", sota el control i la direcció del proletariat armat: heus ací el nostre objectiu immediat. Aquest és l'Estat que nosaltres necessitem i la base econòmica sobre la qual aquest Estat ha de descansar. Això és el que donaran l'abolició del parlamentarisme i la conservació de les institucions representatives, heus ací el que alliberarà a les classes treballadores de la prostitució d'aquestes institucions per la burgesia.

4.- Organització de la unitat de la nació

"...En el breu esbós d'organització nacional que la Comuna no va tindre temps de desenrotllar, es diu clarament que la Comuna havia de ser... la forma política fins i tot de l'aldea més petita del país"... Les comunes elegirien la "delegació nacional" de París.

"...Les poques, però importants funcions que inclús quedarien llavors al govern central no es suprimirien, com falsejant conscientment la veritat s'ha dit, sinó que serien

exercides per funcionaris comunals, és a dir, rigorosament responsables..."

"...No es tractava de destruir la unitat de la nació, sinó al contrari, d'organitzar-la per mitjà d'un règim comunal. La unitat de la nació havia de convertir-se en una realitat per mitjà de la destrucció d'aquell Poder de l'Estat que pretenia ser l'encarnació d'aquesta unitat, però volia ser independent de la nació i estar situat per damunt d'ella. De fet, aquest Poder de l'Estat no era més que una excrescència parasitària en el cos de la nació...." "La tasca consistia a amputar els òrgans purament repressius del vell Poder estatal i arrencar les seues legítimes funcions de mans d'una autoritat que pretén col·locar-se sobre la societat, per a restituir-les als servidors responsables d'aquesta societat".

Fins a quin punt els oportunistes de la socialdemocràcia actual no han comprés (tal vegada fóra més exacte dir que no han volgut comprendre) aquests raonaments de Marx, ho revela millor que res el llibre herostràticament cèlebre del renegat Bernstein: *Les premisses del socialisme i les tasques de la socialdemocràcia*. Referint-se precisament a les citades paraules de Marx, Bernstein escrivia que en elles es desenrotlla un programa "que, pel seu contingut polític, presenta, en tots els seus traços essencials, la major semblança amb el federalisme de Proudhon. Malgrat totes les altres diferències que separen a Marx i al 'petitburgès' Proudhon [Bernstein posa aquesta paraula entre cometes, volent donar-li una intenció irònica], en aquests punts el curs de les idees és el més afí que cap en aquests dos". Naturalment, prossegueix Bernstein, que la importància de les municipalitats va en augment, però "a mi em sembla dubtós que aquesta abolicció [*Auflösung* - literalment: dissolució] dels estats moderns i la transformació completa [*Umwandlung* : canvi radical] de la seua organització, tal com Marx i Proudhon la descriuen (formació de l'Assemblea Nacional amb delegats de les assemblees provincials o regionals, integrades al seu torn per delegats de les comunes), hauria de ser l'obra inicial de la democràcia, desapareixent, per tant, totes les formes anteriors de les representacions nacionals" (*Bernstein Les premisses del socialisme*, ps. 134 i 136, edició alemanya de 1899).

Açò és senzillament monstruós: Confondre les concepcions de Marx sobre la "destrucció del Poder estatal, del paràsit", amb el federalisme de Proudhon! Però açò no és casual, perquè a l'oportunista no se li passa tan sols per les esmentes pensar que ací Marx no parla en manera alguna del federalisme per oposició al centralisme, sinó de la destrucció de l'antiga màquina burgesa de l'Estat, existent en tots els països burgesos.

A l'oportunista només se li ve a les esmentes el que veu en torn seu, al mig del filisteisme mesquí i de l'estancament "reformista", a saber: només les "municipalitats"! L'oportunista ha perdut el costum del pensar tan sols en la revolució del proletariat.

Açò és ridícul. Però el curiós és que ningú haja contés amb Bernstein sobre aquest punt. Bernstein va ser refutat per molts, especialment per Plekhanov en la literatura russa i per Kautsky en l'europea, però *ni un ni altre* han parlat d'aquesta tergiversació de Marx per Bernstein.

L'oportunista s'ha desacostumat fins a tal punt de pensar en revolucionari i de reflexionar sobre la revolució, que atribueix a Marx el "federalisme", confonent-lo amb el fundador de l'anarquisme, Proudhon. I Kautsky i Plekhanov, que volen passar per marxistes ortodoxos i defensar la doctrina del marxisme revolucionari, guarden silenci sobre açò! Ens trobem ací amb una de les arrels d'aqueix extraordinari embordonament de les idees sobre la diferència entre marxisme i anarquisme, que és característic tant dels kautskians com dels oportunistes i del que haurem de parlar encara més.

En els citats passatges de Marx sobre l'experiència de la Comuna, no hi ha ni rastre de federalisme. Marx coincideix amb Proudhon precisament en quelcom que no veu l'oportunista Bernstein. Marx discrepa de Proudhon precisament en allò en què Bernstein veu una afinitat.

Marx coincideix amb Proudhon que aquests dos advoquen per la "destrucció" de la màquina moderna de l'Estat. Aquesta coincidència del marxisme amb l'anarquisme (tant amb el de Proudhon com amb el de Bakunin) no volen veure'l ni els oportunistes ni els kautskians, perquè aquests dos han desertat del marxisme en aquest punt.

Marx discrepa de Proudhon i de Bakunin precisament en la qüestió del federalisme (per a no parlar tan sols de la dictadura del proletariat). El federalisme és una derivació de principi de les concepcions petitburgeses de l'anarquisme. Marx és centralista. En els passatges seus

citats més amunt, no es conté la menor desviació del centralisme. Només aquells que es troben possessos de la "fe supersticiosa" del filisteu en l'Estat poden confondre la destrucció de la màquina de l'Estat burgès amb la destrucció del centralisme!

I bé, si el proletariat i els llauradors pobres prenen en les seues mans el Poder de l'Estat, s'organitzen d'una manera absolutament lliure en comunes i *unifiquen* l'acció de totes les comunes per a dirigir els cops contra el capital, per a xafar la resistència dels capitalistes, per a lliurar a tota la nació, a *tota* la societat, la propietat privada sobre els ferrocarrils, les fàbriques, la terra, etc., potser açò no serà el centralisme? Potser açò no serà el més conseqüent centralisme democràtic, i a més un centralisme proletari?

A Bernstein no li cap, senzillament, en el cap que siga possible un centralisme voluntari, una unió voluntària de les comunes en la nació, una fusió voluntària de les comunes proletàries per a xafar la dominació burgesa i la màquina burgesa de l'Estat. Per a Bernstein, com per a tot filisteu, el centralisme és quelcom que només pot vindre de dalt, que només pot ser imposat i mantingut per la burocràcia i el militarisme.

Marx subratlla intencionadament, com preveient la possibilitat que les seues idees foren tergiversades, que acusar a la Comuna de voler destruir la unitat de la nació, de voler suprimir el Poder central, és una falsedat conscient. Marx usa intencionadament l'expressió "organitzar la unitat de la nació", per a contraposar el centralisme conscient, democràtic, proletari, al centralisme burgès, militar, burocràtic.

Però ...no hi ha pitjor sord que qui no vol escoltar. I els oportunistes de la socialdemocràcia actual no volen, en efecte, escoltar parlar de la destrucció del Poder de l'Estat, de l'eliminació del paràsit.

5.- La destrucció de l'estat paràsit

Hem citat ja, i anem a completar-les ací, les paraules de Marx relatives a aquest punt.

"Generalment, les noves creacions històriques [escrigué Marx] estan destinades a què se les prenga per una reproducció de les formes velles, i inclús ja caduques, de vida social amb les quals les noves institucions presenten certa semblança. Així, també aquesta nova Comuna, que destrueix [*bricht*: trenca] el Poder estatal modern, ha estat considerada com una resurrecció de les Comunes medievals..., com una federació de petits estats, d'acord amb el somni de Montesquieu i els girondins..., com una forma exagerada de la vella lluita contra l'excessiu centralisme.

...Al contrari, el règim comunal hauria tornat a l'organisme social totes les forces que fins llavors venia devorant 'l'Estat', excrescència parasitària que es nodreix a costa de la societat i entorpeix el seu lliure moviment. Amb aquest sol fet hauria iniciat la regeneració de França...

...El règim comunal hauria col·locat als productors rurals sota la direcció ideològica de les capitals de les seues províncies i els hauria ofert ací, en els obrers de la ciutat, els representants naturals dels seus interessos. La sola existència de la Comuna implicava, com quelcom evident, un règim d'autonomia local, però no ja com a contrapès a un Poder de l'Estat que ara seria superflu..."

"Destrucció del Poder estatal", que era una "excrescència parasitària", la seua "amputació", "destrucció", el "Poder de l'Estat que ara seria superflu": heus ací com s'expressa Marx en parlar de l'Estat, valorant i analitzant l'experiència de la Comuna.

Tot açò va ser escrit fa poc menys de mig segle, però avui cal procedir a vertaderes excavacions per a dur a la consciència de les grans masses un marxisme no falsejat. Les conclusions deduïdes de l'observació de l'última gran revolució viscuda per Marx van ser lliurades a l'oblit precisament en arribar el moment de les següents grans revolucions del proletariat.

"...La varietat d'interpretacions a què ha sigut sotmesa la Comuna i la varietat d'interessos que han trobat la seua expressió en ella demostren que era una forma política perfectament flexible, a diferència de les formes anteriors de govern, que

havien sigut totes essencialment repressives. Heus ací el seu vertader secret: la Comuna era en essència *el govern de la classe obrera*, fruit de la lluita de la classe productora contra la classe apropiadora, la forma política, descoberta, a la fi, sota la qual podia dur-se a terme l'emancipació econòmica del treball...

"Sense aquesta última condició el règim comunal hauria sigut una impossibilitat i una impostura".

Els utopistes s'havien dedicat a "descobrir" les formes polítiques sota les quals havia de produir-se la transformació socialista de la societat. Els anarquistes es desentenien del problema de les formes polítiques en general. Els oportunistes de la socialdemocràcia actual van prendre les formes polítiques burgeses de l'Estat democràtic parlamentari com un límit insuperable i es van trencar el front de tant agenollar-se davant d'aquest "model", considerant com a anarquisme tota aspiració a *trencar* aquests formes.

Marx va deduir, de tota la història del socialisme i de les lluites polítiques, que l'Estat haurà de desaparèixer i que la forma transitòria per a la seua desaparició (la forma de transició de l'Estat al no Estat) serà "el proletariat organitzat com a classe dominant". Però Marx no es proposava *descobrir les formes* polítiques d'aquest futur. Es va limitar a la investigació precisa de la història francesa, a la seua anàlisi i a la conclusió a què va portar l'any 1851: s'acosta la *destrucció* de la màquina de l'Estat burgès.

I quan va esclatar el moviment revolucionari de masses del proletariat, Marx, malgrat el revés sofert per aquest moviment, malgrat la seua fugacitat i la seua patent debilitat, es va posar a estudiar quines formes *havia revelat*. La Comuna és la forma, "descoberta, a la fi", per a la revolució proletària, sota la qual pot aconseguir-se l'emancipació econòmica del treball.

La Comuna és el primer intent de la revolució proletària de *destruir* la màquina de l'Estat burgès, i la forma política, "descoberta, a la fi", que pot i ha de *substituir* al que destrueix.

Més endavant, en el curs de la nostra exposició, veurem que les revolucions russes de 1905 i 1917 prossegueixen, en altres circumstàncies, sota condicions diferents, l'obra de la Comuna, i confirmen la genial anàlisi històrica de Marx.

CAPÍTOL IV: CONTINUACIÓ, ACLARIMENTS COMPLEMENTARIS D'ENGELS

Marx va deixar assentades les tesis fonamentals sobre la qüestió de la significació de l'experiència de la Comuna. Engels va tornar repetides vegades sobre aquest tema, aclarint l'anàlisi i les conclusions de Marx i il·luminant a vegades *altres* aspectes de la qüestió amb tal força i relleu, que és necessari detindre's especialment en aquests aclariments.

1.- "El problema de la vivenda"

En la seua obra sobre la qüestió de la vivenda (1872)⁷, Engels posa ja pren compte de l'experiència de la Comuna, detenint-se diverses vegades en les tasques de la revolució respecte a l'Estat. És interessant veure com, sobre un tema concret, es posen en relleu, d'una banda, els trets de coincidència entre l'Estat proletari i l'Estat actual (trets que ens donen la base per a parlar d'Estat en aquests dos casos), i, d'una altra banda, els trets de diferència o la transició cap a la destrucció de l'Estat.

"Com, doncs, resoldre la qüestió de la vivenda? En la societat actual es resol exactament igual que qualsevol altra qüestió social: per l'anivellació econòmica gradual de l'oferta i la demanda, solució que reproduceix constantment la qüestió i que, per tant, no és tal solució. La forma en què una revolució social resoldria aquesta qüestió no depèn només de les circumstàncies de temps i lloc, sinó que, a més a més, es relaciona amb qüestions de gran abast, entre les quals figura, com una de les més essencials, la supressió del contrast entre la ciutat i el camp. Com nosaltres no ens

⁷ Veure versió catalana: http://www.marxists.org/catala/marx/1872/xx/me18_209.htm, NdE-EIS.

ocupem en construir cap sistema utòpic per a l'organització de la societat del futur, seria més que ociosos detindre's en açò. La veritat, no obstant, és que ja hui existeixen en les grans ciutats edificis suficients per a remeiar de seguida, si se'ls donés un ocupació racional, tota verdadera *escassetat* de vivenda: Açò només pot aconseguir-se, naturalment, expropiant els actuals posseïdors i allotjant en les seues cases els obrers que manquen de vivenda o els que viuen amuntegats en la seua. I tan prompte com el proletariat conquiste el Poder polític, aquesta mesura, imposada pels interessos del bé públic, serà de tan fàcil execució com ho són hui les altres expropiacions i les requises de vivendes que executa l'Estat actual" (pàgina 22 de l'edició alemanya de 1887).

Ací Engels no analitza el canvi de forma del Poder estatal, sinó només el contingut de les seues activitats. L'expropiació i la requisita de vivendes són efectuades també per ordre de l'Estat actual. Des del punt de vista formal, també l'Estat proletari "ordenarà" requisar vivendes i expropiar edificis. Però és evident que l'antic aparell executiu, la burocràcia, vinculada amb la burgesia, seria senzillament inservible per a dur a la pràctica les ordres de l'Estat proletari.

"...Cal fer constar que l'apropiació efectiva de tots els instruments de treball, l'ocupació de tota la indústria pel poble treballador, és precisament el contrari del 'rescat' proudhonià. En aquesta segona solució, és cada obrer el que passa a ser propietari de la seua vivenda, del seu camp, del seu instrument de treball; en la primera, en canvi, és el 'poble treballador' el que passa a ser propietari col·lectiu dels edificis, de les fàbriques i dels instruments de treball, i és poc probable que el seu gaudi es concedisca, sense indemnització de les despeses, als individus o a les societats cooperatives, almenys durant el període de transició. Exactament el mateix que l'abolició de la propietat territorial no implica l'abolició de la renda del sòl, sinó la seua transferència a la societat, encara que siga amb certes modificacions. L'apropiació efectiva de tots els instruments de treball pel poble treballador no exclou, per tant, de cap manera, la conservació dels lloguers i arrendaments" (ídem, p. 68).

La qüestió esbossada en aquest passatge, a saber: la qüestió de les bases econòmiques de l'extinció de l'Estat, serà examinada per nosaltres en el capítol següent. Engels s'expressa amb extremada cautela, dient que "és poc probable" que l'Estat proletari concedisca gratis les vivendes, "almenys durant el període de transició". L'arrendament de vivendes de propietat de tot el poble a distintes famílies per mitjà d'un lloguer suposa el cobrament d'aquests lloguers, un cert control i una determinada regulació per al repartiment de les vivendes. Tot açò exigeix una certa forma d'Estat, però no reclama de cap manera un aparell militar i burocràtic especial, amb funcionaris que gaudeixen d'una situació privilegiada. La transició a un estat de coses en què siga possible assignar les vivendes gratuïtament es troba vinculada a l'"extinció" completa de l'Estat.

Parlant de com els blanquistes, després de la Comuna i sota l'acció de la seua experiència, es van passar al camp dels principis marxistes, Engels formula de passada aquesta posició en els termes següents:

"Necessitat de l'acció política del proletariat i de la seua dictadura, com a pas cap a la supressió de les classes i, amb elles, de l'Estat.." (p. 55).

Alguns aficionats a la crítica literal o certs "exterminadors" burgesos del marxisme trobaran potser una contradicció entre aquest *reconeixement* de la "supressió de l'Estat" i la negació de semblant fórmula, per anarquista, en el passatge de l'*Anti-Dühring* citat més amunt. No tindria res d'estrany que els oportunistes classifiquen també a Engels entre els "anarquistes", ja que avui en dia es va generalitzant cada vegada més entre els socialxovinistes la tendència d'acusar als internacionalistes d'anarquisme.

Que ahora amb la supressió de les classes es produirà també la supressió de l'Estat, ho ha sostingut sempre el marxisme. El tan conegut passatge de l'*Anti-Dühring* sobre l'"extinció de l'Estat" no acusa els anarquistes simplement d'advocar per la supressió de l'Estat, sinó de predicar la possibilitat de suprimir l'Estat "de la nit al matí".

Com la doctrina "socialdemòcrata" hui imperant ha tergiversat completament l'actitud

del marxisme davant de l'anarquisme pel que fa a la qüestió de la destrucció de l'Estat, serà molt útil recordar ací una polèmica de Marx i Engels amb els anarquistes.

2.- Polèmica amb els anarquistes

Aquesta polèmica va tindre lloc l'any 1873. Marx i Engels van escriure per a un almanac socialista italià uns articles contra els proudhonians, "autonomistes" o "antiautoritaris", articles que no van ser publicats en traducció alemanya fins a 1913, en la revista *Neue Zeit*.

"Si la lluita política de la classe obrera [va escriure Marx, ridiculitzant els anarquistes i la seua negació de la política] assumeix formes revolucionàries, si els obrers substitueixen la dictadura de la classe burgesa amb la seua dictadura revolucionària, cometen un terrible delictes de les principi, perquè per a satisfer les seues miseres necessitats materials de cada dia, per a vèncer la resistència de la burgesia, donen a l'Estat una forma revolucionària i transitòria en comptes de depositar les armes i abolir-lo..." (*Neue Zeit*, 1913-1914, any 32, t. I, p. 40).

He ací contra què "abolició" de l'Estat es manifestava, exclusivament, Marx, en refutar els anarquistes! No era, ni de bon tros, contra el fet que l'Estat desaparega amb la desaparició de les classes o siga suprimit al suprimir-se aquestes, sinó contra el fet que els obrers renunciïn a l'ús de les armes, a la violència organitzada, és a dir, a l'Estat, cridat a servir per a "vèncer la resistència de la burgesia".

Marx subratlla intencionadament (per tal que no es tergiverse el vertader sentit de la seua lluita contra l'anarquisme) la "forma revolucionària i transitòria" de l'Estat que el proletariat necessita. El proletariat només necessita l'Estat temporalment. No discrepem de cap manera dels anarquistes en allò que fa al problema de l'abolició de l'Estat, com a *meta final*. El que afirmem és que, per a aconseguir aquesta meta, és necessari l'ús temporal de les armes, dels mitjans, dels mètodes del Poder de l'Estat *contra* els explotadors, com per a destruir les classes és necessària la dictadura temporal de la classe oprimida. Marx escull contra els anarquistes el plantejament més contundent i més clar del problema: ¿després d'enderrocar el jou dels capitalistes, els obrers hauran de "depositar les armes" o emprar-les contra els capitalistes per a vèncer la seua resistència? I l'ús sistemàtic de les armes per una classe contra una altra classe, ¿què és sinó una "forma transitòria" d'Estat?

Que cada socialdemòcrata es pregunte si és *així* com ell ha plantejat la qüestió de l'Estat en la seua polèmica amb els anarquistes, si és *així* com ha plantejat aquesta qüestió la immensa majoria dels partits socialistes oficials de la II Internacional.

Engels exposa aquests pensaments d'una manera encara més detallat i més popular. Ridiculitza, primer que res, l'embull de pensaments dels proudhonians, els que s'anomenaven "antiautoritaris", és a dir, negaven tota autoritat, tota subordinació, tot Poder. Preneu una fàbrica, un ferrocarril, un vaixell en alta mar, diu Engels: ¿que no és evident que sense una certa subordinació i, per consegüent, sense una certa autoritat o poder serà impossible el funcionament de cap d'aquestes complicades empreses tècniques, basades en l'ús de màquines i en la cooperació de moltes persones d'acord amb un pla?

"...Quan opose semblants arguments als mas furiosos antiautoritaris [diu Engels] no poden respondre'm més que açò: Ah! Això és veritat, però ací no es tracta d'una autoritat amb què investim els nostres delegats, sinó d'un encàrrec *determinat*'. Aquesta gent creu poder canviar la cosa canviant-li el nom..."

Havent posat així de manifest que l'autoritat i l'autonomia són conceptes relatius, que el seu radi d'aplicació canvia amb les distintes fases del desenvolupament social, que és absurd acceptar aquests conceptes com quelcom absolut, i després d'afegir que el camp de l'aplicació de les màquines i de la gran indústria s'eixampla cada vegada més, Engels passa de les consideracions generals sobre l'autoritat al problema de l'Estat.

"...Si els autonomistes [escriu] es limitaren a dir que l'organització social futura tolerarà l'autoritat únicament en els límits fixats inevitablement per les condicions de la producció, seria possible entendre's amb d'ells. Però es mostren cecs amb referència a tots els fets que fan necessària l'autoritat i lluiten apassionadament contra aquesta paraula.

Per què els antiautoritaris no es limiten a cridar contra l'autoritat política, contra l'Estat? Tots els socialistes estan d'acord en què l'Estat i, junt amb d'ell, l'autoritat política desapareixeran com a conseqüència de la futura revolució social, és a dir, que les funcions públiques perdran el seu caràcter polític i es convertiran en funcions purament administratives, destinades a vetllar pels interessos socials. Però els antiautoritaris exigeixen que l'Estat polític siga abolit d'un colp, abans que siguen abolides les relacions socials que han donat origen al mateix: exigeixen que el primer acte de la revolució social siga l'abolició de l'autoritat.

Han vist alguna vegada una revolució? Indubtablement, no hi ha res més autoritari que una revolució. La revolució és un acte durant el qual una part de la població imposa la seua voluntat a l'altra per mitjà dels fusells, les baionetes, els canons, açò és, per mitjà d'elements extraordinàriament autoritaris. El partit triomfant es veu obligat a mantindre la seua dominació mitjançant el temor que dites armes infonen als reaccionaris. ¿Si la Comuna de París no s'haguera recolzat en l'autoritat del poble armat contra la burgesia, hauria subsistit més d'un dia? ¿No tenim més bé, al contrari, el dret de censurar la Comuna per no haver-se servit prou de dita autoritat? Així, doncs, una de dues: o els antiautoritaris no saben el que diuen, i en aquest cas no fan més que sembrar la confusió, o ho saben i, en aquest cas, traeixen la causa del proletariat. Tant en un com en un altre cas serveixen únicament a la reacció" (p. 39).

En aquest passatge s'aborden qüestions que convé examinar en connexió amb el tema de la correlació entre la política i l'economia en el període d'extinció de l'Estat (tema tractat en el capítol següent). Són qüestions com ara la de la transformació de les funcions públiques, de funcions polítiques en funcions simplement administratives, i la de l'"Estat polític". Aquesta darrera expressió, especialment exposada a provocar equívocs, apunta al procés de l'extinció de l'Estat: en arribar a una determinada fase de la seua extinció, pot qualificar-se a l'Estat moribund d'Estat no polític.

També en aquest passatge d'Engels la part més notable és el plantejament de la qüestió contra els anarquistes. Els socialdemòcrates que pretenen ser deixebles d'Engels han discutit milions de vegades amb els anarquistes des de 1873, però *no* han discutit, precisament, com poden i han de discutir els marxistes. El concepte anarquista de l'abolició de l'Estat és confús i *no revolucionari* : així és com planteja la qüestió Engels. En efecte, els anarquistes no volen veure la revolució en el seu naixement i desenvolupament, en les seues tasques específiques amb relació a la violència, a l'autoritat, al Poder i a l'Estat.

La crítica normal de l'anarquisme en els socialdemòcrates dels nostres dies ha degenerat en la més pura vulgaritat petitburgesa: "nosaltres reconeixem l'Estat; els anarquistes, no!" Es comprèn que semblant vulgaritat haja, per força, de repugnar a obrers un poc reflexius i revolucionaris. Engels s'expressa d'una altra manera: subratlla que tots els socialistes reconeixen la desaparició de l'Estat com a conseqüència de la revolució socialista. Després, planteja concretament el problema de la revolució, precisament el problema que els socialdemòcrates solen esquivar en el seu oportunisme, cedint, per dir-ho així, l'exclusiva del seu "estudi" als anarquistes, i, al plantejar aquest problema, Engels agarra el bou per les banyes: ¿no haguera degut la Comuna emprar *més abundantment* el Poder *revolucionari de l'Estat*, és a dir, del proletariat armat, organitzat com a classe dominant?

Generalment, la socialdemocràcia oficial imperant eludeix la qüestió de les tasques concretes del proletariat en la revolució, bé amb simples burles de filisteu, bé, en el millor dels casos, amb la frase sofística evasiva de "ja veurem!" I els anarquistes tenien dret a dir d'aquesta socialdemocràcia que traïa la seua missió d'educar revolucionàriament els obrers. Engels es val de l'experiència de l'última revolució proletària, precisament, per a estudiar del mode més concret què és allò que ha de fer el proletariat i com, tant amb relació als Bancs com en el que respecta a l'Estat.

3.- Una carta a Bebel

Un dels passatges més notables, si no el més notable, de les obres de Marx i Engels, en allò que fa a la qüestió de l'Estat, és el següent, d'una carta d'Engels a Bebel de 18-28 de març de 1875. Carta que (dit entre parèntesi) va ser publicada per primera vegada, que nosaltres sapiem, per Bebel en el segon tom de les seues memòries (*De ma vida*), que van

veure la llum en 1911, és a dir, 36 anys després d'escrita i enviada aquella carta.

Engels va escriure a Bebel criticant aquell mateix projecte de programa de Gotha, que Marx va criticar en la seua cèlebre carta a Bracke. I, pel que es refereix especialment a la qüestió de l'Estat, li deia el següent:

"L'Estat popular lliure s'ha convertit en l'Estat lliure. Gramaticalment parlant, un Estat lliure és un Estat que és lliure respecte als seus ciutadans, és a dir, un Estat amb un govern despòtic. Caldria abandonar tot aqueix xarlatanisme sobre l'Estat, sobretot després de la Comuna, que no era ja un Estat en el vertader sentit de la paraula. Els anarquistes ens han llençat en cara més del compte això de l'"Estat popular", malgrat que ja l'obra de Marx contra Proudhon i després *El Manifest Comunista* diuen expressament que, amb la implantació del règim social socialista, l'Estat es dissoldrà per si mateix [*sich auflöst*] i desapareixerà. Essent l'Estat una institució merament transitòria, que s'utilitza en la lluita, en la revolució, per a sotmetre per la violència els seus adversaris, és un absurd parlar d'un Estat lliure del poble: mentre el proletariat *necessite* encara de l'Estat, no el necessitarà en interès de la llibertat, sinó per a sotmetre els seus adversaris, i tan prompte com pugua parlar-se de llibertat, l'Estat com tal deixarà d'existir. Per això nosaltres proposaríem dir sempre, en comptes de la paraula *Estat*, la paraula 'comunitat' [*Gemeinwesen*], una bona i antiga paraula alemanya que equival a la paraula francesa 'Commune'" (p. 322 del text alemany).

Cal tindre en compte que aquesta carta es refereix al programa del Partit, criticat per Marx en una carta escrita només algunes setmanes després d'aquella (carta de Marx de 5 de maig de 1875), i que Engels vivia en aquell moment a Londres, amb Marx. Per això, en dir en les últimes línies de la carta "nosaltres", Engels, indubtablement, en el seu nom i en el de Marx proposa al cap del Partit obrer alemany *esborrar del programa* la paraula "Estat" i substituir-la per la paraula "Comunitat".

Quins brams sobre "anarquisme" llançarien els capitosts del "marxisme" de hui, un "marxisme" falsificat per a ús d'oportunistes, si se'ls proposés semblant correcció en el seu programa!

Que bramen quant vullguen. La burgesia els elogiarà per això.

Però nosaltres continuarem la nostra obra. Quan revisem el programa del nostre Partit, haurem de prendre en consideració, sense falta, el consell d'Engels i Marx, per tal d'apropar-nos més a la veritat, per a restaurar el marxisme, purificant-lo de tergiversacions, per a orientar més encertadament la lluita de la classe obrera pel seu alliberament. Entre els bolxevics no hi haurà, probablement, qui s'opose al consell d'Engels i Marx. La dificultat estarà només, si de cas, en el terme. En alemany, hi ha dos paraules per a expressar la idea de "comunitat", de les quals Engels va elegir la que *no* indica una comunitat per separat, sinó el conjunt d'elles, el sistema de comunes. En rus, no hi ha una paraula semblant, i tal vegada haurem d'emprar la paraula francesa "commune", malgrat que açò tinga també els seus inconvenients.

"La Comuna no era ja un Estat en el vertader sentit de la paraula": heus ací l'afirmació més important d'Engels, des del punt de vista teòric. Després del que hem exposat més amunt, aquesta afirmació és absolutament lògica. La Comuna *havia deixat* de ser un Estat, atès que el seu paper no era reprimir a la majoria de la població, sinó a la minoria (als explotadors); havia trencat la màquina de l'Estat burgès; en comptes d'una força *especial* per a la repressió, va entrar en escena la població mateixa. Tot açò era renunciar a l'Estat en el seu sentit estricte. I si la Comuna s'haguera consolidat, haurien anat "extingint-se" en ella per si mateixes les empremtes de l'Estat, no hauria estat necessari "suprimir" les seues institucions: aquestes haurien deixat de funcionar a mesura que no tingueren res a fer.

"Els anarquistes ens han llençat en cara més del compte això de l'"Estat popular"". En dir açò, Engels es refereix, principalment, a Bakunin i als seus atacs contra els socialdemòcrates alemanys. Engels reconeix que aquests atacs són justos *en tant* que l'"Estat popular" és un absurd i un concepte tan divergent del socialisme com ho és l'"Estat popular lliure". Engels s'esforça a corregir la lluita dels socialdemòcrates alemanys contra els anarquistes, a fer d'aquesta lluita una lluita ajustada als principis, a depurar aquesta lluita dels prejudicis oportunistes relatius a l'"Estat". Treball perdut! La carta d'Engels es va passar 36 anys en el fons d'un calaix. I més avall veurem que, inclús després de publicada aquesta carta, Kautsky segueix repetint tenaçment, en el fons, els mateixos errors contra els quals prevenia Engels.

Bebel va contestar a Engels el 21 de setembre de 1875, en una carta en què escrivia, entre altres coses, que estava "completament d'acord" amb els seus judicis sobre el projecte de programa i que havia retret a Liebknecht la seua transigència (p. 334 de l'edició alemanya de les memòries de Bebel, tom II). Però si obrim el fullet de Bebel titulat *Els nostres objectius*, ens trobem en ell amb consideracions absolutament falses sobre L'Estat:

"L'Estat ha de convertir-se d'un Estat basat en la *dominació de classe* en un *Estat popular*" (*Els nostres objectius*, edició alemanya de 1886, p. 14).

Així apareix imprès en la *novena* (novena!) edició del fullet de Bebel! No és d'estranyar que aquesta repetició tan obstinada dels judicis oportunistes sobre l'Estat haja sigut assimilada per la socialdemocràcia alemanya, sobretot quan les explicacions revolucionàries d'Engels es mantenen ocultes i les circumstàncies totes de la vida diària l'havien "desacostumada" per a molt de temps de l'acció revolucionària.

4.- Crítica del projecte de programa d'Erfurt

La crítica del projecte del programa d'Erfurt, enviada per Engels a Kautsky el 29 de juny de 1891 i publicada només després de passats deu anys en la revista *Neue Zeit*, no pot passar-se per alt en una anàlisi de la doctrina del marxisme sobre l'Estat, perquè aquest document es consagra de mode principal a criticar precisament les concepcions *oportunistes* de la socialdemocràcia en la qüestió de l'organització *de l'Estat*.

Assenyalarem de pas que Engels fa també, en allò que pertoca als problemes econòmics, una indicació importantíssima, que demostra com d'atentament i amb quina profunditat seguia els canvis que s'anaven produint en el capitalisme modern i com això li permetia preveure, fins a cert punt, les tasques de la nostra època, de l'època imperialista. Heus ací la indicació a què ens referim: a propòsit de les paraules "falta de planificació" (*Planlosigkeit*), emprades en el projecte de programa per a caracteritzar el capitalisme, Engels escriu:

"Si passem de les societats anònimes als trusts, que dominen i monopolitzen branques industrials senceres, veiem que ací acaben no sols la producció privada, sinó també la falta de planificació" (*Neue Zeit*, any 20, t. I, 1901-1902, p. 8).

En aquests paraules es destaca el més fonamental en la valoració teòrica del capitalisme modern, és a dir, de l'imperialisme, a saber: que el capitalisme es converteix en un *capitalisme* monopolista. Convé subratllar açò, perquè l'error més generalitzat està en l'afirmació reformista-burguesa que el capitalisme monopolista o monopolista d'estat *no és ja* capitalisme, pot anomenar-se-li ja "socialisme d'Estat", i altres coses per l'estil. Naturalment, els trusts no comporten, no han comportat fins hui ni poden comportar, una completa subjecció a plans. Però mentre tracen plans, mentre els magnats del capital calculen per endavant el volum de la producció en un pla nacional o àdhuc en un pla internacional, mentre regulen la producció d'acord amb plans, seguim movent-nos, malgrat tot, dins del *capitalisme*, encara que en una nova fase d'aquest, però que no deixa, indubtablement, de ser capitalisme. La "proximitat" de *tal* capitalisme al socialisme ha de ser, per als vertaders representants del proletariat, un argument a favor de la proximitat, de la facilitat, de la viabilitat i de la urgència de la revolució socialista, però no, de cap manera, un argument per a mantindre una actitud de tolerància davant dels qui neguen aquesta revolució i davant dels que embelleixen el capitalisme, com fan tots els reformistes.

Però tornem a la qüestió de l'Estat. De tres classes són les indicacions especialment valuoses que fa ací Engels: en primer lloc, les que es refereixen a la qüestió de la República; en segon lloc, les que afecten a les relacions entre la qüestió nacional i l'estructura de l'Estat; en tercer lloc, les que es refereixen al règim d'autonomia local.

Pel que es refereix a la República, Engels feia d'açò el centre de gravetat de la seua crítica del projecte del programa d'Erfurt. I, si tenim en compte la significació adquirida pel programa d'Erfurt en tota la socialdemocràcia internacional i com aquest programa es va

convertir en model per a tota la II Internacional, podem dir sense exageració que Engels critica ací l'oportunisme de tota la II Internacional.

"Les reivindicacions polítiques del projecte [escriu Engels] pateixen d'un gran defecte. *No es conté en ell* [subratllat per Engels] el que en realitat s'havia d'haver dit".

I més endavant s'aclareix que la Constitució alemanya està, en rigor, calcada sobre la Constitució més reaccionària de 1850; que el Reichstag no és, segons l'expressió de Guillem Liebknecht, més que el "pàmpol de l'absolutisme", i que pretendre dur a terme la "transformació de tots els instruments de treball en propietat comuna" en base d'una Constitució en què són legalitzats els petits Estats i la federació dels petits Estats alemanys, és un "absurd evident".

"Tocar açò és perillós", afegix Engels, que sap perfectament que a Alemanya no es pot incloure legalment en el programa la reivindicació de la República. No obstant això, Engels no es contenta senzillament amb aquesta evident consideració, que satisfà a "tots". Engels prossegueix: "I, no obstant, no hi ha més remei que abordar la cosa d'una manera o d'altra. Fins a quin punt és açò necessari, ho demostra l'oportunisme, que està difonent-se [*einreissende*] precisament ara en una gran part de la premsa socialdemòcrata. Per por a què es renove la llei contra els socialistes, o pel record de diverses manifestacions fetes prematurament sota l'imperi d'aquella llei, es vol que el Partit reconega ara que l'ordre legal vigent a Alemanya és prou per a realitzar totes les reivindicacions d'aquell per la via pacífica..."

Engels destaca en primer pla el fet fonamental que els socialdemòcrates alemanys obraven per por a què es renovés la llei d'excepció, i qualifica açò, sense voltes, d'oportunisme, declarant com completament absurds els somnis sobre una via "pacífica", precisament per no existir a Alemanya ni República ni llibertats. Engels és prou caut per a no lligar-se les mans. Reconeix que en països amb República o amb una gran llibertat "hom pot imaginar-se" (només "imaginar-se") un desenrotllament pacífic vers el socialisme, però a Alemanya, repeteix:

"...A Alemanya, on el govern és quasi omnipotent i el Reichstag i totes les altres institucions representatives manquen de poder efectiu, proclamar quelcom semblant, i a més sense necessitat alguna, significa llevar-li a l'absolutisme el pàmpol i posar-se un mateix a cobrir la nuesa aliena..."

I, en efecte, la immensa majoria dels caps oficials del Partit Socialdemòcrata alemany, partit que "va arxivar" aquests indicacions, van resultar ser encobridors de l'absolutisme.

"...Semblant política només serveix per a posar en el camí fals el propi partit. Es fa passar a primer pla les qüestions polítiques generals, abstractes, i d'aquesta manera s'oculten les qüestions concretes més immediates, aquelles que es posen per si mateixes a l'ordre del dia al sorgir els primers grans esdeveniments, en la primera crisi política. I l'única cosa que amb açò s'aconsegueix és que, en arribar el moment decisiu, el partit se senta de sobte desconcertat, que hi regnen la confusió i el desacord sobre les qüestions decisives, per no haver discutit mai aquests qüestions..."

Aquest oblit en què es deixa les grans, les fonamentals, consideracions en nom dels interessos momentanis del dia, açò de perseguir èxits passatgers i de lluitar per ells sense fixar-se en les conseqüències ulteriors, açò de sacrificar l'esdevenidor del moviment pel seu present, podrà fer-se per motius 'honrats', però és i seguirà sent oportunisme, i l'oportunisme 'honrat' és potser el més perillós de tots..."

Si hi ha una cosa indubtable és que el nostre partit i la classe obrera només poden arribar al Poder sota la forma política de la República democràtica. Aquesta és, inclús, la forma específica per a la dictadura del proletariat, com ho ha posat ja de relleu la gran Revolució francesa..."

Engels repeteix ací, en una forma especialment plàstica, aquella idea fonamental que va com a fil d'encast a través de totes les obres de Marx, a saber: que la República democràtica és l'accés més pròxim a la dictadura del proletariat. Perquè aquesta República,

que no suprimeix ni de bon tros la dominació del capital ni, consegüentment, l'opressió de les masses ni la lluita de classes, porta inevitablement a un eixamplament, desplegament, palesament i agudització tals d'aquesta lluita, que, tan prompte com sorgeix la possibilitat de satisfer els interessos vitals de les masses oprímides, aquesta possibilitat es realitza, inevitablement i exclusiva, en la dictadura del proletariat, en la direcció d'aquestes masses pel proletariat. Per a tota la II Internacional, aquestes són també "paraules oblidades" del marxisme, i aquest oblit es va revelar d'una manera extraordinàriament nítida en la història del partit menxevic durant el primer mig any de la revolució russa de 1917.

Respecte a la qüestió de la República federativa, en connexió amb la composició nacional de la població escrivia Engels:

"Què és el que ha d'ocupar el lloc de l'actual Alemanya?" [amb la seua Constitució monarquicoreaccionària i el seu sistema igualment reaccionari de subdivisió en petits estats, que eternitza la particularitat del "prussianisme", en comptes de dissoldre-la en una Alemanya formant un tot]. "Al meu entendre, el proletariat només pot emprar la forma de la República única i indivisible. La República federativa és encara avui, en conjunt, una necessitat en el territori gegantí dels Estats Units, si bé en les regions de l'Est s'ha convertit ja en un obstacle. Representaria un progrés a Anglaterra, on quatre nacions poblen les dues illes i on, malgrat no haver-hi més que un parlament, coexisteixen tres sistemes de legislació. En la petita Suïssa, s'ha convertit ja des de fa llarg temps en un obstacle, i si allí es pot encara tolerar la República federativa, és degut únicament a què Suïssa es contenta de ser un membre purament passiu en el sistema dels estats europeus. Per a Alemanya, un règim federalista al mode del de Suïssa significaria un enorme retrocés. Hi ha dos punts que distingeixen a un Estat federal d'un Estat unitari, a saber: que cada Estat que forma part de la unió té la seua pròpia legislació civil i criminal i la seua pròpia organització judicial, i que a més de cada parlament particular hi ha una Cambra federal en la que vota com tal cada cantó, siga gran o petit". A Alemanya, l'Estat federal és el trànsit cap a un Estat completament unitari, i la "revolució des de dalt" de 1866 i 1870 no ha de ser revocada, sinó completada per mitjà d'un "moviment des de baix".

Engels no sols no revela indiferència quant a la qüestió de les formes d'Estat, sinó que, al contrari, s'esforça a analitzar amb escrupolositat extraordinària precisament les formes de transició, per a determinar, d'acord amb les particularitats històriques concretes de cada cas, *de què i cap a què* és transició la forma transitòria de què es tracta.

Engels, com Marx, defèn, des del punt de vista del proletariat i de la revolució proletària, el centralisme democràtic, la República única i indivisible. Considera la República federativa, bé com a excepció i com a obstacle per al desenvolupament, bé com a transició de la monarquia a la República centralista, com un "progrés", en determinades circumstàncies especials. I entre aquests circumstàncies especials es destaca la qüestió nacional.

En Engels com en Marx, malgrat la seua crítica implacable del caràcter reaccionari dels petits estats i de l'encobriment d'aquest caràcter reaccionari per la qüestió nacional en determinats casos concrets, no es troba en cap de les seues obres ni rastre de tendència a eludir la qüestió nacional, tendència de què solen pecar freqüentment els marxistes holandesos i polonesos al partir de la lluita legítima contra l'estret nacionalisme filisteu dels "seus" petits estats.

Fins a Anglaterra, on les condicions geogràfiques, la comunitat d'idioma i la història de molts segles sembla que havien d'haver-hi "liquidat" la qüestió nacional en les distintes petites divisions territorials del país; inclús ací té en compte Engels el fet clar que la qüestió nacional no ha estat superada encara, raó per la qual reconeix que la República federativa representa "un progrés". Se sobreentén que en açò no hi ha ni rastre de renúncia a la crítica dels defectes de la República federativa ni a la propaganda i a la lluita més decidida en pro de la República unitària, centralista-democràtica.

Però Engels no concep de cap manera el centralisme democràtic en el sentit burocràtic amb què empren aquest concepte els ideòlegs burgesos i petit burgesos, incloent-hi els

anarquistes. Per a Engels, el centralisme no exclou, ni de bon tros, aqueixa àmplia autonomia local que, en la defensa voluntària de la unitat de l'Estat per les "comunes" i les regions, elimina en absolut tot burocratisme i tota mania d'"ordenar" des de dalt.

"Així, doncs, República unitària [escriu Engels, desenrotllant les idees programàtiques del marxisme sobre L'Estat], però no en el sentit de la República francesa actual, que no és més que l'imperi sense emperador fundat en 1798. De 1792 a 1798, tot departament francès, tota comuna [*Gemeinde*] posseïa completa autonomia, segons el model nord-americà, i això és el que hem de tindre també nosaltres. Amèrica del Nord i la primera República francesa ens van demostrar, i hui Canadà, Austràlia i altres colònies angleses ens ho demostren encara, com cal organitzar l'autonomia i com es pot prescindir de la burocràcia. I aquesta autonomia provincial i municipal és molt més lliure que, per exemple, el federalisme suís, on el cantó gaudeix, certament, de gran independència respecte a la federació [és a dir, respecte a l'Estat federatiu en conjunt], però també respecte al districte (*Bezirk*) i al municipi. Els governs cantonals anomenen caps de policia de districte (*Bezirksstatthalter*) i prefectes, cosa absolutament desconeguda en els països de parla anglesa i que en el futur hem d'eliminar amb la mateixa energia que els *Landrat* i *Regierungsrat* prussians [els comissaris, els caps de policia, els governadors, i en general, tots els funcionaris anomenats des de dalt]. D'acord amb açò, Engels proposa que el punt del programa sobre l'autonomia es formule de la següent manera: "Completa autonomia per a la província, districte i municipi amb funcionaris elegits per sufragi universal. Supressió de totes les autoritats locals i provincials anomenades per l'Estat".

En "Pravda", suspesa pel govern de Kerenski i altres ministres "socialistes" (núm. 68, del 28 de maig de 1917), vaig haver d'assenyalar ja com, en aquest punt (ben entès que no és, ni de bon tros, només en aquest), nostres representants seudosocialistes d'unaseudodemocràcia seudorrevolucionària s'han desviat escandalosament *del democratisme*. Es comprèn que homes que s'han vinculat per una "coalició" a la burgesia imperialista hagen romàs sords a aquests indicacions.

És sobre manera important assenyalar que Engels, amb fets a la vista, basant-se en els exemples més precisos, refuta el prejudici extraordinàriament estès, sobretot en la democràcia petitburguesa, que la República federativa implica inqüestionablement major llibertat que la República centralista. Açò és fals. Els fets citats per Engels amb referència a la República centralista francesa de 1792 a 1798 i a la República federativa suïssa desmenteixen aquest prejudici. La República centralista realment democràtica va donar *major* llibertat que la República federativa. O dit en altres paraules: la *major* llibertat local, provincial, etc., que es coneix en la història l'ha donada la República *centralista* i no la República federativa.

La nostra propaganda i agitació de partit no ha consagrat ni consagra prou atenció a aquest fet, ni en general a tota la qüestió de la República federativa i centralista i a la de l'autonomia local.

5.- Prefaci de 1891 a *La guerra civil de Marx*

En el pròleg a la tercera edició de *La guerra civil a França* (aquest pròleg porta data de 18 de març de 1891 i va ser publicat per primera vegada en la revista *Neue Zeit*), Engels, alhora que fa de pas algunes interessants observacions sobre qüestions relacionades amb l'actitud vers l'Estat, traça, amb notable relleu, un resum de les ensenyances de la Comuna. Aquest resum, enriquit per tota l'experiència del període de vint anys que separava al seu autor de la Comuna i dirigida especialment contra la "fe supersticiosa en l'Estat", tan difosa a Alemanya, pot ser cridat amb justícia l'*última paraula* del marxisme respecte a la qüestió que estem examinant.

"A França [assenyala Engels], els obrers, després de cada revolució, estaven armats"; "per això el desarmament dels obrers era el primer manament dels burgesos que es trobaven al front de l'Estat. D'ací el que, després de cada revolució guanyada pels obrers, es portés a terme una nova lluita que acabava amb la derrota d'aquests..."

El balanç de l'experiència de les revolucions burgeses és tan curt com expressiu. El quid e la qüestió (entre d'altres coses en allò que afecta al problema de l'Estat *¿té la classe oprimida armes?*), apareix enfocat ací d'una manera admirable. Aquest quid de la qüestió és

precisament el que eludeixen amb major freqüència igual els professors influïts per la ideologia burgesa que els demòcrates petitburgesos. En la revolució russa de 1917, va correspondre al "menxevic" i "també marxista" Tseretelli l'honor (un honor al Cavaignac) de descobrir aquest secret de les revolucions burgeses. En el seu discurs "històric" de l'11 de juny, a Tseretelli se li va escapar el secret de la decisió de la burgesia de desarmar els obrers de Petrograd, presentant, naturalment, aquesta decisió com seua i com a necessitat "de l'Estat" en general!

L'històric discurs de Tseretelli de l'11 de juny serà, naturalment, per a tot historiador de la revolució de 1917, una de les proves més palpables de com el bloc de socialrevolucionaris i menxevics, acabat pel senyor Tseretelli, es va passar al costat de la burgesia *contra* el proletariat revolucionari.

Una altra de les observacions incidentals d'Engels, relacionada també amb la qüestió de l'Estat, es refereix a la religió. És sabut que la socialdemocràcia alemanya, a mesura que s'afonava en la tolla, fent-se més i més oportunista, derivava cada vegada amb major freqüència a una torçada interpretació filisteia de la cèlebre fórmula que declara la religió "assumpte d'incumbència privada". En efecte, aquesta fórmula s'interpretava com si la qüestió de la religió fóra un assumpte d'incumbència privada *també per al Partit* del proletariat revolucionari!! Contra aquesta traïció completa al programa revolucionari del proletariat es va alçar Engels, que en 1891 només podia observar els gèrmens *més tènues* d'oportunisme en el seu Partit, i que, per tant, s'expressava amb la major cautela:

"Com els membres de la Comuna eren tots, quasi sense excepció, obrers o representants reconeguts dels obrers, els seus acords es distingien per un caràcter marcadament proletari. Una part dels seus decrets eren reformes que la burgesia republicana no s'havia atrevit a implantar per vil covardia i que posaven els fonaments indispensables per a la lliure acció de la classe obrera, com, per exemple, la implantació del principi que, *amb respecte a l'Estat*, la religió és un assumpte d'incumbència purament privada; altres anaven encaminats a salvaguardar directament els interessos de la classe obrera, i en part soscavaven profundament el vell ordre social..."

Engels subratlla intencionadament les paraules "amb respecte a l'Estat", assestant amb això un colp precís a l'oportunisme alemany, que declarava la religió un assumpte d'incumbència privada *amb respecte al Partit* i amb això rebaixava el Partit del proletariat revolucionari al nivell del més vulgar filisteisme "lliurepensador", disposat a tolerar l'aconfessionalisme, però que renúncia a la tasca *del Partit* de lluitar contra l'opi religiós que embruteix al poble.

El futur historiador de la socialdemocràcia alemanya, en investigar les arrels de la seua vergonyosa fallida en 1914, trobarà no pocs materials interessants sobre aquesta qüestió, començant per les evasives declaracions que es contenen en els articles del cap ideològic del Partit, Kautsky, en les que s'obri de bat a bat les portes a l'oportunisme, i acabant per l'actitud del Partit envers el "Els-von-Kirche-Bewegung" (moviment en pro de la separació dels particulars de l'Església), en 1913.

Però tornem a com Engels, vint anys després de la Comuna, va resumir les seues ensenyances per al proletariat militant. Heus ací les ensenyances que Engels destaca en primer pla:

"...Precisament la força opressora de l'antic govern centralista: l'exèrcit, la policia política i la burocràcia, que Napoleó havia creat en 1798 i que des de llavors havia sigut heretada per tots els nous governs com un instrument grat, emprant-lo contra els seus enemics; precisament aquesta força havia de ser afonada en tota França, com ho havia estat ja a París.

La Comuna va haver de reconèixer des del primer moment que la classe obrera, en arribar al Poder, no pot seguir governant amb la vella màquina de l'Estat; que, per a no perdre de nou la seua dominació acabada de conquerir, la classe obrera ha, d'una banda, d'escombrar tota la vella màquina repressiva utilitzada fins aleshores contra ella, i, d'una altra banda, previndre's contra els seus propis diputats i funcionaris, declarant-los a tots, sense excepció revocables en qualsevol moment..."

Engels subratlla una vegada i una altra que no sols sota la monarquia, sinó *també sota la República democràtica*, l'Estat segueix sent Estat, és a dir, conserva el seu traç característic

fonamental: convertir els seus funcionaris, "servidors de la societat", òrgans d'ella, en *senyors* situats per damunt d'ella.

"...Contra aquesta transformació de l'Estat i dels òrgans de l'Estat de servidors de la societat en senyors situats per damunt de la societat, transformació inevitable en tots els estats anteriors, va emprar la Comuna dos remeis infal·libles. En primer lloc, va cobrir tots els càrrecs administratius, judicials i d'ensenyament per elecció, per mitjà de sufragi universal, concedint als electors el dret a revocar en tot moment els seus elegits. En segon lloc, tots els funcionaris, alts i baixos, només estaven retribuïts com els altres obrers. El sou màxim abonat per la Comuna no excedia de 6.000 francs⁸. Amb aquest sistema es posava una barrera eficaç a l'arribisme i la caça de càrrecs, i açò inclús sense comptar els mandats imperatius que va introduir la Comuna per als diputats als organismes representatius..."

Engels arriba ací en aquest interessant límit en què la democràcia conseqüent es *transforma*, d'una banda, en socialisme i, d'una altra, *reclama* el socialisme, puix que per a destruir l'Estat és necessari transformar les funcions de l'administració de l'Estat en operacions de control i registre tan senzilles, que siguin accessibles a la immensa majoria de la població, primer, i a tota la població, sense distinció, després. I la supressió completa de l'arribisme exigeix que els càrrecs "honorífics" de l'Estat, encara que siguin sense ingressos, *no* puguin servir de trampolí per a passar a llocs altament retribuïts en els Bancs i en les societats anònimes, com ocorre *constantment* hui fins en els països capitalistes més lliures.

Però Engels no incorre en l'error en què incorren, per exemple, alguns marxistes pel que fa a la qüestió del dret de les nacions a l'autodeterminació, creient que davall el capitalisme aquest dret és impossible, i, davall el socialisme, superflu. Semblant argumentació, que vol passar per enginyosa, però que en realitat és falsa, podria repetir-se a propòsit de *qualsevol* institució democràtica, i a propòsit també dels sous modestos dels funcionaris, puix una democràcia duta fins a les seues últimes conseqüències és impossible sota el capitalisme, i, sota el socialisme, tota democràcia *s'extingeix*.

Açò és un sofisma semblant a aquell vell succeït de si una persona comença a quedar-se calba quan se li cau un pèl.

El desenvolupament de la democràcia *fins a les seues últimes conseqüències*, la indagació de les *formes* d'aquest desenvolupament, la seua comprovació en *la pràctica*, etc.: tot açò forma part integrant de les tasques de la lluita per la revolució social. Per separat, cap democràcia dóna com resultat el socialisme, però, en la pràctica, la democràcia no es pren mai "per separat", sinó que es pren sempre "en bloc", influïnt també sobre l'economia, accelerant *la seua* transformació i caient ella mateixa davall la influència del desenvolupament econòmic, etc. Tal és la dialèctica de la història viva.

Engels prossegueix:

"...En el capítol tercer de *La guerra civil* es descriu fil per randa aquesta tasca encaminada a fer botar [*Sprengung*] el vell Poder estatal i substituir-lo per un altre nou realment democràtic. No obstant, era necessari detindre's a examinar ací breument alguns dels traços d'aquesta substitució, per ser precisament a Alemanya on la fe supersticiosa en l'Estat s'ha trasplantat del camp filosòfic a la consciència general de la burgesia i inclús a la de molts obrers. Segons la concepció filosòfica, l'Estat és la 'realització de la idea', o siga, traduït al llenguatge filosòfic, el regne de Déu sobre la terra, el camp en què es fan o han de fer-se realitat l'eterna veritat i l'eterna justícia. D'ací naix una veneració supersticiosa de l'Estat i de tot el que amb d'ell es relaciona, veneració supersticiosa que va arrelant en les consciències amb tanta major facilitat quant que la gent s'acostuma ja des de la infància a pensar que els assumptes i interessos comuns a tota la societat no poden gestionar-se ni salvaguardar-se d'una altra manera que com s'ha vingut fent fins ací, és a dir, per mitjà de l'Estat i dels seus funcionaris retribuïts amb bons llocs. I es creu haver donat un pas enormement audaç d'alliberar-se de la fe en la monarquia hereditària i entusiasmar-se per la República democràtica. En realitat, l'Estat no és més que una màquina per a l'opressió d'una classe per una altra, igual en la República democràtica que sota la monarquia; i en el

⁸ El que equival nominalment a uns 2.400 rubles i a uns 6.000 rubles segons la cotització actual. És completament imperdonable l'actitud d'aquells bolxevics que proposen, per exemple, retribucions de 9.000 rubles en els ajuntaments urbans, no proposant establir un sou màxim de 6.000 rubles (quantitat suficient) *per a tot l'Estat*.

millor dels casos, un mal que es transmet hereditàriament al proletariat que haja triomfat en la seua lluita per la dominació de classe. El proletariat victoriós, igual que va fer la Comuna, no podrà per menys d'amputar immediatament els costats pitjors d'aquest mal, mentrestant que una generació futura, educada en condicions socials noves i lliures, pugua desfer-se de tot aqueix trasto vell de l'Estat".

Engels prevenia els alemanys perquè, en cas de substitució de la monarquia per la República, no oblidaren els fonaments del socialisme sobre la qüestió de l'Estat en general. Hui, les seues advertències pareixen una lliçó directa als senyors Tseretelli i Txernov, que en la seua pràctica "coalicionista" revelen una fe supersticiosa en l'Estat i una veneració supersticiosa per ell!

Dues observacions més. 1) Si Engels diu que sota la República democràtica l'Estat segueix sent, "igual" que sota la monarquia, "una màquina per a l'opressió d'una classe per una altra", açò no significa, de cap manera, que la *forma* d'opressió siga indiferent per al proletariat, com "ensenyen" alguns anarquistes. Una *forma* de lluita de classes i d'opressió de classe més àmplia, més lliure, més oberta, facilita en proporcions gegantines la missió del proletariat en la lluita per la destrucció de les classes en general. 2) La qüestió de per què només una nova generació estarà en condicions de desfer-se completament de tot aquest trasto vell de l'Estat, és una qüestió relacionada amb la superació de la democràcia, que passem a examinar.

6.- Engels i la superació de la democràcia

Engels es va expressar sobre açò en relació amb la qüestió de la inexactitud *científica* de la denominació de "socialdemòcrata".

En el pròleg a l'edició dels seus articles de la dècada de 1870 sobre diversos temes, predominantment de caràcter "internacional" [*Internationales aus dem Volksstaat*], pròleg datat el 3 de gener de 1894, és a dir, escrit any i mig abans de morir Engels, aquest escrivia que en tots els articles s'empra la paraula "comunista" i *no* la de "socialdemòcrata", perquè en aquell moment socialdemòcrates es cridaven els proudhonistes a França i els lassalleans a Alemanya.

"...Per a Marx i per a mi [prosegueix Engels] era, per tant, senzillament impossible emprar, per a denominar el nostre punt de vista especial, una expressió tan elàstica. En l'actualitat, la cosa es presenta d'una altra manera, i aquesta paraula ['socialdemòcrata'] pot, tal vegada, passar [*mag passieren*], encara que segueix sent inadequada [*unpassend*] per a un partit el programa econòmic del qual no és un simple programa socialista en general, sinó un programa directament comunista, i la meta política final del qual és la superació total de l'Estat i, per consegüent, també de la democràcia. Però els noms dels *vertaders* [subratllat per Engels] partits polítics mai són absolutament adequats; el partit es desenvolupa i el nom queda".

El dialèctic Engels, en l'ocàs de la seua existència, segueix sent fidel a la dialèctica. Marx i jo (ens diu) teníem un bell nom, un nom científicament exacte, per al partit, però no teníem un vertader partit, és a dir, un Partit proletari de masses. Hui (a fins del segle XIX), hi ha un vertader partit, però el seu nom és científicament inexacte. No importa, "pot passar": allò d'important és que el Partit es *desenvolupe*, que el Partit no desconega la inexactitud científica del seu nom i que aquesta no l'impedisca desenvolupar-se en la direcció precisa!

Tal vegada hi haja algun bromista que vullga consolar-nos també a nosaltres, els bolxevics, a la manera d'Engels: nosaltres tenim un vertader partit, que es desenvolupa excel·lentment; pot "passar", per tant, també una paraula tan sense sentit, tan monstruosa, com la paraula "bolxevic", que no expressa absolutament res, llevat de la circumstància purament accidental que en el Congrés de Brussel·les-Londres de 1903 vam tindre nosaltres la majoria. Tal vegada hui, que les persecucions de juliol i d'agost contra el nostre Partit per part dels republicans i de la filistea democràcia "revolucionària" han fet la paraula "bolxevic" tan popular i honrosa, i que, a més, aqueixes persecucions han marcat un progrés tan enorme, un progrés històric del nostre Partit en el seu desenvolupament *real*, tal vegada hui, jo també dubtaria sobre la meua proposta d'abril de canviar el nom del nostre Partit. Tal vegada proposaria als meus camarades una "transacció": anomenar-nos Partit Comunista i deixar entre parèntesi la paraula bolxevic...

Però la qüestió del nom del Partit és incomparablement menys important que la qüestió de la posició del proletariat revolucionari respecte a l'Estat.

En les consideracions corrents sobre l'Estat, es comet constantment l'error contra el qual prevé ací Engels i que nosaltres hem assenyalat de pas en la nostra anterior exposició, a saber: s'oblida constantment que la destrucció de l'Estat és també la destrucció de la democràcia, que l'extinció de l'Estat implica l'extinció de la democràcia.

A primera vista, aquesta afirmació sembla extraordinàriament estranya i incomprendible; tal vegada en algú sorgisca inclús el temor que no estem esperant l'adveniment d'una organització social que no s'acate el principi de la subordinació de la minoria a la majoria, ja que la democràcia és, precisament, el reconeixement d'aquest principi.

No. La democràcia *no* és idèntica a la subordinació de la minoria a la majoria. Democràcia és *l'Estat* que reconeix la subordinació de la minoria a la majoria, és a dir, una organització cridada a exercir la *violència* sistemàtica d'una classe contra una altra, d'una part de la població contra una altra.

Nosaltres ens proposem com a meta final la destrucció de l'Estat, és a dir, de tota violència organitzada i sistemàtica, de tota violència contra els homes en general. No esperem l'adveniment d'un ordre social en què no s'acate el principi de la subordinació de la minoria a la majoria. Però, aspirant al socialisme, estem persuadits que aquest es convertirà gradualment en comunisme, i en relació amb açò desapareixerà tota necessitat de violència sobre els homes en general, tota necessitat de *subordinació* d'uns homes a d'altres, d'una part de la població a una altra, perquè els homes *s'habituaran* a observar les regles elementals de la convivència social *sense violència* i *sense subordinació*.

Per tal de subratllar aquest element de l'hàbit és que Engels parla d'una nova *generació* que, "educada en condicions socials noves i lliures, puga desfer-se de tot aquest trasto vell de l'Estat", de tot Estat, inclús de l'Estat democràticorepublicà.

Per a explicar açò, és necessari analitzar la qüestió de les bases econòmiques de l'extinció de l'Estat.

CAPÍTOL V: LES BASES ECONÒMIQUES DE L'ESTAT

L'explicació més detallada d'aquesta qüestió ens la dona Marx en la seua *Crítica del Programa de Gotha* (Carta a Brake, de 5 de maig de 1875, que no va ser publicada fins a 1891, en la revista *Neue Zeit*, IX, 1, i que es va publicar en rus en fullet). La part polèmica d'aquesta notable obra, consistent en la crítica del lassalleanisme, ha deixat en l'ombra, per dir-lo així, la seua part positiva, a saber: la seua anàlisi de la connexió existent entre el desenvolupament del comunisme i l'extinció de l'Estat.

1.- Plantejament de la qüestió per Marx

Comparant superficialment la carta de Marx a Bracke, de 5 de maig de 1875, amb la carta d'Engels a Bebel, de 28 de març de 1875 examinada més amunt, podria semblar que Marx és molt més "partidari de l'Estat" que Engels, i que entre les concepcions d'aquests dos escriptors sobre l'Estat hi ha una diferència molt considerable.

Engels aconsella a Bebel llençar per la borda tot el xarlatanisme sobre l'Estat i esborrar completament del programa la paraula Estat, substituint-la per la paraula "comunitat". Engels arriba inclús a declarar que la Comuna no era ja un Estat, en el sentit estricte de la paraula. En canvi, Marx parla àdhuc de l'"Estat futur de la societat comunista", és a dir, reconeix, sembla, la necessitat de l'Estat fins i tot sota el comunisme.

Però semblant criteri seria radicalment fals. Examinant-ho més atentament, veiem que les concepcions de Marx i Engels sobre l'Estat i la seua extinció coincideixen completament, i que la citada expressió de Marx es refereix precisament a l'Estat *en extinció*.

És evident que no pot parlar-se, ni tan sols, de determinar el moment de l'"extinció" futura de l'Estat, tant més quant que es tracta, com és sabut, d'un procés llarg. L'aparent diferència entre Marx i Engels s'explica per la diferència dels temes per ells tractats, les tasques per ells perseguides. Engels es proposava la tasca de mostrar a Bebel d'una manera palmària i contundent, amb poques paraules, tot l'absurd dels prejudicis corrents (compartits també, en grau considerable, per Lassalle) sobre l'Estat. Marx només toca de pas *aquesta* qüestió, interessant-se per un altre tema: el *desenvolupament* de la societat comunista.

Tota la teoria de Marx és l'aplicació de la teoria del desenvolupament (en la seua forma més conseqüent, més completa, més profunda i més rica de contingut) al capitalisme modern. Era natural que a Marx se li plantejara, per tant, la qüestió d'aplicar aquesta teoria també a la *imminent* fallida del capitalisme i al desenvolupament *futur* del comunisme *futur*.

Ara bé, ¿en base a quines *dades* es pot plantejar la qüestió del desenvolupament futur del comunisme futur?

En base del fet que el comunisme *procedeix* del capitalisme, es desenvolupa històricament del capitalisme, és el resultat de l'acció d'una força social *engendrada* pel capitalisme. En Marx no trobem ni rastre d'intent de construir utopies, de fer conjectures en l'aire respecte a coses que no és possible conèixer. Marx planteja la qüestió del comunisme com el naturalista plantejaria, per exemple, la qüestió del desenrotllament d'una nova espècie biològica, sabent que ha sorgit de tal i tal mode i es modifica en tal i tal direcció determinada.

Marx descarta, primer que res, la confusió que el programa de Gotha sembla en la qüestió de les relacions entre l'Estat i la societat.

"La societat actual [escriu Marx] és la societat capitalista, que existeix en tots els països civilitzats, més o menys lliure d'additaments medievals, més o menys modificada per les particularitats del desenvolupament històric de cada país, més o menys desenrotllada. Al contrari, l'"Estat actual" canvia amb les fronteres de cada país. En l'imperi prussià-alemany és completament distint que a Suïssa, a Anglaterra és completament distint que en els Estats Units. L'Estat actual és, per tant, una ficció.

No obstant, malgrat la seua bigarrada diversitat de formes, els diversos estats dels diversos països civilitzats tenen tots quelcom de comú: que reposen sobre el terreny de la societat burgesa moderna, més o menys desenrotllada en el sentit capitalista. Tenen, per tant, certes característiques essencials comuns.

En aquest sentit es pot parlar de l'"Estat actual" per oposició al de l'esdevenidor, en què la seua arrel de hui, la societat burgesa, s'extingirà.

I es pot fer la pregunta: quina transformació sofrirà l'Estat en la societat comunista? Dit amb d'altres paraules: ¿quines funcions socials quedaran aleshores en peu, anàlogues a les funcions actuals de l'Estat? Aquesta pregunta només pot contestar-se científicament, i per molt que es combine la paraula 'poble' amb la paraula 'Estat', no ens acostarem gens ni miqueta a la solució del problema..."

Posant en ridícul, com veiem, tot el xarlatanisme sobre l'"Estat del poble", Marx traça el plantejament del problema i d'alguna manera ens adverteix que, per a resoldre'l científicament, només es pot operar amb dades científics sòlidament establertes.

Allò primer que ha estat establert amb absoluta precisió per tota la teoria de l'evolució i per tota la ciència en general (i que van oblidar els utopistes i obliden els oportunistes de hui, que temen a la revolució socialista) és el fet que, històricament, ha d'haver-hi, sense cap gènere de dubte, una fase especial o una etapa especial de *transició* del capitalisme al comunisme.

2.- La transició del capitalisme al comunisme

"...Entre la societat capitalista i la societat comunista [prossegueix Marx] hi ha el període de la transformació revolucionària de la primera en la segona. A aquest període correspon també un període polític de transició, i l'Estat d'aquest període no pot ser un altre que *la dictadura revolucionària del proletariat*".

Aquesta conclusió de Marx es basa en l'anàlisi del paper que el proletariat exerceix en

la societat capitalista actual, en les dades sobre el desenvolupament d'aquesta societat i en el caràcter irreconciliable dels interessos antagònics del proletariat i de la burgesia.

Abans, la qüestió plantejava's així: per a aconseguir el seu alliberament, el proletariat ha de derrocar a la burgesia, conquerir el Poder polític i instaurar la seua dictadura revolucionària.

Ara, la qüestió es planteja d'una manera quelcom distinta: la transició de la societat capitalista, que es desenvolupa cap el comunisme, a la societat comunista, és impossible sense un "període polític de transició", i l'Estat d'aquest període no pot ser un altre que la dictadura revolucionària del proletariat.

Ara bé, quina és l'actitud d'aquesta dictadura cap a la democràcia?

Hem vist que *El Manifest Comunista* col·loca senzillament junts dos conceptes: el de la "transformació del proletariat en classe dominant" i el de "la conquesta de la democràcia". Sobre la base de tot el que ha estat exposat més amunt, es pot determinar amb més precisió com es transforma la democràcia durant la transició del capitalisme al comunisme.

En la societat capitalista, davall les condicions del desenrotllament més favorable d'aquesta societat, tenim en la República democràtica una democràcia més o menys completa. Però aquesta democràcia es troba sempre comprimida dins dels estrets marcs de l'explotació capitalista i és sempre, en essència, per aquesta raó, una democràcia per a la minoria, només per a les classes posseïdores, només per als rics. La llibertat de la societat capitalista continua estant, si fa o no fa, el mateix que era la llibertat en les antigues repúbliques de Grècia: llibertat per als esclavistes. En virtut de les condicions de l'explotació capitalista, els esclaus assalariats moderns viuen tan aclaparats per la penúria i la misèria, que "no estan per a democràcies", "no estan per a política", i en el curs normal i pacífic dels esdeveniments, la majoria de la població queda al marge de tota participació en la vida políticocial.

Alemanya és tal vegada el país que confirma amb major evidència l'exactitud d'aquesta afirmació, precisament perquè en aqueix Estat la legalitat constitucional es va mantindre durant un temps sorprenentment llarg i persistent, quasi mig segle (1871-1914), i durant aquest temps la socialdemocràcia va saber fer moltíssim més que en els altres països per a "utilitzar la legalitat" i organitzar en partit polític a una part més considerable dels obrers que en cap altre país del món.

Doncs bé, ¿a quant ascendeix aquesta part dels esclaus assalariats políticament conscients i actius, de ser la més elevada de quantes trobem en la societat capitalista? De 15 milions d'obers assalariats, el partit socialdemòcrata compta amb un milió de membres! De 15 milions d'obers, hi ha tres milions sindicalment organitzats!

Democràcia per a una minoria insignificant, democràcia per als rics: he ací la democràcia de la societat capitalista. Si ens fixem més de prop en el mecanisme de la democràcia capitalista, veurem sempre i en totes parts, fins en els detalls "petites", en els suposadament petits detalls del dret de sufragi (requisit de residència, exclusió de la dona, etc.), en la tècnica de les institucions representatives, en els obstacles reals que s'oposen al dret de reunió (els edificis públics no són per a els "de baix!"), en l'organització purament capitalista de la premsa diària, etc., etc.: en totes parts veurem restricció rere restricció a la democràcia. Aquests restriccions, excepcions, exclusions i traves per als pobres pareixen insignificants sobretot per a qui mai ha sofert la penúria ni s'ha posat en contacte amb les classes oprímides en la seua vida de masses (que és el que els ocorre a les nou desenes parts, si no al noranta-nou per cent dels publicistes i polítics burgesos), però en conjunt aquests restriccions exclouen, eliminen als pobres de la política, de la seua participació activa en la democràcia.

Marx va posar en relleu magníficament aquesta *essència* de la democràcia capitalista, al dir, en la seua anàlisi de l'experiència de la Comuna, que als oprímits se'ls autoritza per a decidir una vegada cada diversos anys quins membres de la classe opressora han de representar-los i aixafar-los en el parlament!

Però, partint d'aquesta democràcia capitalista (inevitablement estreta, que repudia per davall de corda als pobres i que és, per tant, una democràcia profundament hipòcrita i mentidera) el desenrotllament progressiu, no discorre d'una manera senzilla, directa i tranquil·la "vers a una democràcia cada vegada major", com volen fer-nos creure els professors liberals i els oportunistes petitburgesos. No, el desenvolupament progressiu, és a dir, el desenrotllament

cap al comunisme, passa a través de la dictadura del proletariat, i no pot ser d'una altra manera, perquè el proletariat és l'únic que pot, i només per aquest camí, *trencar la resistència* dels explotadors capitalistes.

Però la dictadura del proletariat, és a dir, l'organització de l'avantguarda dels oprimits en classe dominant per a xafar els opressors, no pot conduir tan sols a la simple ampliació de la democràcia. *Amb* l'enorme ampliació de la democràcia, que *per primera vegada* es converteix en una democràcia per als pobres, en una democràcia per al poble, i no en una democràcia per als rics, la dictadura del proletariat implica una sèrie de restriccions posades a la llibertat dels opressors, dels explotadors, dels capitalistes. Hem de reprimir a aquests, per a alliberar a la humanitat de l'esclavitud assalariada, cal vèncer per la força la seua resistència, i és evident que allí on hi ha repressió, on hi ha violència no hi ha llibertat ni hi ha democràcia. Engels expressava magníficament açò en la carta a Bebel, en dir, com recordarà el lector, que "mentre el proletariat necessita encara de l'Estat, no el necessitarà en interès de la llibertat, sinó per a sotmetre els seus adversaris, i tan prompte com puga parlar-se de llibertat, l'Estat com tal deixarà d'existir".

Democràcia per a la majoria gegantina del poble i repressió per la força, és a dir, exclusió de la democràcia, per als explotadors, per als opressors del poble: he ací la modificació que sofrirà la democràcia en la *transició* del capitalisme al comunisme.

Només en la societat comunista, quan s'haja trencat ja definitivament la resistència dels capitalistes, quan hagen desaparegut els capitalistes, quan no hi haja classes (és a dir, quan no hi haja diferències entre els membres de la societat per la seua relació amb als mitjans socials de producció), *només* llavors "desapareixerà l'Estat i *podrà parlar-se de llibertat*". Només aleshores serà possible i es farà realitat una democràcia vertaderament completa, una democràcia que vertaderament no implique cap restricció. I només llavors la democràcia començarà a *extingir-se*, per la senzilla raó que els homes, alliberats de l'esclavitud capitalista, dels innumerables horrors, bestialitats, absurds i vileses de l'explotació capitalista, *s'habituaran* poc a poc a l'observació de les regles elementals de convivència, conegudes al llarg dels segles i repetides des de fa milers d'anys en tots els preceptes; a observar-les sense violència, sense coacció, sense subordinació, *sense aparell especial* de coacció que s'anomena Estat.

L'expressió "l'Estat s'extingeix" està molt ben elegida, perquè assenyalava el caràcter gradual del procés i la seua espontaneïtat. Només la força del costum pot exercir i exercirà indubtablement eixa influència, perquè entorn de nosaltres observem milions de vegades amb quina facilitat s'habituen els homes a guardar les regles de convivència necessàries si no hi ha explotació, si no hi ha res que els indigni i provoqui protestes i revoltes, creant la necessitat de *la repressió*.

Per tant, en la societat capitalista tenim una democràcia amputada, mesquina, falsa, una democràcia només per als rics, per a la minoria. La dictadura del proletariat, el període de transició cap al comunisme, aportarà per primera vegada la democràcia per al poble, per a la majoria, alhora amb la necessària repressió de la minoria, dels explotadors. Només el comunisme pot aportar una democràcia vertaderament completa, i com més completa siga, abans deixarà de ser necessària i s'extingirà per si mateixa.

Dit amb d'altres paraules: sota el capitalisme, tenim un Estat en el sentit estricte de la paraula, una màquina especial per a la repressió d'una classe per una altra, i, a més, de la majoria per la minoria. Es comprèn que perquè puga prosperar una empresa com la repressió sistemàtica de la majoria dels explotats per una minoria d'explotadors, calga una crueltat extraordinària, una repressió bestial, calguen mars de sang, a través dels quals marxa precisament la humanitat en estat d'esclavitud, de servitud, de treball assalariat.

Més endavant, en la *transició* del capitalisme al comunisme, la repressió és *encara* necessària, però ja és la repressió d'una minoria d'explotadors per la majoria dels explotats. És necessari *encara* un aparell especial, una màquina especial per a la repressió, l'"Estat", però aquest és ja un Estat de transició, no és ja un Estat en el sentit estricte de la paraula, puix que la repressió d'una minoria d'explotadors per la majoria dels esclaus assalariats d'*ahir* és quelcom tan relativament fàcil, senzill i natural, que costarà moltíssima menys sang que la repressió de les revoltes dels esclaus, dels serfs i dels obrers assalariats i costarà molt menys a la humanitat. I aquest Estat és compatible amb l'extensió de la democràcia a una majoria tan indiscutible de la població, que la necessitat d'*una màquina especial* per a la repressió comença a desaparèixer. Com és natural, els explotadors no poden reprimir al poble sense una

màquina força complicada que els permeta complir aquesta comesa, però el *poble* pot reprimir els explotadors amb una "màquina" molt senzilla, quasi sense "màquina", sense aparell especial, per la simple *organització de les masses armades* (com els Soviets de Diputats Obrers i Soldats, diguem, avançant-nos un poc).

Finalment, només el comunisme suprimeix per complet la necessitat de l'Estat, puix sota el comunisme *no hi ha ningú a qui reprimir*, "ningú" en el sentit *de classe*, en el sentit d'una lluita sistemàtica contra determinada part de la població. Nosaltres no som utopistes i no neguem, de cap manera, que és possible i inevitable que *alguns individus* cometen excessos, com tampoc neguem la necessitat de reprimir *aqueixos* excessos. Però, en primer lloc, per a açò no cal una màquina especial, un aparell especial de repressió, açò ho farà el mateix poble armat, amb la mateixa senzillesa i facilitat amb què un grup qualsevol de persones civilitzades, àdhuc en l'actual societat, separa als que s'estan barallant o impedeix que es maltracte a una dona. I, en segon lloc, sabem que la causa social més important dels excessos, consistents en la infracció de les regles de convivència, és l'explotació de les masses, la penúria i la misèria d'aquestes. En suprimir-se aquesta causa fonamental, els excessos començaran inevitablement a "extingir-se". No sabem amb quina rapidesa i gradació, però sabem que *s'extingiran*. I, amb ells, s'extingirà també l'Estat.

Marx, sense deixar-se portar al terreny de les utopies, va determinar en detall el que és possible determinar *ara* respecte a aquest esdevenidor, a saber: la diferència entre les fases (graus o etapes) inferior i superior de la societat comunista.

3.- Primera fase de la societat comunista

En la *Crítica del Programa de Gotha*, Marx refuta minuciosament la idea lassalleana que, sota el socialisme, l'obrer rebrà el "producte íntegre (o "complet") del treball". Marx demostra que de tot el treball social de tota la societat caldrà descomptar un fons de reserva, un altre fons per a ampliar la producció, per a reposar les màquines "gastades", etc., i, a més, dels articles de consum, un fons per a les despeses d'administració, escoles, hospitals, asils per a ancians, etc.

En comptes d'emprar la frase nebulosa, confusa i general de Lassalle ("donar a l'obrer el producte íntegre del treball"), Marx estableix un càlcul sobri de com precisament la societat socialista es veurà obligada a administrar. Marx aborda l'anàlisi concreta de les condicions de vida d'aquesta societat en què no existirà el capitalisme, i diu:

"Del que ací [en l'examen del programa del partit obrer] es tracta no és d'una societat comunista que s'ha *desenvolupat* sobre la seua pròpia base, sinó d'una que acaba d'*eixir* precisament de la societat capitalista i que, per tant, presenta encara en tots els seus aspectes, en l'econòmic, en el moral i en l'intel·lectual, el segell de la vella societat de l'entranya del qual procedeix".

Aquesta societat comunista, que acaba d'eixir de l'entranya del capitalisme i que porta en tots els seus aspectes el segell de la societat antiga, és la que Marx anomena "primera" fase o fase inferior de la societat comunista.

Els mitjans de producció han deixat de ser ja propietat privada dels individus. Els mitjans de producció pertanyen a tota la societat. Cada membre de la societat, en executar una determinada part del treball socialment necessari, obté de la societat un certificat acreditatiu d'haver realitzat tal o qual quantitat de treball. Per aquest certificat rep dels magatzems socials articles de consum la quantitat corresponent de productes. Deduïda la quantitat de treball que passa al fons social, cada obrer, per tant, rep de la societat el que li lliura.

Regna, sembla, la "igualtat". Però quan Lassalle, referint-se a aquest ordre social (a què se sol donar el nom de socialisme, però que Marx denomina la primera fase del comunisme), diu que açò és una "distribució justa", que és "el dret igual de cada un al producte igual del treball", Lassalle s'equivoca, i Marx posa al descobert el seu error.

Ací (diu Marx) tenim realment un 'dret igual, però açò és *encara* "un dret burgès", que, com tot dret, *pressuposa la desigualtat*. Tot dret significa l'aplicació d'una rasadora *igual* a homes *distints*, a homes que en realitat no són idèntics, no són iguals entre si; per tant, el "dret igual és una infracció de la igualtat i una injustícia". En efecte, cada u obté, si executa una part

de treball social igual que l'altre, la mateixa part de producció social (després de fetes les deduccions indicades).

No obstant, els homes no són tots iguals, uns són més forts i altres més dèbils, uns són casats i altres fadrins, uns tenen més fills que altres, etc.

"...A igual treball [conclou Marx] i, per consegüent, a igual participació en el fons social de consum, uns obtenen de fet més que altres, uns són més rics que altres, etc. Per a evitar tots aquests inconvenients, el dret hauria de ser no igual, sinó desigual..."

Consegüentment, la primera fase del comunisme no pot proporcionar encara justícia ni igualtat: subsisteixen les diferències de riquesa, diferències injustes; però no serà possible ja l'*explotació* de l'home per l'home, ja que no serà possible apoderar-se, a títol de propietat privada, dels *mitjans de producció*, de les fàbriques, les màquines, la terra, etc. Polvoritzant la frase confusa i petitburgesa de Lassalle sobre la "igualtat" i la "justícia" *en general*, Marx mostra el *curs de desenvolupament* de la societat comunista, que en els seus començaments es veurà *obligada* a destruir *només* aquella "injustícia" que consisteix en què els mitjans de producció siguin usurpats per individus aïllats, però que *no estarà en condicions* de destruir de colp també l'altra injustícia, consistent en la distribució dels articles de consum "segons el treball" (i no segons les necessitats).

Els economistes vulgars, incloent-hi als professors burgesos, i entre ells "el nostre" Tugan, retrauen constantment als socialistes oblidar-se de la desigualtat dels homes i el "somiar" de destruir aquesta desigualtat. Aquest reprotxe només demostra, com veiem, l'extrema ignorància dels senyors ideòlegs burgesos.

Marx no sols té en compte del mode més precís la inevitable desigualtat dels homes, sinó que té també en compte que només el pas dels mitjans de producció a propietat comuna de tota la societat (el "socialisme", en el sentit normal de la paraula) *no suprimeix* els defectes de la distribució i la desigualtat del "dret burgès", el qual *segueix imperant*, per tal com els productes són distribuïts "segons el treball"

"...Però aquests defectes - prossegueix Marx - són inevitables en la primera fase de la societat comunista, tal com brolla de la societat capitalista, després de llargs dolors per al seu enllumenament. El dret no pot ser mai superior a l'estructura econòmica i al desenrotllament cultural de la societat per ella condicionat..."

Així, doncs, en la primera fase de la societat comunista (a què sol donar-se el nom de socialisme) el "dret burgès" *no* es suprimeix completament, sinó només parcialment, només en la mesura de la transformació econòmica ja aconseguida, és a dir, només pel que fa als mitjans de producció. El "dret burgès" reconeix la propietat privada dels individus sobre els mitjans de producció. El socialisme els converteix en propietat *comuna*. *En aquest sentit* - i només en aquest sentit - desapareix el "dret burgès".

No obstant, aquest dret persisteix en un altre dels seus aspectes, persisteix com regulador de la distribució dels productes i de la distribució del treball entre els membres de la societat. "Qui no treballa, no menja": aquest principi socialista és *ja* una realitat; "a igual quantitat de treball, igual quantitat de productes": també és *ja* una realitat aquest principi socialista. No obstant, açò no és encara el comunisme, ni suprimeix encara el "dret burgès", que dóna una quantitat igual de productes a homes que no són iguals i per una quantitat desigual (desigual de fet) de treball.

Açò és un "defecte", diu Marx, però un defecte inevitable en la primera fase del comunisme, perquè, sense caure en la utopia, no es pot pensar que, en derrocar el capitalisme, els homes aprendran a treballar immediatament per a la societat *sense subjecció a cap norma de dret* ; a més, l'abolició del capitalisme *no asseu de sobte* tampoc les premisses econòmiques *per a aquest canvi*.

Altres normes, llevat de les del "dret burgès", no existeixen. I, per tant, persisteix encara la necessitat de l'Estat, que, vetllant per la propietat comuna sobre els mitjans de producció, vetlle per la igualtat del treball i per la igualtat en la distribució dels productes. L'Estat s'extingeix en tant que ja no hi ha capitalistes, que ja no hi ha classes i que, pel mateix, no cal *reprimir a cap classe*.

Però l'Estat no s'ha extingit encara del tot, puix que persisteix encara la protecció del "dret burgès", que sanciona la desigualtat de fet. Perquè l'Estat s'extingisca completament, cal

el comunisme complet.

4.- La fase superior de la societat comunista

Marx prossegueix:

"...En la fase superior de la societat comunista quan haja desaparegut la subordinació esclavitzant dels individus a la divisió del treball, i amb ella, per tant, el contrast entre el treball intel·lectual i el treball manual, quan el treball no siga només un mitjà de vida, sinó la primera necessitat de la vida; quan, amb el desenrotllament múltiple dels individus, cresquen també les forces productives i fluïsqüen amb tot el seu cabal els brolladors de la riquesa col·lectiva; només llavors podrà sobrepassar-se totalment l'estret horitzó del dret burgès i la societat podrà escriure en les seues banderes "de cada un, segons la seua capacitat; a cada un, segons les seues necessitats".

Només ara podem apreciar tota la justesa de l'observació d'Engels, quan es burlava implacablement de l'absurda associació de les paraules "llibertat" i "Estat". Mentre hi ha l'Estat, no hi ha llibertat. Quan haja llibertat, no haurà Estat.

La base econòmica per a l'extinció completa de l'Estat és aqueix elevat desenrotllament del comunisme en què desapareixerà el contrast entre el treball intel·lectual i el treball manual, desapareixent, per consegüent, una de les fonts més importants de la desigualtat *social* moderna, font de desigualtat que no es pot suprimir de cap manera, de sobte, només pel pas dels mitjans de producció a propietat social, per la sola expropiació dels capitalistes.

Aquesta expropiació donarà la *possibilitat* de desenvolupar en proporcions gegantines les forces productives. I, veient com ja avui el capitalisme *entorpeix* increïblement aquest desenrotllament i quant podríem avançar a base de la tècnica actual, ja aconseguida, tenim dret a dir, amb la més absoluta convicció, que l'expropiació dels capitalistes imprimirà inevitablement un desenrotllament gegantí a les forces productives de la societat humana. El que no sabem ni *podem* saber és la rapidesa amb què avançarà aquest desenrotllament, la rapidesa amb què discorrerà fins a trencar amb la divisió del treball, fins a suprimir el contrast entre el treball intel·lectual i el treball manual, fins a convertir el treball "en la primera necessitat de la vida".

Per això, tenim dret a parlar només de l'extinció inevitable de l'Estat, subratllant la prolongació d'aquest procés, la seua supeditació a la rapidesa amb què es desenrotlle la *fase superior* del comunisme, i deixant completament en peu la qüestió dels terminis o de les formes concretes de l'extinció, perquè *no tenim* dades per a poder resoldre aquestes qüestions.

L'Estat podrà extingir-se per complet quan la societat pose en pràctica la regla: "de cada un, segons la seua capacitat; a cada un, segons les seues necessitats"; és a dir, quan els homes estiguen ja tan habituats a guardar les regles fonamentals de la convivència i quan el seu treball siga tan productiu, que treballen voluntàriament *segons les seues capacitats*. El "estret horitzó del dret burgès", que obliga a calcular, amb el rigor d'un Shylock, per a no treballar ni mitja hora més que un altre i per a no percebre menys salari que un altre, aquest estret horitzó quedarà llavors sobrepassat. La distribució dels productes no obligarà a la societat a regular la quantitat dels articles que cada u reba; tot home podrà prendre lliurement el que complisca a "les seues necessitats".

Des del punt de vista burgès, és fàcil presentar com una "pura utopia" semblant règim social i eludir-se dient que els socialistes prometen a tots el dret a obtindre de la societat, sense el menor control del treball rendit per cada ciutadà, la quantitat que desitgen de trufes, d'automòbils, de pianos, etc. Amb aquests burles segueixen acontentant-se encara hui la majoria dels "savis" burgesos, que només demostren amb això la seua ignorància i la seua defensa interessada del capitalisme.

La seua ignorància, puix que a cap socialista se li ha passat per les esmentes "prometre" l'arribada de la fase superior de desenvolupament del comunisme, i el *pronòstic* dels grans socialistes que aquesta fase ha d'advenir, pressuposa una productivitat del treball que no és l'actual i homes que *no siguen els actuals* filisteus, capaços de dilapidar "a la babalà" la riquesa social i de demanar l'impossible, com els seminaristes de Pomialovski.

Mentre arriba la fase "superior" del comunisme, els socialistes exigeixen *el més rigorós* control per part de la societat i per part de l'Estat sobre la mesura de treball i la mesura de consum, però aquest control només ha de *començar* amb l'expropiació dels capitalistes, amb el control dels obrers sobre els capitalistes, i no ha de dur-se a terme per un Estat de buròcrates, sinó per l'Estat *dels obrers armats*.

La defensa interessada del capitalisme pels ideòlegs burgesos (i els seus acòlits per l'estil de senyors com els Tseretelli, els Txernov i Cia.) consisteix precisament a *suplantar* per discussions i xerrades sobre un remot esdevenidor la qüestió més candent i més actual de la política *de hui*: l'expropiació dels capitalistes, la transformació de *tots* els ciutadans en treballadors i empleats d'un gran "consorci" *únic*, a saber, de tot l'Estat, i la subordinació completa de tot el treball de tot aquest consorci a un Estat realment democràtic, *l'Estat dels Soviets de Diputats Obrers i Soldats*.

En el fons, quan els savis professors, i després d'ells els filisteus, i després d'ells senyors com els Tseretelli i els Txernov, parlen d'utopies desgavellades, de les promeses demagògiques dels bolxevics, de la impossibilitat d'"implantar" el socialisme, es refereixen precisament a l'etapa o fase superior del comunisme, que no sols no ha promès ningú, sinó que ningú ha pensat en "implantar", perquè, en general, no es pot "implantar".

I ací arribem a la qüestió de la diferència científica existent entre el socialisme i el comunisme, qüestió a què Engels va al·ludir en el passatge citat més amunt sobre la inexactitud de la denominació de "socialdemòcrata". Políticament, la diferència entre la primera fase o fase inferior i la fase superior del comunisme arribarà a ser, amb el temps, probablement enorme; però hui, sota el capitalisme, seria ridícul fer ressaltar aquesta diferència, que només tal vegada alguns anarquistes poden destacar en primer pla (si és que entre els anarquistes queden encara homes que no han après res després de la conversió "plekhanovista" dels Kropotkin, els Greu, els Cornelissen i altres "llumeneres" de l'anarquisme en socialxovinistes o en anarquistes de trinxeres, com els ha qualificat Gue, un dels pocs anarquistes que no han perdut l'honor i la consciència).

Però la diferència científica entre el socialisme i el comunisme és clara. El que s'acostuma a denominar socialisme, Marx ho nomenava la "primera" fase o la fase inferior de la societat comunista. En tant que els mitjans de producció es converteixen en propietat *comuna*, pot emprar-se la paraula "comunisme", sempre que no es perda de vista que aquest *no* és el comunisme complet. La gran significació de l'explicació de Marx està en què també ací aplica conseqüentment la dialèctica materialista, la teoria del desenvolupament, considerant el comunisme com quelcom que es desenvolupa *del* capitalisme. En comptes de definicions escolàstiques i artificials, "imaginades", i de disputes estèrils sobre paraules (què és el socialisme, què és el comunisme), Marx traça una anàlisi del que podríem anomenar les fases de maduresa econòmica del comunisme.

En la seua primera fase, en el seu primer grau, el comunisme *no* pot presentar encara una maduresa econòmica completa, no pot aparèixer encara completament lliure de les tradicions o de les empremtes del capitalisme. D'ací un fenomen tan interessant com la subsistència del "estret horitzó del dret *burgès*" sota el comunisme, en la seua primera fase. El dret burgès, respecte a la distribució dels articles de *consum*, pressuposa també inevitablement, com és natural, un *Estat burgès*, puix que el dret no és res sense un aparell capaç d'*obligar* a respectar les normes d'aquell.

D'on es dedueix que sota el comunisme no sols subsisteix durant un cert temps el dret burgès, sinó que subsisteix inclús l'Estat burgès, sense burgesia!

Açò podrà parèixer una paradoxa o un simple joc dialèctic de la intel·ligència, que és del que acusen freqüentment als marxistes gents que no s'han imposat ni el menor esforç per a estudiar el contingut extraordinàriament profund del marxisme.

En realitat, la vida ens mostra a cada pas els vestigis del vell en el nou, tant en la naturalesa com en la societat. I Marx no va trasplantar capritxosament al comunisme una mica de "dret burgès", sinó que va prendre el que és econòmicament i política inevitable en una societat que brolla *de l'entranya* del capitalisme.

La democràcia té una enorme importància en la lluita de la classe obrera contra els capitalistes pel seu alliberament. Però la democràcia no és, de cap manera, un límit insuperable, sinó només una de les etapes en el camí del feudalisme al capitalisme i del

capitalisme al comunisme.

Democràcia implica igualtat. Es comprèn la gran importància que conté la lluita del proletariat per la igualtat i la consigna de la igualtat, si aquesta s'interpreta exactament, en el sentit de destrucció *de les classes*. Però democràcia implica únicament igualtat *formal*. I immediatament després de realitzada la igualtat de tots els membres de la societat *respecte a* la possessió dels mitjans de producció, és a dir, la igualtat de treball i la igualtat de salari, sorgirà inevitablement davant de la humanitat la qüestió de seguir avant, de passar de la igualtat formal a la igualtat de fet, és a dir, a l'aplicació de la regla: "de cada un, segons la seua capacitat; a cada un, segons les seues necessitats". A través de quines etapes, per mitjà de quines mesures pràctiques arribarà la humanitat a aquest elevat objectiu, és cosa que no sabem ni podem saber. Però allò important és comprendre clarament quan infinitament mentidera és la idea burgesa corrent que presenta al socialisme com quelcom mort, rígid i immutable, quan en realitat *només* amb el socialisme comença un moviment ràpid i autèntic de progrés en tots els aspectes de la vida social i individual, un moviment vertaderament de masses de què forma part, primer, *la majoria* de la població, i després la població sencera.

La democràcia és una forma d'Estat, una de les varietats de l'Estat. I, consegüentment, representa, com tot Estat, l'aplicació organitzada i sistemàtica de la violència sobre els homes. Açò, d'una banda. Però, d'una altra, la democràcia significa el reconeixement formal de la igualtat entre els ciutadans, el dret igual de tots a determinar el règim de l'Estat i a governar l'Estat. I açò, al seu torn, es troba relacionat amb què, en arribar a un cert grau de desenrotllament de la democràcia, aquesta, en primer lloc, cohesionava al proletariat, la classe revolucionària enfront del capitalisme, i li dóna la possibilitat de destruir, de fer miques, d'escombrar de la faç de la terra la màquina de l'Estat burgès, inclús la de l'Estat burgès republicà, l'exèrcit permanent, la policia, la burocràcia, i de substituir-la per una màquina més democràtica, però encara estatal, davall la forma de les masses obreres armades, com a pas cap a la participació de tot el poble en les milícies.

Ací "la quantitat es transforma en qualitat": *aquesta* grau de democràcia se'n surt ja del marc de la societat burgesa, és ja el començament de la seua transformació socialista. Si *tots* intervenen realment en la direcció de l'Estat, el capitalisme no podrà ja sostindre's. I, al seu torn, el desenvolupament del capitalisme crea les *premisses* perquè "tots" realment *puguin* intervenir en la direcció de l'Estat. Entre aquestes premisses està la instrucció general, aconseguida ja per una sèrie de països capitalistes més avançats, i a més la "formació i l'educació de la disciplina" de milions d'obriers pel gran i complex aparell socialitzat del correu, dels ferrocarrils, de les grans fàbriques, de les grans empreses comercials, dels bancs, etc., etc.

Existint aquests premisses *econòmiques*, és perfectament possible passar immediatament, de la nit al matí, després de derrocar els capitalistes i els buròcrates, a substituir-los pels obrers, per tot el poble armat, en l'obra del *control* sobre la producció i la distribució, en l'obra del *registre* del treball i dels productes. (No cal confondre la qüestió del control i del registre amb la qüestió del personal científic d'enginyers, agrònoms, etc.: aquests senyors treballen hui subordinats als capitalistes i treballaran encara millor demà, subordinats als obrers armats.)

Comptabilitat i control: heus ací *el principal*, la qual cosa cal per a "posar en marxa" i per a que funcione bé la *primera fase* de la societat comunista. Ací, *tots* els ciutadans es converteixen en empleats a sou de l'Estat, que no és una altra cosa que els obrers armats. *Tots* els ciutadans passen a ser empleats i obrers d'*un sol* "consorci" de tot el poble, de l'Estat. Del que es tracta és que treballen de la mateixa manera, que guarden bé la mesura del seu treball i que guanyen igual salari. El capitalisme *ha simplificat* extraordinàriament la comptabilitat i el control sobre açò, l'ha reduït a operacions extremadament simples d'inspecció i anotació, accessibles a qualsevol que sàpiga llegir i escriure, que conega les quatre regles aritmètiques i sàpiga estendre els rebuts corresponents⁹.

Quan *la majoria* del poble comence a portar pel seu compte i en totes parts aquest registre, aquest control sobre els capitalistes (que aleshores es convertiran en empleats) i

⁹ Quan l'Estat queda reduït, en la part més substancial de les seues funcions, a aquesta comptabilitat i control, realitzats pels mateixos obrers, deixa de ser un "Estat polític", "les funcions públiques perdran el seu caràcter polític, canviant-se en simples funcions administratives" (compare's amb el cap. IV epígraf 2 al voltant de la polèmica d'Engels amb els anarquistes).

sobre els senyors intel·lectuals que conserven els seus hàbits capitalistes, aquest control serà realment un control universal, general, del poble sencer, i ningú podrà defugir-lo, perquè "no hi haurà escapàtòria possible".

Tota la societat serà una sola oficina i una sola fàbrica, amb treball igual i salari igual. Però aquesta disciplina "fabril", que el proletariat, després de triomfar sobre els capitalistes i d'enderrocar els explotadors, farà extensiva a tota la societat, no és, de cap manera, el nostre ideal, ni la nostra meta final, sinó només un *escaló* necessari per a netejar radicalment la societat de la baixesa i de la infàmia de l'explotació capitalista *i per a seguir* avançant.

A partir del moment en què tots els membres de la societat, o almenys la immensa majoria d'ells, hagen après a dirigir ells mateixos l'Estat, hagen pres *ells mateixos* aquest assumpte en les seues mans, hagen "posat en marxa" el control sobre la minoria insignificant de capitalistes, sobre els senyorets que vullguen seguir conservant els seus hàbits capitalistes i sobre obrers profundament corromputs pel capitalisme, a partir d'aquest moment començarà a desaparèixer la necessitat de tot govern en general. Com més completa siga la democràcia, més pròxim estarà el moment en què deixi de ser necessària. Com més democràtic siga l'"Estat" format per obrers armats i que "no serà ja un Estat en el sentit estricte de la paraula", més ràpidament començarà a extingir-se *tot* Estat.

Puix quan *tots* hagen après a dirigir i dirigisquen en realitat pel seu compte la producció social, a dur pel seu compte el registre i el control dels ganduls, dels senyorets, dels bergants i de tota aquesta mena de "guardians de les tradicions del capitalisme", llavors escapar a aquest control i a aquest registre fet per tot el poble serà inevitablement quelcom tan inaudit i difícil, una excepció tan extraordinàriament rara, provocarà probablement una sanció tan ràpida i tan severa (perquè els obrers armats són homes de realitats i no intel·lectuals sentimentals, i serà molt difícil que deixen que ningú jugue amb d'ells), que la *necessitat* d'observar les regles res complicades i fonamentals de tota convivència humana es convertirà molt prompte en un *costum*.

I llavors quedaran obertes de bat a bat les portes per a passar de la primera fase de la societat comunista a la fase superior i, al mateix temps, a l'extinció completa de l'Estat.

CAPÍTOL VI: L'ENVILIMENT DEL MARXISME PELS OPORTUNISTES

La qüestió de les relacions entre l'Estat i la revolució social i entre aquesta i l'Estat, com en general la qüestió de la revolució, ha preocupat molt poc als més coneguts teòrics i publicistes de la II Internacional (1889-1914). Però el més característic, en aquest procés de desenrotllament gradual de l'oportunisme, que va portar a la fallida de la II Internacional en 1914, és que inclús quan abordaven de ple aquesta qüestió s'esforçaven *en eludir-la* o no l'advertien.

En termes generals, pot dir-se que d'aquesta *actitud evasiva* davant de la qüestió de les relacions entre la revolució proletària i l'Estat, actitud evasiva favorable per a l'oportunisme i de la que es nodria aquest, va sorgir la *tergiversació* del marxisme i el seu complet enviliment.

Fixem-nos, encara que siga breument, per a caracteritzar aquest procés lamentable, en els teòrics més destacats del marxisme, en Plekhanov i Kautsky.

1.- La polèmica de Plekhanov amb els anarquistes

Plekhanov va consagrar a la qüestió de les relacions entre l'anarquisme i el socialisme un fullet especial, titulat *Anarquisme i socialisme*, publicat en alemany en 1894.

Plekhanov se les va enginyar per a tractar aquest tema eludint per complet el punt més actual i més candent, i el més essencial en el terreny polític, de la lluita contra l'anarquisme: precisament les relacions entre la revolució i l'Estat i la qüestió de l'Estat en general!! En el seu

fullet sobresurten dues parts. Una, historicoliterària, amb valuosos materials referents a la història de les idees de Stirner, Proudhon, etc. Una altra, filistea, amb desmanotats raonaments entorn del tema que un anarquista no es distingeix d'un bandit.

La combinació d'aquests temes és en extrem curiosa i característica de tota l'actuació de Plekhanov en vespres de la revolució i en el transcurs del període revolucionari a Rússia: en efecte, en els anys de 1905 a 1917, Plekhanov es va revelar com un semidoctrinari i un semifilisteu que en política anava a la saga de la burgesia.

Hem vist com Marx i Engels, polemitzant amb els anarquistes, aclarien molt escrupolosament els seus punts de vista sobre l'actitud de la revolució cap a l'Estat. En editar en 1891 la *Crítica del Programa de Gotha*, de Marx, Engels va escriure: "Nosaltres [és a dir, Engels i Marx] ens trobàvem llavors en ple apogeu de la lluita contra Bakunin i els seus anarquistes: des del Congrés de l'Haia de la [Primera] Internacional a penes havien passat dos anys".

En efecte, els anarquistes intentaven reivindicar com "seua", per dir-lo així, la Comuna de París, com una confirmació de la seua doctrina, sense comprendre, en absolut, les ensenyances de la Comuna i l'anàlisi d'aquestes ensenyances fet per Marx. L'anarquisme no ha aportat res que s'aproxime tan sols a la veritat sobre aquestes qüestions polítiques concretes: cal *destruir* la vella màquina de l'Estat? I *amb què* substituir-la?

Però parlar d'"anarquisme i socialisme", eludint tota la qüestió sobre l'Estat, *no advertint* tot el desenrotllament del marxisme abans i després de la Comuna, significava inevitablement rrelliscar cap a l'oportunisme puix que no hi ha res, precisament, que tant interesse a l'oportunisme com el *no* plantejar de cap manera les dues qüestions que acabem d'assenyalar. Açò és *ja* una victòria de l'oportunisme.

2.- La polèmica de Kautsky amb els oportunistes

No hi ha dubtes que al rus s'ha traduït una quantitat incomparablement major d'obres de Kautsky que a cap altre idioma. No de debades alguns socialdemòcrates alemanys bromegen dient que a Kautsky se'l llegeix més a Rússia que a Alemanya. (Dit siga entre parèntesi: aquesta broma tanca un sentit històric més profund del que sospiten els seus autors. Els obrers russos, que en 1905 sentien una apetència extraordinàriament gran, mai vista, per les millors obres de la millor literatura socialdemòcrata del món, i als que es va subministrar una quantitat mai vista en altres països de traduccions i edicions d'aquestes obres, trasplantaven, per dir-ho així, amb ritme accelerat, al terreny joveçà del nostre moviment proletari la formidable experiència del país veí, més avançat).

A Kautsky se'l coneix especialment entre nosaltres, a banda de per la seua exposició popular del marxisme, per la seua polèmica contra els oportunistes, al cap dels quals figurava Bernstein. El que a penes es coneix és un fet que no pot silenciar-se quan hom es proposa la tasca d'investigar com Kautsky ha caigut en aqueixa confusió i en aqueixa defensa increïblement vergonyoses del socialxovinisme durant la profundíssima crisi dels anys 1914-1915. És, precisament, el fet que abans d'enfrontar-se contra els més destacats representants de l'oportunisme a França (Millerand i Jaurés) i a Alemanya (Bernstein), Kautsky va donar proves de grandíssimes vacil·lacions. La revista marxista *Zarià*, que es va editar en Stuttgart entre 1901-1902 i que defenia les concepcions revolucionariproletàries, es veié obligada a *polemitzar* amb Kautsky i a qualificar d' "elàstica" la resolució presentada per ell en el Congrés socialista internacional de París l'any 1900, resolució evasiva, que es quedava a meitat de camí i adoptava envers dels oportunistes una actitud conciliadora. I en alemany han estat publicades cartes de Kautsky que revelen les vacil·lacions no menors que li van assaltar abans de llençar-se a la campanya contra Bernstein.

Però té inclús una significació molt major la circumstància que en la seua mateixa polèmica amb els oportunistes, en el seu plantejament de la qüestió i en el seu mode de tractar-la, advertim hui, quan estudiem la *història* de la més recent traïció contra el marxisme comesa per Kautsky, una propensió sistemàtica a l'oportunisme en allò que toca precisament a la qüestió de l'Estat.

Prenguem la primera obra important de Kautsky contra l'oportunisme, el seu llibre *Bernstein i el programa socialdemòcrata*. Kautsky refuta fil per randa a Bernstein. Però heus ací

una cosa característica.

En les seues *Premisses del socialisme* (cèlebres a l'estil d'Eròstrates) Bernstein acusa el marxisme de "*blanquisme*" (acusació que des d'aleshores per a ací han anat repetint milers de vegades els oportunistes i els burgesos liberals contra els representants del marxisme revolucionari, els bolxevics). Ací Bernstein es deté especialment en *La guerra civil a França*, de Marx, i intenta (molt poc afortunadament, com hem vist) identificar el punt de vista de Marx sobre els ensenyaments de la Comuna amb el punt de vista de Proudhon. Bernstein consagra una atenció especial a aquella conclusió de Marx que aquest va subratllar en el seu pròleg de 1872 a *El Manifest Comunista* i que diu així: "La classe obrera no pot limitar-se a prendre simplement possessió de la màquina estatal existent i a posar-la en marxa per als seus propis fins".

A Bernstein li "va agradar" tant aquesta sentència, que la va repetir ni més ni menys que tres vegades en el seu llibre, interpretant-la en el sentit més tergiversat i oportunista.

Marx vol dir, com hem vist, que la classe obrera ha de *destruir, trencar, fer botar* (*Sprengung* : fer esclatar, és l'expressió que emprà Engels) tota la màquina de l'Estat. Doncs bé: Bernstein presenta la cosa com si Marx previnguera a la classe obrera, amb aquestes paraules, *contra* el revolucionarisme excessiu en la conquesta del Poder.

Hom no pot imaginar-se un falsejament més groller ni més escandalós del pensament de Marx.

Ara bé, què feu Kautsky en la seua minuciosa refutació de la bernsteinada?

Defugí analitzar en tota la seua profunditat la tergiversació del marxisme per l'oportunisme en aquest punt. Adduí el passatge, citat per nosaltres més amunt, del pròleg d'Engels a *La guerra civil* de Marx, dient que, segons aquest, la classe obrera no pot prendre *simplement* possessió de la màquina de l'Estat *existent*, però que en general si pot prendre possessió d'ella, i res més. Kautsky no diu ni una paraula sobre el fet que Bernstein atribueix a Marx *exactament el contrari* del vertader pensament d'aquest, ni diu que, des de 1852, Marx va destacar com a missió de la revolució proletària "destruir" la màquina de l'Estat.

Resulta, doncs, que en Kautsky quedava esfumada la diferència més essencial entre el marxisme i l'oportunisme en relació a la qüestió de les tasques de la revolució proletària!

"La solució de la qüestió sobre el problema de la dictadura proletària [escrivia Kautsky "*contra*" Bernstein] és cosa que podem deixar amb completa tranquil·litat a l'esdevenidor" (p. 172 de l'edició alemanya).

Açò no és una polèmica *contra* Bernstein, sinó que és, en el fons, *una concessió* feta a aquest, un lliurament de posicions a l'oportunisme, puix que, de moment, res hi ha que interesse tant als oportunistes com "deixar amb completa tranquil·litat a l'esdevenidor" totes les qüestions cardinals sobre les tasques de la revolució proletària.

Des de 1852 fins a 1891, durant quaranta anys, Marx i Engels ensenyaren al proletariat que havia de destruir la màquina de l'Estat. Però Kautsky, en 1899, davant de la traïció completa dels oportunistes contra el marxisme en aquest punt, *substitueix* la qüestió de si és necessari destruir o no aquesta màquina per la qüestió de les formes concretes que ha de revestir la destrucció, i va a refugiar-se davall les ales de la veritat filistea "indiscutible" (i estèril): aquests formes concretes no podem conèixer-les per endavant!!

Entre Marx i Kautsky hi ha un abisme, en la seua actitud davant la tasca del Partit proletari de preparar a la classe obrera per a la revolució.

Mirem una obra posterior, més madura, de Kautsky consagrada també en gran part a refutar els errors de l'oportunisme: el seu fullet *La revolució social*. L'autor pren ací com a tema especial la qüestió de la "revolució proletària" i del "règim proletari". En ofereix moltes coses de gran valor, però *esquiva* precisament la qüestió de l'Estat. En aquest fullet es parla constantment de la conquesta del Poder de l'Estat, i només d'açò; és a dir, s'elegeix una fórmula que és una concessió feta a l'oportunisme, atès que aquest *admet* la conquesta del Poder *sense* destruir la màquina de l'Estat. Precisament allò que en 1872 Marx considerava com "antiquat" en el programa d'*El Manifest Comunista* és el que Kautsky *ressuscita* en 1902.

En aqueix fullet es consagra un apartat especial a les "formes i armes de la revolució social". Ací es parla de la vaga política de masses, de la guerra civil, d'aqueixos "mitjans de força del gran Estat modern que són la burocràcia i l'exèrcit", però no es diu ni una paraula del

que ja va ensenyar als obrers la Comuna. Evidentment, Engels sabia el que feia quan prevenia, especialment els socialistes alemanys, contra la "veneració supersticiosa" de l'Estat.

Kautsky presenta la cosa així: el proletariat triomfant "convertirà en realitat el programa democràtic", i exposa els punts d'aquest. Ni una paraula se'ns diu sobre el que l'any 1871 va aportar com a nou sobre la qüestió de la substitució de la democràcia burgesa per la democràcia proletària. Kautsky es contenta amb banalitats tan "sòlidament" sonores com aquesta:

"És per si mateix evident que no aconseguirem la dominació sota les condicions actuals. La mateixa revolució pressuposa llargues i profundes lluites que canviaran ja la nostra actual estructura política i social".

No hi ha dubte que açò és quelcom "de per si evident", tan "evident" com la veritat que els cavalls mengen avena i que el Volga desemboca en el mar Caspi. Només és de doldre que amb frases vàcues i ampul·loses sobre les "profundes" lluites *s'eludisca* la qüestió vital per al proletariat revolucionari, de saber *en què* es revela la "profunditat" de *la seua* revolució respecte a l'Estat, respecte a la democràcia, a diferència de les revolucions anteriors, de les revolucions no proletàries.

En eludir aquesta qüestió, Kautsky *de fet* fa una concessió, en un punt tan essencial com aquest, a l'oportunisme, a què havia declarat una guerra tan terrible *de paraula* subratllant la importància de la "idea de la revolució" (¿però val quelcom aquesta "idea", quan es té por de fer entre els obrers propaganda dels ensenyaments concretes de la revolució?), o dient: "l'idealisme revolucionari, primer que res", o manifestant que els obrers anglesos no són ara a penes "quelcom més que petit burgesos".

"En una societat socialista [escriu Kautsky] poden coexistir les més diverses formes d'empreses: la burocràtica [??], la tradeunionista, la cooperativa, la individual..." "Hi ha, per exemple, empreses que no poden desembolicar-se sense una organització burocràtica [??] com ocorre amb els ferrocarrils. Ací l'organització democràtica pot revestir la forma següent: els obrers elegeixen delegats, que constitueixen una espècie de parlament cridat a establir el règim de treball i a fiscalitzar l'administració de l'aparell burocràtic. Altres empreses poden lliurar-se a l'administració dels sindicats; altres, en fi, poden ser organitzades sobre el principi del cooperativisme" (ps.148 i 115 de la traducció russa, editada en Ginebra en 1903).

Aquests consideracions són falses i representen un retrocés respecte d'allò que s'ha exposat per Marx i Engels en la dècada del 70, sobre l'exemple dels ensenyaments de la Comuna.

Des del punt de vista de la pretesa necessitat d'una organització "burocràtica", els ferrocarrils no es distingeixen absolutament en res de totes les empreses de la gran indústria mecànica en general, de qualsevol fàbrica, d'un gran magatzem, de les grans empreses agrícoles capitalistes. En totes les empreses d'aquesta índole, la tècnica imposa incondicionalment una disciplina rigorosíssima, la major puntualitat en l'execució del treball assignat a cada un, a risc de paralitzar tota l'empresa o de deteriorar el mecanisme o els productes. En totes aquestes empreses, els obrers procediran, naturalment, a "elegir delegats, que constituïran *una espècie de parlament*".

Però tot el quid de l'assumpte està precisament en què aquesta "espècie de parlament" *no* serà un parlament en el sentit de les institucions parlamentàries burgeses. Tot el quid de l'assumpte està en què aquesta "espècie de parlament" *no* es limitarà a "establir el règim de treball i a fiscalitzar l'administració de l'aparell burocràtic", com es figura Kautsky, el pensament del qual no surt del marc del parlamentarisme burgès. En la societat socialista, aquesta "espècie de parlament" de diputats obrers tindrà com a missió, naturalment, "establir el règim de treball i fiscalitzar l'administració" de l'"aparell", *però* aquest aparell *no* serà un aparell "burocràtic". Els obrers, després de conquerir el Poder polític, destruiran el vell aparell burocràtic, desmuntant-lo fins els seus fonaments, no en deixaran pedra sobre pedra, el substituiran per un altre nou, format pels mateixos obrers i empleats, *contra* la transformació del qual en buròcrates seran preses immediatament les mesures analitzades fil per randa per Marx i Engels: 1) No sols elegibilitat, sinó amovibilitat en tot moment; 2) sou no superior al salari d'un obrer; 3) immediata implantació d'un sistema en què *tots* exercisquen funcions de control i

d'inspecció i tots siguen "buròcrates" durant algun temps, perquè, d'aquesta manera, *ningú* puga convertir-se en "buròcrata".

Kautsky no es va parar, en absolut, a meditar les paraules de Marx: "la Comuna era, no una corporació parlamentària, sinó una corporació de treball, que dictava lleis i al mateix temps les executava".

Kautsky no va comprendre, en absolut, la diferència entre el parlamentarisme burgès, que associa la democràcia (*no per al poble*) al burocratisme (*contra el poble*), i la democràcia proletària, que pren immediatament mesures per tal de tallar d'arrel el burocratisme i que estarà en condicions de portar aquests mesures fins al final, fins a la completa destrucció del burocratisme, fins a la implantació completa de la democràcia per al poble.

Kautsky revela ací la mateixa "veneració supersticiosa" vers l'Estat, la mateixa "fe supersticiosa" en el burocratisme.

Passem a l'última i la millor obra de Kautsky contra els oportunistes, al seu fullet titulat *El camí del Poder* (inèdita, segons creguem, a Rússia, ja que es va publicar en ple apogeu de la reacció en el nostre país, en 1909). Aquest fullet representa un gran pas endavant, ja que en ell no es parla d'un programa revolucionari en general, com en el fullet de 1899 contra Bernstein, no es parla de les tasques de la revolució social, desglossant-les del moment en què aquesta esclata, com en el fullet *La revolució social*, de 1902, sinó de les condicions concretes que ens obliguen a reconèixer que *comença* la "era de les revolucions".

L'autor parla d'una manera concreta de l'agudització de les contradiccions de classe en general i, també, de l'imperialisme, que exerceix un paper singularment important en aquest sentit. Després del "període revolucionari de 1789 a 1871" en l'Europa occidental, per l'any 1905 comença un període anàleg per a l'Orient. La guerra mundial s'acosta amb amenaçadora celeritat. "El proletariat no pot parlar ja d'una revolució prematura". "Hem entrat en un període revolucionari". "L'era revolucionària comença".

Aquests manifestacions són absolutament clares. Aquest fullet de Kautsky ha de servir de mesura per a comparar allò que la socialdemocràcia alemanya *prometia ser* abans de la guerra imperialista i com de baix caigué (sense excloure el mateix Kautsky) en esclatar la guerra. "La situació actual [escrivia Kautsky, en el citat fullet] té el perill que a nosaltres (és a dir, a la socialdemocràcia alemanya) se'ns puga prendre fàcilment per més moderats del que som en realitat". En realitat, el partit socialdemòcrata alemany va resultar ser incomparablement més moderat i més oportunista del que semblava!

Davant d'aquestes manifestacions tan definides de Kautsky a propòsit de l'era ja iniciada de les revolucions, és tant més característic que, en un fullet consagrat segons les seues pròpies paraules a analitzar precisament la qüestió de la "revolució política", s'eludisca absolutament una vegada més la qüestió de l'Estat.

De la suma d'aquests omissions de la qüestió, d'aquests silencis i evasives, resultà inevitablement aqueix pas complet a l'oportunisme de què parlarem de seguida.

És com si la socialdemocràcia alemanya, en la persona de Kautsky, declarés: mantinc les meues concepcions revolucionàries (1899). Reconec, en particular, el caràcter inevitable de la revolució social del proletariat (1902). Reconec que ha començat la nova era de les revolucions (1909). Però, malgrat tot açò, retrocedisc respecte al que va dir Marx ja en 1852, tan prompte com es planteja la qüestió de les tasques de la revolució proletària en relació amb l'Estat (1912).

Exactament així es va plantejar, d'una manera contundent, la qüestió en la polèmica de Kautsky amb Pannekoek.

3.- La polèmica de Kautsky amb Pannekoek

Pannekoek es va alçar contra Kautsky com un dels representants d'aquella tendència "radical d'esquerra" que comptava en les seues files a Rosa Luxemburg, a Carles Ràdek i d'altres, i que, defenent la tàctica revolucionària, abrigaven unànimement la convicció que Kautsky es passava a la posició del "centre", el qual, tornat d'esquena als principis, vacil·lava entre el marxisme i l'oportunisme. Que aquesta apreciació era exacta va vindre a demostrar-ho

plenament la guerra, quan el corrent del "centre" (erròniament denominada marxista) o del "kautskisme" es va revelar en tota la seua repugnant misèria.

En l'article "Les accions de masses i la revolució" (*Neue Zeit*, 1912, XXX, 2), en el que es toca la qüestió de l'Estat, Pannekoek caracteritzava la posició de Kautsky com una posició de "radicalisme passiu", com la "teoria d'esperar sense actuar". "Kautsky no vol veure el procés de la revolució" (p. 616). Plantejant la qüestió en aquests termes, Pannekoek abordava el tema que ens interessa ací, o siga el de les tasques de la revolució proletària respecte a l'Estat.

"La lluita del proletariat [escrivia] no és senzillament una lluita contra la burgesia *pel* Poder de l'Estat, sinó una lluita *contra* el Poder de l'Estat... El contingut de la revolució proletària és la destrucció i eliminació [literalment: dissolució, *Auflösung*] dels mitjans de força de l'Estat pels mitjans de força del proletariat... La lluita cessa únicament quan es produeix, com resultat final, la destrucció completa de l'organització estatal. L'organització de la majoria demostra la seua superioritat al destruir l'organització de la minoria dominant" (p. 548).

La formulació que dóna als seus pensaments Pannekoek pateix de defectes molt grans. Però, malgrat tot, la idea està clara, i és interessant veure *com* Kautsky la refuta.

"Fins ací [escriu Kautsky] la diferència entre els socialdemòcrates i els anarquistes consistia en què els primers volien conquistar el Poder de l'Estat, i els segons, destruir-lo. Pannekoek vol les dues coses" (p. 724).

Si en Pannekoek l'exposició pateix de falta de claredat i no és prou concreta (per no parlar ací d'altres defectes del seu article, que no interessin al tema que tractem), Kautsky, en canvi, pren precisament l'essència de *principi* de la qüestió suggerida per Pannekoek i en aquesta qüestió *cardinal i de principi* Kautsky abandona senceraament la posició del marxisme i es passa amb armes i bagatges a l'oportunisme. La diferència entre els socialdemòcrates i els anarquistes apareix definida en ell d'una manera completament falsa, i el marxisme es veu definitivament tergiversat i envilit.

La diferència entre els marxistes i els anarquistes consisteix en el següent: 1) que els primers, proposant-se com a fi la destrucció completa de l'Estat, reconeixen que aquest fi només pot aconseguir-se després que la revolució socialista haja destruït les classes, com resultat de la instauració del socialisme, que mena a l'extinció de l'Estat; mentre que els segons volen destruir completament l'Estat de la nit al matí, sense comprendre les condicions sota les quals pot aconseguir-se aquesta destrucció. 2) que els primers reconeixen la necessitat de que el proletariat, després de conquistar el Poder polític, destruisca completament la vella màquina de l'Estat, substituint-la per una altra nova, formada per l'organització dels obrers armats, segons el tipus de la Comuna mentre que, els segons, advocant per la destrucció de la màquina de l'Estat, tenen una idea absolutament confusa respecte al punt de *amb què* ha de substituir aqueixa màquina el proletariat i *com* aquest ha d'emprar el Poder revolucionari; els anarquistes neguen inclús l'ocupació del Poder estatal pel proletariat revolucionari, la seua dictadura revolucionària. 3) que els primers exigeixen que el proletariat es prepare per a la revolució utilitzant l'Estat modern, mentre que els anarquistes neguen açò.

En aquesta controvèrsia, és precisament Pannekoek qui representa el marxisme contra Kautsky, perquè precisament Marx ens va ensenyar que el proletariat no pot limitar-se senzillament a conquistar el Poder de l'Estat, en el sentit de passar a noves mans el vell aparell estatal, sinó que ha de destruir, trencar aquest aparell i substituir-lo per un altre nou.

Kautsky es passa del marxisme a l'oportunisme puix en ell desapareix, per complet, precisament aquesta destrucció de la màquina de l'Estat, completament inacceptable per als oportunistes, i se'ls deixa a aquests una porta oberta, en el sentit d'interpretar la "conquesta" com una simple adquisició de la majoria.

Per tal d'encobrir la seua tergiversació del marxisme, Kautsky procedeix com un bon exegeta dels evangelis: ens dispara una "cita" del propi Marx. En 1850 Marx havia escrit sobre la necessitat d'una "resoluda centralització de la força en mans del Poder de l'Estat". I Kautsky pregunta, triomfal: Potser pretén Pannekoek destruir el "centralisme"?

Aquest és ja, senzillament, un joc de mans, semblant a la identificació que fa Bernstein del marxisme i del proudhonisme en els seus punts de vista sobre el federalisme que ell oposa al centralisme.

La "cita" presa per Kautsky és totalment inadequada al cas. El centralisme cap tant en

la vella com en la nova màquina estatal. Si els obrers uneixen voluntàriament les seues forces armades, açò serà centralisme, però un centralisme basat en la "completa destrucció" de l'aparell centralista de l'Estat, del exèrcit permanent, de la policia, de la burocràcia. Kautsky es comporta enterament com un estafador, en eludir els passatges perfectament coneguts de Marx i Engels sobre la Comuna i destacant una cita que no té cap relació amb l'assumpte.

"Potser vol Pannekoek abolir les funcions estatals dels funcionaris? [prosegueix Kautsky]. Però ni en el Partit ni en els sindicats, i no diguem en l'administració pública, podem prescindir de funcionaris. El nostre programa no demana la supressió dels funcionaris de l'Estat, sinó l'elecció dels funcionaris pel poble... Del que en aquesta discussió es tracta no és de saber quina estructura presentarà l'aparell administratiu de l'Estat de l'esdevenidor, sinó de saber si nostra lluita política destruirà [literalment: dissoldrà, *auföst*] el Poder de l'Estat *abans d'haver-lo conquistat nosaltres* [subratllat per Kautsky]. Quin ministeri, amb els seus funcionaris, podria suprimir-se?" I s'enumeren els ministeris d'Instrucció, de Justícia, d'Hisenda, de Guerra. "No, amb la nostra lluita política contra el govern no eliminarem cap dels actuals ministeris. Ho repetisc, per a previndre equívocs: ací no es tracta de la forma que donarà a l'Estat de l'esdevenidor la socialdemocràcia triomfant, sinó de la que vol donar a l'Estat actual la nostra oposició" (p. 725).

Açò és una superxeria manifesta. Pannekoek havia plantejat precisament la qüestió de la *revolució*. Així es diu amb tota claredat en el títol del seu article i en els passatges citats. Al botar a la qüestió de l'"oposició", Kautsky suplanta precisament el punt de vista revolucionari pel punt de vista oportunista. La cosa apareix, en ell, plantejada així: ara estem en l'oposició; *després* de la conquesta del Poder, ja veurem. *La revolució desapareix!* Açò era precisament el que exigien els oportunistes.

No es tracta de l'oposició ni de la lluita política en general, sinó precisament de la *revolució*. La revolució consisteix que el proletariat *destrueix* l'"aparell administratiu" i *tot* l'aparell de l'Estat, substituint-lo per un altre nou, format pels obrers armats. Kautsky revela una "veneració supersticiosa" dels "ministeris", però per què aquests ministeris no han de poder substituir-se, suposem, per comissions d'especialistes adjuntes als Soviets sobirans i totpoderosos de Diputats Obrers i Soldats?

L'essència de la qüestió no està, ni de bon tros, a saber si han de seguir els "ministeris" o si ha d'haver-hi "comissions d'especialistes" o qualsevol altres institucions; açò és completament secundari. L'essència de la qüestió està en si es manté la vella màquina de l'Estat (enllaçada per milers de fils a la burgesia i amarada fins al moll de rutina i d'inèrcia), o si se la *destrueix*, substituint-la per una altra *nova*. La revolució ha de consistir, no que la nova classe mane i governe amb ajuda de la *vella* màquina de l'Estat, sinó que *destruïska* aquesta màquina i mane, governe amb ajuda d'una altra *nova*: aquest pensament *fonamental* del marxisme s'esfuma en Kautsky, o bé aquest no l'ha comprés en absolut.

La pregunta que fa a propòsit dels funcionaris demostra palpablement que no ha comprés les ensenyances de la Comuna, ni la doctrina de Marx. "Ni en el Partit ni en els sindicats podem prescindir de funcionaris"...

No podem prescindir de funcionaris *sota el capitalisme*, sota la *dominació de la burgesia*. El proletariat està oprimat, les masses treballadores estan esclavitzades pel capitalisme. Sota el capitalisme, la democràcia es veu coartada, cohibida, truncada, mutilada per tot l'ambient de l'esclavitud assalariada, per la penúria i la misèria de les masses. Per açò, i només per açò, els funcionaris de les nostres organitzacions polítiques i sindicals es corrompen (o, per dir-ho més exactament, mostren la tendència a corrompre's) davall l'ambient del capitalisme i mostren la tendència a convertir-se en buròcrates, és a dir, en persones privilegiades, divorciades de les masses, situades *per damunt* de les masses. En açò resideix l'essència del burocratisme, i mentre els capitalistes no siguen expropiats, mentre no s'enderroque a la burgesia, serà inevitable una certa "burocratització" *inclús* dels funcionaris proletaris.

Kautsky presenta la cosa així: ja que segueix havent-hi funcionaris electius, açò vol dir que sota el socialisme segueix havent-hi també buròcrates. I que segueix havent-hi burocràcia! I açò és precisament el que és fals. Precisament sobre l'exemple de la Comuna, Marx va posar de manifest que sota el socialisme els funcionaris deixen de ser "buròcrates", deixen de ser "funcionaris", deixen de ser-ho a *mesura* que s'implanta, a *més* de l'elegibilitat, l'amovibilitat en

tot moment, i, a més d'açò, els sous equiparats al salari mitjà d'un obrer, i, a més d'açò, la substitució de les institucions parlamentàries per "institucions de treball, és a dir, que dicten lleis i les executen".

En el fons, tota l'argumentació de Kautsky contra Pannekoek, i especialment el seu notable argument que tampoc en les organitzacions sindicals i del Partit podem prescindir de funcionaris, revelen la repetició per part de Kautsky dels vells "arguments" de Bernstein contra el marxisme en general. En el seu llibre de renegat *Les premisses del socialisme*, Bernstein combat les idees de la democràcia "primitiva", que ell anomena "democràcia doctrinària": mandats imperatius, funcionaris sense sou, una representació central impotent, etc. Com prova que aquesta democràcia "primitiva" és inconsistent, Bernstein es refereix a l'experiència de les tradeunions angleses, en la interpretació dels esposos Webb. Segons ells, en els setanta anys que porten d'existència, les tradeunions, que s'han desenrotllat, al seu dir, "en completa llibertat" (pàgina 137 de l'edició alemanya), s'han convençut precisament de la inutilitat de la democràcia primitiva i han substituït aquesta per la democràcia corrent: pel parlamentarisme, combinat amb el burocratisme.

En realitat, les tradeunions no s'han desenrotllat "en completa llibertat", sinó en completa esclavitud capitalista, davall la qual és lògic que "no puga prescindir-se" d'una sèrie de concessions als mals imperants, a la violència, a la falsedat, a l'exclusió dels pobres dels assumptes de l'"alta" administració. Sota el socialisme, reviu inevitablement molt de la democràcia "primitiva", perquè per primera vegada en la història de les societats civilitzades la massa de la població s'eleva per a intervindre *per compte propi* no sols en votacions i en eleccions, sinó també en la tasca diària de l'administració. Sota el socialisme, tots intervindran per torn en la direcció i s'habituaran ràpidament a què ningú dirigisca.

Amb la seua genial intel·ligència críticoanalítica, Marx va veure en les mesures pràctiques de la Comuna aquell *viratge* que temen i no volen reconèixer els oportunistes per covardia, per no voler trencar irrevocablement amb la burgesia, i que els anarquistes no volen veure, o per precipitació o per incomprensió de les condicions en què es produeixen les transformacions socials de masses en general, "No hi ha ni que pensar en destruir la vella màquina de l'Estat puix ¿com anem a fer sense ministeris i sense buròcrates?", raona l'oportunista, infestat de filisteïsmes fins al moll i que, en el fons no sols no creu en la revolució, en la capacitat creadora de la revolució, sinó que la tem com a la mort (com la temen els nostres menxevics i socialrevolucionaris).

"Només cal pensar en destruir la vella màquina de l'Estat, no hi ha per què aprofundir en les ensenyances *concretas* de les anteriors revolucions proletàries ni analitzar *amb què* i *com* substituir el que destrueix", raonen els anarquistes (els millors anarquistes, naturalment, no els que van a la saga de la burgesia després dels senyors Kropotkin i Cia.); d'on resulta, en els anarquistes, la tàctica de la *desesperació*, i no la tàctica d'una tasca revolucionària sobre objectius concrets, implacable i audaç, i que al mateix temps, tinga en compte les condicions pràctiques del moviment de masses.

Marx ens ensenya a evitar aquests dos errors, ens ensenya a ser d'una intrepidesa sense límits en la destrucció de tota la vella màquina de l'Estat, però, alhora, ens ensenya a plantejar la qüestió d'una manera concreta: la Comuna va poder en unes quantes setmanes *començar* a construir una *nova* màquina, una màquina estatal proletària, implantant d'aquesta manera les mesures assenyalades per a ampliar la democràcia i desarrelar el burocratisme. Aprenuem dels comuns la intrepidesa revolucionària, vegem en les seues mesures pràctiques un *esbós* de les mesures pràcticament urgents i immediatament aplicables i, aleshores, *seguint aquest camí*, arribarem a la destrucció completa del burocratisme.

La possibilitat d'aquesta destrucció està garantida pel fet que el socialisme redueix la jornada de treball, eleva a les masses a una nova vida, col·loca a la *majoria* de la població en condicions que permeten a tots, sense excepció, exercir les "funcions de l'Estat", i açò mena a l'*extinció completa* de tot Estat en general.

"... La tasca de la vaga de masses [prosegueix Kautsky] no pot ser mai la de *destruir* el Poder de l'Estat, sinó simplement la d'obligar a un govern a cedir en un determinat punt o la de substituir un govern hostil al proletariat per un altre disposat a fer-li concessions [*entgegenkommende*]... Però mai, ni de cap manera, pot açò [és a dir, la victòria del proletariat sobre un govern hostil] conduir a la *destrucció* del Poder de l'Estat, sinó purament i simple a un cert *desplaçament* [*Verschiebung*] de la relació de

forces *dins del Poder de l'Estat*... I la meta de la nostra lluita política segueix sent, amb açò, la que ha estat fins ací: conquistar el Poder de l'Estat guanyant la majoria en el parlament i fer del parlament l'amo del govern" (ps. 726, 721, 732).

Açò és ja el més pur i el més vil oportunisme, és ja renunciar de fet a la revolució acatant-la de paraula. El pensament de Kautsky no va més enllà d'"un govern disposat a fer concessions al proletariat", la qual cosa significa un pas arrere cap al filisteïsme, en comparació amb l'any 1847, en què *El Manifest Comunista* proclamava l'"organització del proletariat en classe dominant".

Kautsky haurà de realitzar l'"unitat", tan preferida per ell, amb els Scheidemann, els Plekhanov, els Vandervelde, tots els quals estan d'acord en lluitar per un govern "disposat a fer concessions al proletariat".

Però nosaltres anirem a la ruptura amb aquests traïdors al socialisme i lluitarem per la destrucció de tota la vella màquina estatal perquè el mateix proletariat armat *sigui el govern*. Són dues coses molt distintes.

Kautsky quedarà en la grata companyia dels Legien i els David, els Plekhanov, els Pótresov, els Tseretelli i els Txernov, que estan completament d'acord en lluitar per "un desplaçament de la relació de forces dins del Poder de l'Estat", per "guanyar la majoria en el parlament i fer del parlament l'amo del govern", nobilíssim fi en què tot és acceptable per als oportunistes, tot roman en el marc de la república parlamentària burgesa.

Però nosaltres anirem a la ruptura amb els oportunistes; i tot el proletariat conscient estarà amb nosaltres en la lluita, no per "el desplaçament de la relació de forces", sinó per *l'enderrocament de la burgesia*, per la *destrucció* del parlamentarisme burgès, per una República democràtica del tipus de la Comuna o una República dels Soviets de Diputats Obrers i Soldats, per la dictadura revolucionària del proletariat.

* * *

Més a la dreta que Kautsky estan situades, en el socialisme internacional, corrents com la dels *Quaderns mensuals socialistes* a Alemanya (Legien, David, Kolb i molts d'altres, incloent-hi els escandinaus Stauning i Branting), els jauresistes i Vandervelde a França i Bèlgica, Turati, Treves i d'altres representants de l'ala dreta del partit italià, els fabians i els "independents" ("Partit Laborista Independent", que en realitat ha estat sempre davall la dependència dels liberals) a Anglaterra, etc. Tots aquests senyors, que exerceixen un paper enorme, no poques vegades predominant, en la tasca parlamentària i en la tasca publicitària del partit, neguen francament la dictadura del proletariat i practiquen un oportunisme descarat. Per a aquests senyors, la "dictadura" del proletariat "contradiu" la democràcia!! No es distingeixen substancialment en res serios dels demòcrates petitburgesos.

Si tenim en compte aquesta circumstància, tenim dret a arribar a la conclusió que la Segona Internacional, en la indiscutible majoria dels seus representants oficials, ha caigut de ple en l'oportunisme. L'experiència de la Comuna no ha estat només oblidada, sinó tergiversada. No sols no s'ha inculcat a les masses obreres que s'apropa el dia en què hauran d'alçar-se i destruir la vella màquina de l'Estat, substituint-la per una nova i convertint així la seua dominació política en base per a la transformació socialista de la societat, sinó que se'ls ha inculcat tot el contrari i s'ha presentat la "conquesta del Poder" de tal manera, que han quedat milers de portes obertes a l'oportunisme.

La tergiversació i el silenciament de la qüestió de l'actitud de la revolució proletària vers l'Estat no podien per menys d'exercir un enorme paper en el moment en què els estats, amb el seu aparell militar reforçat a conseqüència de la rivalitat imperialista, es convertien en monstres guerrers, que devoraven a milions d'homes per a dirimir el litigi de qui havia de dominar el món: sí Anglaterra o Alemanya, si un o un altre capital financer¹⁰.

¹⁰ El manuscrit continua:
"Capítol VII

L'EXPERIÈNCIA DE LES REVOLUCIONS RUSSES DE 1905 Y 1917

El tema assenyalat en el títol d'aquest capítol, és tan immensament gran que sobre ell poden i s'han d'escriure volums sencers. En el present fullet ens haurem de limitar, com és natural, als ensenyaments més importants de l'experiència relacionats de manera directa amb les tasques del proletariat en la revolució en quant al Poder de l'Estat". (El manuscrit s'interromp ací).

PARAULES FINALS A LA PRIMERA EDICIÓ

Vaig escriure aquest fullet en els mesos d'agost i setembre de 1917. Tenia ja traçat el pla del capítol següent, del VII *L'experiència de les revolucions russes de 1905 i 1917*. Però, llevat del títol, no em va ser possible escriure ni una sola línia d'aquest capítol: va vindre a "destorbar-me" la crisi política, la vespra de la Revolució d'Octubre de 1917. De "destorbs" així no pot hom més que alegrar-se'n. Però la redacció de la segona part del fullet (dedicada a *L'experiència de les revolucions russes de 1905 i 1917*) caldrà ajornar-la segurament per molt de temps; és més agradable i més profitós viure l'"experiència de la revolució" que escriure sobre ella.

L'Autor

Petrograd, 30 de novembre de 1917.